

الْعَوَاصِمُ مِنَ الْقَوَاصِمِ
EL-AVÁSİM MİNEL KAVÁSİM

SAHABEYE YAPILAN İFTİRALARA CEVAPLAR

أَبُو بَكْرٍ بْنُ الْعَرَبِيِّ
EBU BEKR İBNUL-ARABİ

TERCÜME
TAHİR TURAL
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU UZMANI

NOH
YAYINCILIK

الْعَوَاصِمُ مِنَ الْقَوَاصِمِ
EL-AVASIM MİNEL KAVASIM

SAHABEYE YAPILAN İFTİRALARA CEVAPLAR

أَبُو بَكْرٍ بْنُ الْعَرَبِيِّ
EBU BEKR İBNUL-ARABI

Hiç kuşkusuz,

*bu ümmetin Peygamberin'den sonraki en önemli kişiler,
Sahabe-i Kiram hazretleridir. Şüphe yok ki dini idame
ettirebilmemiz için, bizlere aktarılması ve hayata
geçirilmesinde en büyük pay onlarıdır.*

*Sahabe-i Kiram'ı hayırla yad edip, duada bulunmak her
ümmetin görevidir. Bunun önemini Cenab-ı Hakk,
Haşr Suresi 59/10'da şöyle zikretmektedir:*

*Onlardan sonra gelenler derler ki: "Rabbimiz, bizi ve
bizden önce gelip geçmiş olan, imanlı kardeşlerimizi bağışla.
Kalplerimizde inananlara karşı hiçbir kin bırakma!
Rabbimiz! Sen çok şefkatli, çok merhametlisin"*

*İmam Malik de zikrettiğimiz ayeti delil göstererek: "Sahabeyi
aşığılayan ve onlara yad-ı cemilde bulunmayan kişi,
ganimetlerden pay alamaz" demiştir.*

NUH
YAYINCILIK
nuhayinlari.com

الْعَوَاصِمُ مِنَ الْقَوَاصِمِ

EL-AVÂSİM MİNEL KAVÂSİM

SAHABEYE YAPILAN İFTİRALARA CEVAPLAR

أَبُو بَكْرٍ بْنُ الْعَرَبِيِّ

EBU BEKR İBNUL-ARABİ

TERCÜME

TAHİR TURAL

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU UZMANI

الْعَوَاصِمُ مِنَ الْقَوَاصِمِ
EL-AVÁSİM MİNEL KAVÁSİM

SAHABEYE YAPILAN İFTİRALARA CEVAPLAR

أَبُو بَكْرٍ بْنُ الْعَرَبِيِّ
EBU BEKR İBNUL-ARABI

TERCÜME
TAHİR TURAL
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU UZMANI

ARALIK, 2016

ISBN : 978-605-5385-27-9

Yayın Yönetmeni: Murat Balıbey

Editör: Gizem Adalı

Tashih: Murat Balıbey

Kapak ve İç Tasarım: Murat Çınar

Yayıncı Sertifika No: 20963

Matbaa Sertifika No: 15663

Baskı ve Cilt:

Dergah Ofset İnş. Oto. San. Tic. Ltd. Şti.

K. Çekmece / İstanbul 0212 489 33 33

İstoç 45. Ada No: 1 Bağcılar / İstanbul

Tel: 0212 445 32 32

www.nuhyayinlari.com

©Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak DUHA YAYINCILIK AJANS PAZ. DIŞ TİC. SAN. LTD. ŞTİ'ye aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
EBU BEKR İBNÜ'L-ARABÎ.....	10
EI-AVÂSİM Mine'l-KAVÂSİM.....	15
SAHÂBE HAKKINDA GENEL BİR DEĞERLENDİRME.....	18
SAHÂBENİN FAZİLETİ.....	21
ASHÂBA SAYGI.....	24
ASHÂBA SAYGISIZLIK HARAMDIR.....	26
Müellif Ebu Bekr İbnü'l-Arabî'nin Mukaddimesi.....	33
KÂSİME	
Hz. Peygamber'in ¹ Vefatının Sahabe-i Kiram Üzerinde Bıraktığı Etkiler.....	35
ÂSİME	
Hz. Ebu Bekir'in Sahabeyi Sakinleştiren Hutbesi; Hz. Ebu Bekir'e Biat Olunması; Hz. Ebu Bekir ve Usame Ordusu; Hz. Ebu Bekir'in Zekat Vermek İstemeyenlere Karşı Tavrı.....	37
KÂSİME	
Hz. Osman ile İlgili Bazı İddialar.....	44
ÂSİME	
Hz. Osman'la İlgili İddialara Cevaplar.....	47
KÂSİME	
Hz. Aişe, Talha ve Zübeyr'in Basra'ya Gidişleri; Cemel ve Siffin Vakaları ile İlgili İddialar.....	77
ÂSİME	
Bütün Bu İddialara Verilen Detaylı Cevaplar.....	80
KÂSİME	
Hz. Muaviye'nin Hz. Ali'yi, Hz. Osman'ın Katili Olmakla Suçladığına Dair İftiralar.....	87
ÂSİME	
Bütün İftiralara Verilen Detaylı Cevaplar.....	89
TAHKİM KÂSİMESİ	
(Hakem Olayı ile İlgili İsnat ve İftiralar).....	95
ÂSİME	
Hakem Olayı ile İlgili İddialara Cevaplar.....	98
KÂSİME	
Peygamberimizin Kendinden Sonra Hz. Ali'yi Halife Bırakması ve Hile ile Bunun Önüne Geçilmesi İddiaları.....	101

ÂSİME	
Bütün İddialara Verilen Detaylı Cevaplar	103
KÂSİME	
Hz. Ali'nin Kendinden Sonra Hz. Hasan'ı Halife Bırakması İddiası ve Hz. Hasan'a Yapılan Suçlamalar	118
ÂSİME	
Bütün İddia ve Suçlamalara Verilen Detaylı Cevaplar	119
NÜKTE:	
Emeviler ve Halife Oluşlarındaki Bazı Esrarlar	142
NÜKTE	
Devletin Üst Kademelerine Yapılan Atamalarla İlgili Müellifin Görüşleri	153
KÂSİME	
Bekriye, Ömeriyye, Osmaniye, Abbasiyye ve Garrabiye Fırkalarının İddiaları	156
ÂSİME	
Bütün Bunlara Verilen Detaylı Cevaplar	160

الْعَوَاصِمُ مِنَ الْقَوَاصِمِ
EL-AVÂSİM MİNEL KAVÂSİM

SAHABEYE YAPILAN İFTİRALARA CEVAPLAR

أَبُو بَكْرٍ بْنُ الْعَرَبِيِّ
EBU BEKR İBNUL-ARABÎ

TERCÜME
TAHİR TURAL
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU UZMANI

ÖNSÖZ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

Rahmân ve Rahîm olan Allah Teâlâ'nın ismiyle başlarım. Hamd, yalnızca O'nadır. Rabbimizin salât ve selamı, Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem), Ehli Beyt'ine ve ashâbına olsun.

Bu ümmetin Peygamberinden sonra en efdal olanları, Sahâbe-i Kirâm hazretleridir. Kuşkusuz Din-i Mübin'in bizlere aktarılmasında ve anlaşılıp hayata geçirilmesinde en büyük pay onlarıdır. Bu nedenle de bu ümmet, dünya durdukça Sahâbe'ye medyundur. Onları hayırla yâd etmek ve onlara hayır duâda bulunmak ümmetin her ferdinin en tabii ve asli görevidir. Nitekim bu görev, önemine binaen Kur'ân-ı Kerim'de de yer

almaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: Onlardan sonra gelenler derler ki: "Rabbimiz, bizi ve bizden önce gelip geçmiş olan imanlı kardeşlerimizi bağışla. Kalplerimizde inananlara karşı hiçbir kin bırakma! Rabbimiz! Sen çok şefkatli, çok merhametlisin!"¹ İşte bu sebeple İmam Mâlik Hazretleri bu âyeti delil getirerek "Sahâbe'yi aşağılayan ve onlara yâd-ı cemilde bulunmayan kişi, ganimetlerden pay alamaz" demiştir.² Bu içtihadında da büyük bir isabet kaydetmiştir. Zira bu kişi âyette kendisine emredilen "Muhacir ve Ensar'dan ebediyet âlemine intikal etmiş olan Sahâbe-i Kirâm için hayır duâda bulunma ve onların bağışlanmasını dileme" vazifesini terk etmiştir.

Ancak son zamanlarda birileri, Kur'ân-ı Kerim ve sünnetin methettiği bu güzide insanları karalamaya başladılar, onlar hakkında yakışsız yazılar yazmaya ve kitaplar telif etmeye kalktılar. İşi o kadar sulandırdılar ki, Kur'ân-ı Kerim ve sünnette yer alan hükümleri dahi görmezden gelmeye başladılar.

İşte bu sebepten İslâm âleminde haklı bir saygınlığı olan ve birçok esere kaynak teşkil eden İbnü'l-Arabî'nin "El-Avâsım Mine'l-Kavâsım" adlı eserini tercüme ettim. Bu çalışmayla Sahâbe-i Kirâm'a yapılan bu iftiralara set çekmeye katkı olursa ne mutlu bana. Tercümede asla sâdık kaldık. Gerekli görülen yerlerde ilgili âyetleri ve hadisleri dipnota yazdık veya kısa açıklamalarda bulunduk. Rabbimden niyazım bu çalışmamızı hüsnü kabûl ile kabûl eylemesi ve faydasını kıyamete dek daim kılmasıdır.

Eserin birinci baskısında görülen bazı matbaa hatalarını bu ikinci baskıda tashih ettik. Gerekli gördüğümüz yerlere ilave açıklamalar ekledik. Bu konuda bizden yardımlarını esirgemeyen tüm üstat ve dostlarımıza özellikle oğlum Talha ile Zeynel Abidin'e teşekkürü bir borç bilir hepsine sağlık, afiyet ve mutluluklar dilerim.

1- Haşr, 59/10.

2- Beyhakî, es-Sünenu'l-Kübrâ, 6/604, No: 13111; İbn Kesir, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, 4/340.

30.01.2014
Tahir TURAL
Diyanet İşleri Başkanlığı
Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

أَبُو بَكْرٍ بْنُ الْعَرَبِيِّ

EBU BEKR İBNÜ'L-ARABÎ

Ebu Bekr Muhammed b. Abdullah b. Muhammed el-Meâfirî (d. 468 - ö. 543).

Endülüs Mâlikî âlimlerinin önde gelenlerinden. Fakîh, usûlcü, müfessir, muhaddis, mütekellim ve lügatçi.

22 Şaban 468'de (31 Mart 1076) İşbiliye'de (Sevilla) doğdu. Mağrib'ten Endülüs'e dönerken 543 yılının Rebiyülevvel ayının beşinci günü (Ağustos 1148) yolda vefat etti ve Fas'ta Bâbülmahrûk mevkiinde defnedildi.

Babası, Abbâdîler'in vezirlerinden, bölgenin itibarlı ve ileri gelen ilim adamlarından Abdullah b. Muhammed İbnü'l-Arabî, annesi ise Abbâdî hanedanının siyasî rakibi Ebu Hafs Ömer el-Hevzenî'nin kızıdır. İlk öğrenimine babası Abdullah b. Muhammed İbnü'l-Arabî'den, dayısı Ebü'l-Kâsım Hasan el-Hevzenî'den ve kendisine özel hoca olarak tutulan Ebu Abdullah b. Ahmed es-Sarakustî'den dersler alarak başladı.

Dokuz yaşlarında hıfzını, on altı yaşlarında da kırâat-i aşereyi tamamladı. Temel dinî bilgiler, dil ve edebiyat, matematik ve fen bilimleri okudu.

Abbâdî hanedanının yıkılıp (485) bölgenin Murâbitlar'ın hâkimiyetine girmesiyle İbnü'l-Arabî, Endülüs'ten ayrılarak Cezayir'in Bicâye şehrine gitti. Ebu Abdullah el-Kilaî gibi bölgenin önde gelen âlimlerinden muhtelif dersler okudu. Tunus'un Mehdiye ve Kayrevan şehirlerinde kalarak Ebu Abdullah Muhammed b. Ali el-Mâzeri et-Temimi ve Ebu'l-Hasan İbn-i Ali b. Sabit el-Haddad el-Havlanî gibi bazı âlimlerden muhtelif dersler takip etti. Daha sonra maceralarla dolu bir deniz yolculuğu ile Mısır'a geçti. Burada da Ebu'l-Hasan b. Şeref, Mehdi el-Verrak ve Ebu'l-Hasan b. Dâvûd el-Farisi gibi âlimlerden fıkıh, kelâm ve hadîs dersleri aldı. Sonra Kudüs'e geçti. Burada da çeşitli ders halkalarına katıldı ve yapılan münazaraları takip etti. Kelâm, usûl-u fıkıh ve hilâfiyyat dersleri okudu. Özellikle, kendisi gibi Endülüslü olan Ebu Bekir İbn Ebu Rendeka et-Turtûşî el-Fehri'den çok faydalandı.

Filistin ve Şam bölgesinin Akkâ, Taberiye, Askalân, Dımeşk gibi diğer ilim merkezlerini dolaştı ve Ebu Muhammed Hibetullah b. Ahmed el-Ekfânî el-Ensari³, Ebü'l-Fazl Ahmed b. Ali b. Furât⁴, Ebu'l-Feth Nasr b. İbrahim el-Makdisî⁵ gibi birçok saygın âlimden dersler aldı.

489 (1096) yılında babasıyla birlikte Bağdat'a gitti. Irak bölgesindeki ilmî birikim ve öğretim usûlü İbnü'l-Arabî'yi bir hayli etkiledi. Burada Nizamiye medreselerine devam etti; Hanefî, Şafiî ve Hanbelî mezheplerine mensup birçok ilim adamı ile görüştü, çoğundan ders ve icazet aldı. Eserlerinde Bağdat'ta görüştüğü ve faydalandığı âlimlere ve okuduğu kitaplara sıkça atıfta bulunur. Faydalandığı âlimler arasında Ebü'l-Hasan el-

3- Ebu Muhammed Hibetullah b. Ahmed el-Ekfânî el-Ensari (444-524)

4- Ebü'l-Fazl Ahmed b. Ali b. Furât (494)

5- Ebu'l-Feth Nasr b. İbrahim el-Makdisî (409-490)

Mubarek b. Abdulcebbar e's-Sayrafi İbnü't-Tuyûrî⁶, Ebü'l-Hasan Ali b. Hüseyin el-Bezzâz⁷, Ebü'l-Meâlî Sabit b. Bündâr el-Bakkal⁸, Kadı Ebu'l-Berekat Talha b. Ahmed el-Akulî⁹, Ebu Bekir İbn-i Tahrân¹⁰, Ebu Muhammed Cafer b. Ahmed es-Serrâc¹¹ ve Ebu Bekir Muhammed b. Ahmed eş-Şâşi¹² sayılmaktadır.

Bağdat'ta bulunduğu yıllarda İmam Gazalî'nin İhyâ'u Ulûmî'd-Dîn ve diğer kitaplarını okudu, onun görüşlerinden ve ders ortamından çok yararlandı. İki yıla yakın Gazalî ile beraber olduktan sonra 492'de (1098) babasının isteği üzerine Şam ve Filistin'e doğru dönüş hazırlıklarına başladı. Bir süre Dımişk ve Kudüs'te kaldıktan sonra İskenderiye'ye (Mısır) gitti. Ârizatü'l-Ahvezî adlı Sünenü't-Tirmizî şerhini bu sırada telif etti. 493 yılının başlarında babası Abdullah İbnü'l-Arabî İskenderiye'de vefat etti ve oraya defnedildi.

İbnü'l-Arabî, 495 yılında Endülüse geri dönerek İşbîliye'ye yerleşti. İşbîliye'ye döndüğünde bölgenin âlim ve devlet adamları tarafından çok iyi karşılandı: Kırk yılı aşkın bir süre çeşitli bölgelerden gelen öğrencilere ders okuttu, hadis rivâyet etti. İcazet aldığı ve yanında getirdiği kitapları naklederek icazet verdi. Bu süre zarfında çeşitli dallarda elli civarında eser telif etti. İşbîliye ve Kurtuba'daki bu eğitim faaliyeti sırasında evi adeta üniversiteye döndü ve çok sayıda öğrenci yetiştirdi. Bunlar arasında oğlu Ebu Muhammed Abdullah İbnü'l-Arabî, Kâdî İyâz ve oğlu Muhammed İyâz, Ebu'l-Kasım Halef b. Abdulmelik İbn-i Beşküvâl, Ebu'l-Kâsım Abdurrahmân b. Muhammed İbn-i Hubeyş ve "El-Avâsım Mine'l-Kavâsım" adlı bu eserin râvîsi olan Sâlih b. Abdulmelik b. Said sayılabilir. Kaynaklar 250 civarında

6- Ebü'l-Hasan el-Mubarek b. Abdulcebbar e's-Sayrafi İbnü't-Tuyûrî (411-500),

7- Ebü'l-Hasan Ali b. Hüseyin el-Bezzâz (410-492)

8- Ebü'l-Meâlî Sabit b. Bündâr el-Bakkal (ö.498)

9- Kadı Ebu'l-Berekat Talha b. Ahmed el-Akulî (432-512)

10- Ebu Bekir İbn-i Tahrân (446-513)

11- Ebu Muhammed Cafer b. Ahmed es-Serrâc (416-500)

12- Ebu Bekir Muhammed b. Ahmed eş-Şâşi (429-507)

öğrencisini zikretmektedir. ...

Öğrencilerinin ve tabakat müelliflerinin ifadelerine göre İbnü'l-Arabî parlak bir zekâyâ, kuvvetli bir hafızaya, sağlam bir muhakeme gücüne, güçlü bir iradeye sahipti. Endülüs ve Doğu İslâm dünyasının önemli ilim merkezlerindeki zengin ilmî birikimi yakından tanıma imkânı elde etmiş, birçok ilim dalında derinleşmiş, İslâm âlimleri arasındaki farklı görüşleri değerlendirerek ve yeri geldiğinde mezcederek döneminde Mâlikî fihhının güçlü bir temsilcisi ve Endülüs'ün birçok ilim dalında kıymetli eserler veren bir müellifi olmuştur.

İbnü'l-Arabî, dinî ilimlerin hemen her dalında eserler yazmakla birlikte bunların çok azı günümüze ulaşmıştır. Bu eserlerin, onun kadılıktan ayrılmasıyla sonuçlanan olaylarda veya daha sonraki Hıristiyan istilâsı sırasında tahrip edildiği ya da kaybolduğu söylenebilir.

Bazı önemli eserleri şunlardır:

1. *Ahkâmü'l-Kur'ân,*
2. *En-Nâsîh ve'l-Mensûh fi'l-Kur'ân,*
3. *Kânûnü't-Te'vîl*
4. *Ârizatül-Ahvezî fi Şerhi't-Tirmizî,*
5. *El-Avâsım Mine'l-Kavâsım,*
6. *El-Emedü'l-Aksâ bi-Esmâ'il-Allah'il-Hüsnâ ve Sifatih'il-Ulyâ,*
7. *El-Kabes fi Şerhi Muvatta'i Mâlik b. Enes,*
8. *Siracu'l-Muridîn.*

Ebu Bekr İbnü'l-Arabî'nin hayatı ile ilgili daha geniş bilgi almak isteyenler şu kaynaklara başvurabilirler:

1- TDV İslâm Ansiklopedisi, 20/488, "İbnü'l-Arabî Ebu Bekr" maddesi.

2- İbnü'l-Arabî Ebu Bekr, Ahkâmü'l-Kur'ân mukaddimesine muhakkik Abdurrezzak el-Mehdi tarafından yazılan müellifin hal tercümesi, c.1, s. 6-17.

3- İbnü'l-Arabî Ebu Bekr, El-Avâsım Mine'l-Kavâsım adlı bu eserin mukaddimesine muhakkik Muhibbiddin el-Hatib tarafından yazılan müellifin hal tercümesi, s.10-31.

الْعَوَاصِمُ مِنَ الْقَوَاصِمِ

EL-AVÂSİM Mine'l-KAVÂSİM

Ebu Bekir İbnü'l-Arabî'nin (543/1148) kelâm ve mezhepler tarihiyle ilgili eseri.

İbnü'l-Arabî bu eserini 1141 yılında kaleme almıştır. Müellif, bu değerli eserinde Hz. Peygamber'in vefatından sonra ashap arasında meydana gelen olayları konu edinmektedir. Kitabında ele aldığı konuları beş ana başlık altında işlemiştir. Eserinde şöyle bir yol izlemektedir: Önce konu ile ilgili ortaya atılan iddia ve rivâyetleri, "Kâsime"(Müslümanların belini kıran iftira ve felaketler) başlığı altında zikretmektedir. Daha sonra konunun izahını yaparak konuyla ilgili bu iddia ve rivâyetleri birer birer ele alıp, hem ilmi hem de akli metotlarla bunların sağlam olmadığını ortaya koymaktadır. Bu işlemin yapıldığı bölüme de, "Âsime" (koruyan, koruyucu, kurtaran ve engel olan) adını vermektedir.

Birinci bölümde Hz. Peygamber'in vefatından hemen sonra ashap arasında vuku bulan sarsıntıya temas ederek Hz. Ebu Bekir'in müessir hutbesine, Benî Sâide yurdunda yapılan

toplantıya, bu devirde yürütülen bazı icraatlara, Hz. Ebu Bekir'in, Hz. Ömer'in ve Hz. Osman'ın hilâfete getirilişlerine kısaca yer vermektedir.

İkinci bölümde Hz. Osman'ın halîfeliği döneminde cereyan eden bazı olayları, asilerin çıkardıkları fitne hareketlerini, Hz. Osman'a ve diğer ashâba yöneltilen maksatlı suçlamaları ele almakta ve bunları çeşitli deliller ortaya koyarak çürütmektedir.

Kitabın üçüncü kısmında Hz. Ali'nin hilâfeti ile Cemel ve Sıffin savaşlarında münâfıkların düzenledikleri hileleri, uydurdukları yalanları ve Şia'nın halîfeliğe ilgili iddialarını konu edinir ve gerekli izahları yapar.

Kitabın dördüncü bölümünde ise Muâviye b. Ebu Süfyân ile oğlu Yezîd'in halîfeliklerinin meşruiyetinden bahseder. Hz. Hüseyin ile Emevî halîfesi Yezîd arasında meydana gelen olaylara değinir ve siyaseten vuku bulanların yanlışlığını izah eder. Müellif, hilâfete ait hükümlere ve Müslümanlar arasında ihtilâf konusu olan diğer bazı meselelere yer verdikten sonra Müslümanlara gerekli nasihatleri yapmayı da ihmal etmez.

Son bölümde ise bazı îtikâdî mezheplere ve onların başlıca inançlarına değinir. Sonunda da Müslümanlara genel bir tavsiye ile kitabını hitama erdirir.

İbnü'l-Arabî, el-'Avâsım adlı bu değerli eserinin çeşitli yerlerinde İslâm kültürüne kötü maksatlarla sokulan Şia kaynaklı fikirleri ve bu fikirleri muhtelif isimler altında yayanları tenkit etmektedir.

Başta dört halife olmak üzere ashâbın tarihî olaylar içindeki durumunu derin bir vukufıyla ortaya koyan el-'Avâsım, Sahâbe-i Kirâm hakkında münâfıkların, Yahudi ve Mecûsîlerin uydurdukları yalanları ortaya çıkarmak, Şia'nın gerçek dışı iddia ve görüşlerini çürütmek, ashap arasında ortaya çıkan

anlaşmazlıkların asıl sebeplerini göstermek, büyük ashap çoğunluğuna sürülmek istenen lekeyi temizlemek, Şia gruplarınca hilâfet konusu etrafında oluşturulan fikirlerin mesnetsiz oluşunu ispat etmek bakımından sahasında gayet değerli ve önemli bir eser olup kanaatimizce tüm Müslümanlar tarafından okuması zaruridir.¹³

13- Eser hakkında geniş bilgi için bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, 4/112, Madde: El-Avâsım Mine'l-Kavâsım.

SAHÂBE HAKKINDA GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Sahabî: Hz. Peygamber'e (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) iman ederek onunla karşılaşan ve Müslüman olarak ölen kimsedir. Çoğulu ise "Ashâb" veya "Sahâbe"dir.

Sahâbe-i Kirâm, Resûlüllah Efendimizin mübârek sohbetleriyle şerefyâb oldular. Peygamberimizin (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) terbiyesinde ve onun mübârek feyziyle yetiştiler. Onların akılları, ruhları, kalp ve vicdanları o nurun şualarıyla aydınlandı. Zira onlar dağların güney yamacındaki çiçekler gibi, ışığı doğrudan doğruya güneşten aldılar.

Sahâbe-i Kirâm, Peygamberimize (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) hakkıyla vâris oldular. Onlar sağa sola sapmadan sadece Kur'ân ve sünnet caddesi üzerinde yürüdüler. Allah'a ulaştıran yollardan her birinde birer önder, birer rehber oldular. Nitekim Peygamberimiz (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ashâbım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayet bulursunuz."¹⁴

Çünkü onlar vahyin gelişine bizzat şahit oldular, Kur'ân-ı

14- İbnü'l Esir, Camiu'l-Usûl fi Ehadisi'r-Resûl, 8/556; İbnü Abdi'l-Berr, Câmi'u'l-İlm, 2/91.

Kerim'i ilk defa onlar dinlediler. Onlar Kur'ân'ın ilk talebeleri olma şerefine erdiler. Kur'ân-ı Kerim'in kıraatini, tefsirini ve ahkâmını bizzat Peygamber Efendimizden öğrendiler. Kendilerinden sonra gelen hiçbir kimsenin ulaşamadığı ve ulaşamayacağı feyz ve berekete, ilim ve irfana, ihlâs ve sadakate eriştiler.

Sahâbe-i Kirâm, imanlarına sadakatle bağlı kaldılar, hayatlarını takva üzere yaşadılar. Bu hususa Allah Teâlâ'dan daha güzel kim şahit olabilir: "O zaman inkâr edenler, kalplerine taassubu, cahiliyet taassubunu yerleştirmişlerdi. Allah da elçisine ve mü'minlere sükûnet ve güvenini indirdi. Onların takva sözünü tutmalarını sağladı. Zaten onlar buna pek layık ve ehil kimselerdi. Allah her şeyi bilendir."¹⁵ Başka bir âyeti kerimede ise: "Mü'minlerden öyle yiğitler vardır ki Allah'a verdikleri sözü yerine getirip sadakatlerini ispat ettiler. Onlardan kimi adağını ödedi, canını verdi, kimi de şehitliği gözlemektedir. Onlar verdikleri sözü asla değiştirmediler."¹⁶ "Sizler (Sahâbe), insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten vazgeçirmeye çalışırsınız..."¹⁷

Ashâb-ı Kirâm sayesinde hem Kur'ân-ı Kerim en sağlıklı bir şekilde bizlere ulaştırılmış hem de Hz. Peygamber'in sîret ve siyeri, davranışları, hadîsleri ve sünnetleri yazılı belgeler halinde en ince ayrıntısına kadar bizlere aktarılmıştır. Onlar, Peygamberimizden (Sallallahu Alayhi Ve sellem) duydukları ve yazdıkları hadîsleri hiçbir değişikliğe uğratmadan, kendilerinden sonraki nesillere ulaştırmışlar ve bunu da ibâdet şuuru ile yapmışlardır. Daha sonra gelen Tabiîn ve Tebeî Tabiîn hazretleri de hadîsleri aynı şekilde bir sonrakilere naklederek günümüze kadar sağlam bir şekilde ulaşmasını temin etmişlerdir.

Hz. Ömer (Radiyalâhu Anh) zamanındaki fetihlerle İslâm devletinin çeşitli bölgelerine dağılan Ashâb-ı Kirâm hazretleri, oralarda

15- Fetih, 48/26.

16- Ahzâb, 33/23.

17- Âli İmrân, 3/ 110.

bereketli birer ilim merkezi oluşturdular. Oralarda İslâm'ı tebliğ ettiler ve Müslüman olanlara Kur'ân'ı ve Hz. Peygamber'in sünnetini öğrettiler. Böylece, İslâm dininin sağlam bir şekilde Arap yarımadası dışına yayılması da, Ashâbın yaptığı hayırlı hizmetler vesilesiyle oluştu. Bu sebeptendir ki, bu ümmet, her şeyiyle ashâba medyundur. Onlara ne kadar teşekkür edilirse edilsin, onların hakkı ödenemez.

SAHÂBENİN FAZİLETİ

Şüphesiz ki, bu ümmetin en efdal ve en üstünü Ashâb-ı Kirâm'dır. Nitekim İslâm âlimleri, kıyamete dek gelecek bütün insanlara kıyasla Ashâb-ı Kirâm'ın daha efdal olduklarını, fazilette hiç kimsenin Sahâbe'ye yetişemeyeceğini belirtmişlerdir.¹⁸ Resûlullah (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ümmetimin en hayırlısı, benim dönemimde yaşayanlardır. Sonra bunları takip eden kuşak, sonra da onları takip eden kuşaktır."¹⁹

Nitekim Sahâbe, Kur'ân-ı Kerîm'in müteaddit yerlerinde bizzat Allah Teâlâ tarafından, Hadîs-i Şeriflerde de Peygamberimiz tarafından methedilmektedir. Cenâb-ı Hak, Tevbe sûresinde Ashâb-ı Kirâm'dan râzı olduğunu ve onlar için ebedi nimetler, saâdetler hazırladığını şöyle beyan etmektedir: "Muhacirlerden ve Ensar'dan İslâm'a girmekte öne geçenler ile bunlara güzelce tâbi olanlar. Allah onlardan râzı oldu, onlar da Allah'tan râzı oldular. Allah onlara altlarından nehirler akan Cennetler hazırladı ki, içlerinde sonsuz kalacaklar. İşte büyük kurtuluş bu."²⁰ Yine aynı sûrede Cenâb-ı Hak Sahâbe-i Kirâm'ı överek onların

18- Nevevi, Müslim Şerhi 16/93.

19- Buhârî, Fazâilu's-Sahâbe, 62 (3650); Müslim, Fazailu's-Sahâbe, 52 (6470).

20- Tevbe, 9/100.

İslâm uğrunda can ve mallarıyla cihat ettiklerini ifade etmekte ve kendilerini hayır ve ihsan ile şöyle müjdelemektedir: "Lâkin peygamber ve emrindeki mü'minler mallarıyla, canlarıyla cihat ettiler. Bunları görüyor musun, bütün hayırlar işte onlar içindir. İşte bunlar kurtuluşa erenlerdir. Allah onlara altından nehirler akan Cennetler hazırladı. İçlerinde sonsuza dek kalacaklar. İşte o büyük kurtuluş budur."²¹ Başka bir âyeti kerimede ise şöyle buyrulmuştur: "Andolsun o ağacın altında (Hudeybiye'de) sana biat ederlerken Allah, mü'minlerden râzı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş onlara güven indirmiş ve onları pek yakın bir fetih ile mükâfatlandırmıştır."²² "İman edip hicret edenler, Allah yolunda cihad edenlerle onlara kucak açıp yardım eden Ensar var ya, işte gerçek mü'minler bunlardır. Bunlara bir mağfiret, pek değerli bir rızık vardır"²³ "Sizden, fetihten (Mekke fethinden) önce infak eden ve savaşan kimseler ile diğerleri bir olmaz. Onların derecesi, bundan (Mekke fethinden) sonra infak edip savaşanlardan daha yüksektir. Bununla beraber Allah, her birine en güzel olanı (cenneti) vadetmiştir. Allah yaptığınız her şeyden haberdardır."²⁴

Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) Ashâb-ı Kirâm'ı birçok Hadîs-i Şerîf'lerinde methetmiş ve onların faziletlerini beyan buyurmuştur. Nasr Suresi nazil olduğu vakit Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurmuştur: "İnsanlar bir taraf, ben ve ashâbım bir taraftır."²⁵ Ebu Bürde'nin babasından naklettiğine göre babası şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) ile birlikte akşam namazını kıldık. Sonra "Otursak da onunla beraber yatsıyı da kılsak!" dedik ve oturduk. Derken Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) yanımıza çıktı ve "Siz hâlâ burada mısınız?" dedi. Bizde şu cevâbı verdik: "Yâ Resûlallah! Seninle birlikte akşam namazını kıldık. Sonra, "Oturalım da seninle birlikte yatsıyı da kılalım," dedik. "İyi ettiniz!" Yahut "İsabet

21- Tevbe, 9/88-89.

22- Fetih, 48/18.

23- Enfal, 8/74.

24- Hadid, 57/10.

25- Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/22.

ettiniz!" buyurdular. Müteakiben başını semâya kaldırdı. Çok defalar başını semâya kaldırırdı ve: "Yıldızlar semânın emniyetidir. Yıldızlar gitti mi semâya vaat olunan gelir. Ben ashâbım için bir emniyetim. Ben gittim mi, ashâbıma vaat olunanlar gelir. Ashâbım da ümmetim için bir emniyettir. Ashâbım gitti mi ümmetime vaat olunan şeyler gelir"²⁶ buyurdular.

Peygamberimiz (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurmuştur: "İnsanlar üzerine zaman gelecek; savaşmak üzere kendilerinden bir ordu gönderilecektir. Onlara 'Bakın aranızda Peygamber'in (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) ashâbından bir kimse bulabilecek misiniz?' denilecek. Böyle bir zât bulunacak ve kendilerine onun sebebiyle fetih müyesser olacak.

Sonra ikinci bir ordu gönderilecek yine: 'Acaba bunların arasında Peygamber'in (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) ashâbına arkadaşlık eden (Tabi'in'den) birileri var mı?' diyecekler ve onun sebebiyle kendilerine fetih müyesser olacak.

Sonra üçüncü bir ordu gönderilecek ve: 'Bakın aralarında Peygamber'in (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) ashâbına arkadaşlık edenlere arkadaşlık eden (Tebî Tabi'in'den) birilerini bulabilecek misiniz?' denilecek. Böyle bir zat da bulunacak ve kendilerine onun sayesinde fetih müyesser olacak"²⁷ Başka bir hadîslerinde Peygamberimiz (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Bir yerde ölen ashâbımdan hiçbirisi yoktur ki, kıyamet günü oranın ahalisine bir nur ve onlara (cennete sevkte) bir rehber olmasın."²⁸

26- Müslim, Fazlu's-Sahâbe, 51- 207- (2531).

27- Buhârî, Fedâilu Ashâbi'n-Nebi, 1 (3649).

28- Tirmizî, Menâkıb, (3865).

ASHÂBA SAYGI

Ashâb-ı Kirâm asla ve asla sıradan insanlar değildir. Yukarıda da izah ettiğimiz gibi Allah Teâlâ'nın ve Resûlü Hz. Muhammed'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) kendilerinden râzı olduğu İslâm'ın eşsiz kahramanlarıdır. Bunun için bu mübârek insanlardan bahsederken sıradan bir insandan bahseder gibi konuşulmamalı, onlara karşı her zaman edepli ve terbiyeli olunmalıdır. Ashâb-ı Kirâm'dan her birinin ismi hürmetle ve saygı ile söylenmelidir. Birinin adı söylenince "radiyallahü anh" yani "Allah ondan râzı olsun" denmelidir. Zira bizlere bu görevi Allah Teâlâ emretmektedir: "Bunların ardından gelenler de: 'Ey Rabbimiz, derler, bizi ve bizden önceki iman etmiş kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde iman edenlere karşı kötü bir düşünce ve duyguya yer bırakma. Rabbimiz! Kuşkusuz sen çok şefkatlisin, çok merhametlisin."²⁹ Zira bu âyeti kerimedeki, "Bunların ardından gelenler" cümlesinden kast olunanlar; Tabîin ve onların ardından kıyamete kadar gelecek bütün Müslüman nesillerdir³⁰. Bu âyeti kerime, Ashâb-ı Kirâm'a karşı hem saygılı olmayı emrediyor hem de onlara düşmanlık, kin ve nefret duymayı yasaklıyor. Zira

29- Haşr, 59/10

30- Komisyon, Kur'an Yolu Tefsiri, Haşr, 10. âyet tefsiri; Elmalı Tefsiri, aynı âyetin tefsiri.

Peygamberimiz (ﷺ) hadislerinde şöyle buyurmaktadır: "Benim ashâbımda il uzatmayın, haklarında kötü ve ağır sözler söylemeyin. Sizlerden biri Uhud dağı ağırlığınca altın infak etse dahi onun bu infakı, onlardan birisinin infak ettiği bir avuca denk gelmediği gibi, bir avucun yarısına dahi denk gelmez."³¹

31- Buhârî, Fazailu's-Sahâbe, 5(3673); Müslim, Fazailu's-Sahâbe, 54 (6487).

ASHÂBA SAYGISIZLIK HARAMDIR

Reşûlü Ekrem Efendimiz Ashâb-ı Kirâm'ı birçok Hadîs-i Şerifleri ile methetmiş, ümmetinden onlara dil uzatacak olanları bir mucize-i peygamberi olarak görmüş ve onları uyarmıştır. Peygamberimiz (ﷺ) şöyle buyurmuştur: "Ashâbıma iyi davranın"³², "Bu ümmetin sonradan gelenleri, kendilerinden önce gelenlere lanet okumadıkça bu ümmet yok olmaz."³³ Peygamberimiz (ﷺ) diğer bir hadîsinde de şöyle buyurmaktadır: "Ashâbım konusunda Allah'tan korkun! (onlara dil uzatmayın) Benden sonra onları kötü emellerinize alet etmeyin! Onları seven, beni sevdiği için sever. Beni sevmeyen de onları sevmez. Onları inciten beni incitmiş olur. Beni inciten de Allah Teâlâ'yı incitmiş olur. Bunun cezası da gecikmeden verilir."³⁴

Aralarında meydana gelen savaflara karışan veya karışmayan ayırımı yapmaksızın bütün Sahâbelere karşı Müslümanların saygılı olması gerekir. Onlara sövmek, hakaret etmek, kaba konuşmak, kırıcı

32- Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/26.

33- Nureddin el-Heysemi, Buğyetu'l-Bahis an Zevaidi Müsnedi'l-Haris, 27770; İbn Kesir, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, 4/340.

34- Tirmizî, Menâkıb, 58 (3862).

konuşmak, lanet okumak veya onları aşağılar bir tavır takınmaktan kaçınmak lazımdır. Zira bu tür davranışlar haramdır.

- Komisyon, Kur'ân Yolu Tefsiri, Haşr, 10. âyet Peygamberimiz (ﷺ) şöyle buyurmuştur: "Kim ashâbımdan her hangi birine söverse; Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti üzerine olsun."³⁵ diğ er bir hadîslerinde ise, "Ashâbıma söven binlerini görürseniz, 'Allah'ın laneti şerir ve yaramaz olanınız üzerine olsun' deyiniz"³⁶ buyurmuştur. Buna gücü yetmeyene ise en azından susması emredilmiştir. Peygamberimiz (ﷺ) şöyle buyurmuştur: "Ashâbım kötü bir şeyle anıldığında, siz onların aleyhinde bulunmaktan dilinizi ve kendinizi tutun (koruyun)."³⁷

Nevevî der ki: "Fitnelere karışmış olsun olmasının, ashâba sövmek haramdır. Haram kılınan kötülüklerden biridir. Çünkü bütün ashop, katıldıkları savaşılar içtihat ederek ve tevilde bulunarak katılmışlardır." Kâdî İyâz şöyle dedi: "Ashâbdan herhangi birine sövmek büyük günahlardandır. Bizim mezhebimize (Şafîî) ve cumhura göre, ashâba söven öldürölmez, bilakis tâzir edilir. Bazı Mâlikî âlimleri, öldürölceğine hükmetmiştir."³⁸ Onlar fitnelere (savaşılar), din adına yaptıkları içtihatlarla girmişlerdir. Müctehid, içtihadında hata yapsa da sorumlu değildir. İmam Taftazani de Ashâb-ı Kirâm'a hürmetin gerekli olduğunu izah ettikten sonra onları yermekten eli ve dili uzak tutmanın vacip olduğunu kaydeder. Konuya yukarıda zikrettiğimiz Hadîs-i Şeriflerle birlikte Resülüllah Efendimizin şu hadîsini de delil gösterir: "Ashâbıma ikramda bulunun. Çünkü onlar sizin seçkinlerinizdir."³⁹

Manastırlı İsmail Hakkı merhum şöyle demiştir: "Sahabî olma şerefini elde edebilmek için, Müslüman olarak Peygamberimizi (ﷺ) bir defa görmek yeterse de, uzun müddet onunla birlikte olmak, katıldığı savaşılar birlikte

35- Camiu's-Sağır, 2/935, No:8760.

36- Tirmizî, Menâkıb, 59 (3866); Tac, 3/306.

37- Camiu's-Sağır, 2/81, No:615.

38- Nevevi, Müslim Şerhi 16/93.

39- Hâşiyetu'l-Kesteli ala Şerhi'l-Akaid, s.187.

katılmak ve İslâm'a ta doğduğu günden beri hizmet ve yardımda bulunmuş olmak; bu şerefi kat kat yükseltir, Allah katında faziletin derece derece artmasını gerektirir. Sahâbe-i Kirâm, hem geçmiş ümmetlerin tüm Müslümanlarından hem de bu ümmetin bütün evliya ve ulemasından kesinlikle üstündürler. Bu hususta pek çok delillerimiz vardır. Bunlardan biri de Peygamberimizin (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) şu hadîsleridir: 'Allah Teâlâ benim ashâbımı, Enbiya ve Resûller müstesna, bütün âlemlere tercih etmiş ve üstün kılmıştır.'⁴⁰ Binaenaleyh onların tamamına sevgi ve saygıda bulunmak, aralarında meydana gelen olaylardan ötürü ileri geri konuşmayıp susmak kesin vazifelerimizden sayılmıştır."⁴¹

Ashâb-ı Kirâm'a değer veren bizzat Allah Teâlâ'dır. Çünkü Allah Teâlâ, Kur'ân-ı Kerim'de Sahâbe-i Kirâm'ı övüyor. Bakınız İmam-ı Kurtubî konumuzla ilgili olarak tefsirinde şunları kaydetmiştir: "Zübeyr b. Avvam'ın çocuklarından Ebu Urve ez-Zübeyrî şunu rivâyet etmektedir: Mâlik b. Enes'in (Radiyallâhu Anh) yanında idik. (Toplumda hazır bulunanlar), Resûlullah'ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) ashâbının değerini küçümseyen ve onları hafife alan bir adamdan söz ettiler. Mâlik b. Enes (Radiyallâhu Anh), Kur'ân-ı Kerim'in: 'Muhammed Allah'ın elçisidir. Onunla beraber bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûa varırken, secde ederken görürsün. Allah'tan lütuf ve rıza isterler. Yüzlerinde secdelerin izinden nişanları vardır. Bu, onların Tevrat'taki vasıflarıdır. İncil'deki vasıfları da şöyledir: Onlar filizini yarıp çıkarmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki bu, ziraatçıların da hoşuna gider. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelenendirir. Allah inanıp sâlih amel işleyenlere mağfiret ve büyük bir mükâfat vaat etmiştir'⁴² âyetini okudu. Sonra dedi ki: 'İnsanlar arasından kalbinde Resûlullah'ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) ashâbından birisine bir kin bulunduğu halde sabahı eden kimseyi, bu âyet çarpar'. Bunu el-Hatib Ebu

40- Taberi, Sarihu's-Sünne, C:1, s. 23; Heysemi, Mecmau'z Zevaid, C: 10, s. 16.

41- İsmail Hakkı, Telhisu'l-Kelam, s. 87-88.

42- Fetih, 48/29.

Bekir zikretmektedir. Derim ki: Gerçekten de Mâlik b. Enes (Radiyallâhu Anh) bu sözü çok güzel söylemiş ve âyeti böyle tevil etmekle de isabet etmiştir. Zira onlardan birisinin değerini küçük görüp hafife alan yahut yaptığı rivâyetten ötürü birilerine dil uzatan kişi, âlemlerin Rabbi olan Allah'ın buyruğunu reddetmiş, Müslümanların şeriatını iptal etmiştir. Çünkü Allah Teâlâ: "Muhammed Allah'ın elçisidir. Onun yanında bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler..." diye buyurmaktadır. Yine Allah, "Andolsun ki ağacın altında sana biat ederlerken, Allah mü'minlerden râzı olmuştur..."⁴³ diye buyurmuştur ki onlara övgüleri ihtiva eden, onların lehine doğrulukla ve ebedi kurtuluşa ermekle tanıklığı ihtiva eden daha birçok âyeti kerime vardır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: "Mü'minler arasında Allah'a verdikleri sözde içtenlikle sebat gösteren nice yiğitler vardır..."⁴⁴ "Bir de hicret eden fakirlere aittir ki yurtlarından çıkarılmış, mallarından mahrum kalmışlardır, Allah'ın lütuf ve rızasını ararlar; Allah'a ve Resûlü'ne yardım ederler. İşte doğru olanlar onlardır"⁴⁵ Allah Teâlâ, Sahâbelerin o zamanki hallerini ve sonunda işlerinin nereye varacağını bilmekle birlikte bu buyrukları indirmiştir... O halde onlardan birinin aleyhine ileri geri konuşmaktan şiddetle kaçın."⁴⁶

İslâm'ın yayılması için canlarını feda eden, mallarını bu uğurda cömertçe harcayan o seçkin insanları yargılamaya kalkanlar ve birini haklı çıkarıp, diğerini tenkit edenler, o hidayet yıldızlarına hiçbir leke süremez, ancak kendi felâketlerini hazırlamış olurlar. Zira Peygamberimiz (Saliyallâhu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ashâbıma sövmeyiniz. Âhir zamanda ashâbıma küfreden bir kavim gelecektir. Onlar hastalandığında ziyaret etmeyin, ölülerinin cenaze merasimlerine katılmayın, onlarla çocuklarınızı evlendirmeyin, onları mirasçı kılmayın, kendilerine

43- Fetih, 48/18.

44- Ahzâb, 33/23.

45- Haşr, 59/8.

46- Kurtubî, el-Camiu li Ahkâmü'l-Kur'ân, 16/297-298.

selam vermeyin ve cenaze namazlarını da kılmayın.”⁴⁷

Faziletçe en aşağı mertebede olanına dahi en büyük bir velinin yetişemediği bu seçkin insanlara, Hz. Peygamber’in seçkin arkadaşlarına gölge düşürme gayretleri, doğrudan doğruya İslâm’ın kendisine hücumdur. Peygamberimiz (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Allah Teâlâ’nın, meleklerin ve bütün insanların laneti, Ashâbıma kötü söz söyleyenlerin, üzerine olsun! Kıyâmette Allah Teâlâ, böyle kimselerin farzlarını da, nâfile ibâdetlerini de kabûl etmez!”⁴⁸

Bütün müctehidîn, âlimler ve muhaddisler hiçbir ayırım gözetmeden Sahâbe’nin hepsine hürmet etmişler, muhabbet beslemişler ve onların rivâyet ettikleri Hadîs-i Şerifleri dinimize temel kabûl etmişlerdir. Bizim ne haddimize ki, nübüvvet güneşinin nuru ile nurlanmış, peygamberlerin en büyüğü olan Resûlüllah’ın talebesi olmuş Sahâbe’yi tenkit edelim!

İmam Ebu Zur’a şöyle demiştir: “Resûlüllah’ın (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) ashâbından birini ayıplayıp küçümseyen birini görürsen; bil ki, o zındıktır. Çünkü Resûlüllah (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) haktır. Kur’ân haktır. Resûlüllah’ın (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) getirdiği de haktır. Bu Kur’ân ve sünneti bize ulaştıranlarsa ancak Resûlüllah’ın (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) Sahâbeleridir, başkası değildir. Bunları ayıplayıp küçümseyenler, sırf Kur’ân ve sünneti iptal edebilmek için şahitlerimizi (Sahâbe-i Kirâm’ı) cerh etmek istiyorlar (kötülüyorlar). Hâlbuki asıl cerh, onlara yaraşır. Çünkü onlar zındıktırlar.”⁴⁹

İmam Ebu Zur’a’nın bu sözünü ve verdiği hükmü yadırgamamak gerekir. Zira Resûlüllah (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Haberiniz olsun! Sizden önce Ehli Kitap, yetmiş iki millete (dine) bölündü. Bu ümmet ise yetmiş üç fırkaya bölünecektir. Bunlardan yetmiş ikisi ateşte, sadece biri cennettedir. Bu da Ehli Sünnet ve’l

47- Kenzu’l-Ummal, c.11/542, No: 32542.

48- Kenzu’l-Ummal, c.11/543, No: 32545.

49- İbn Hacer el-Askalani, el-İsabe fi Temyizi’s-Sahâbe, 1/22.

cemaattir.”⁵⁰ Diğer bir hadîslerinde ise, “İsrailoğulları yetmiş iki millete (dine, fırkaya) bölünmüştür. Benim ümmetim de yetmiş üç fırkaya bölünecektir. Bunlardan bir tanesi hariç hepsi ateştedir.” “Bu fırka hangisidir?” diye sorulduğunda “Benim ve ashâbımın üzerinde olduğu yolda yürüyenlerdir”⁵¹ buyurdular. Görüldüğü gibi bu hadîslerinde Peygamberimiz (ﷺ), ashâbın yolunu, kendi yolu olarak göstermektedir. Onun yolundan sapan da şüphesiz zındık olur. Nitekim İmam Rabbanî, Sahâbe'nin adaleti, fazileti, mutlaka onların hayırla yâd edilmeleri gerektiği ve aleyhlerinde konuşmanın caiz olmadığına dair Mirzâ Fethullah Hakîm'e yazdığı mektubunda konuyu çok güzel bir şekilde izah etmektedir. İmam Rabbanî bu mektubunda şöyle demektedir: “Hadîs-i Şerif'te Müslümanların yetmiş üç fırkaya ayrılacakları bildirildi. Yetmiş üç fırka içinde, kurtulan bir fırkanın, Ehli sünnet fırkası olduğu bildirilmektedir. Bu yetmiş üç fırkadan her biri, İslâm dinine tabi olduğunu iddia etmektedir. Cehennemden kurtulacağı bildirilen fırkanın kendi fırkası olduğunu söylemektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: ‘Her bir grup, kendi yanlarında olan ile sevinmektedir.’⁵² Hâlbuki bu çeşitli fırkalar arasında kurtulacak olan fırkanın alâmetini, işâretini, Peygamberimiz (ﷺ) şöyle bildirmektedir: ‘Bu fırkada olanlar, benim ve ashâbımın gittiği yolda bulunanlardır.’ Resûlüllah'ın (ﷺ) kendini söylediğinden sonra, Ashâb-ı Kirâm'ı söylemesine lüzum olmadığı hâlde söylemesi; ‘Benim yolum, ashâbımın gittiği yoldur. Kurtuluşun yolu da, ashâbın gittiği yola tabi olmaktan geçer’ hükmünü bildirmek içindir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: ‘Kim Resûle itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur.’⁵³ Evet, Resûle itaat, Allah Teâlâ'ya itaat demektir. Ona uymamak, Allah'a isyândır... Ashâb-ı Kirâm'ın yolunda gitmeyip de, Peygamber'e (ﷺ) uyduğunu söyleyen, yanılır. Ona uymuş değil, belki isyân etmiş olur. Böyle yol tutan,

50– Ebu Dâvûd, Sünnet 1, (4596-4597).

51– Tirmizî, İman 18, (2641).

52– Rûm, 30/32.

53– Nisa, 4/80.

kıyâmette de kurtulamayacaktır...⁵⁴

Konuyla ilgili son söz, nihai karar elbette Peygamberimizdir. O (^{Sallâllâhu}
^{Aleyhi Ve sellem}) şöyle buyurdu: "Ashâbım konusunda Allah'tan korkun! (onlara dil uzatmayın) Benden sonra onları kötü emellerinize alet etmeyin! Onları seven, beni sevdiği için sever. Beni sevmeyen de onları sevmez. Onları inciten beni incitmiş olur. Beni inciten de Allah Teâlâ'yı incitmiş olur. Bunun cezası da gecikmeden verilir."⁵⁵

"Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş olan imanlı kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde inananlara karşı hiçbir kin bırakma! Rabbimiz! Sen çok şefkatli, çok merhametlisin!"⁵⁶

54- İmam Rabbanî, Mektûbât, S.92, Mektup: 80.

55- Tirmizî, Menâkıb, 58 (3862).

56- Haşr, 59/10.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Müellif Ebu Bekr İbnü'l-Arabî'nin Mukaddimesi

Sâlih b. Abdülmelik b. Said dedi ki: Ben bu kitabı İmam Muhammed Ebu Bekir İbnü'l-Arabî'ye okudum.⁵⁷ O, eserine şöyle diyerek başlamaktadır: Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ'ya aittir. Allah'ım! Hz. İbrahim'e ^(Aleyhis Selâm) ve onun âline (aile efradına) rahmet ettiğin gibi Hz. Muhammed'e ^(Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) ve onun âline de rahmet et. Şüphesiz sen Hamid'sin (kendisine hamd edilen ve her türlü övgüye layık olan yalnızca sensin), Mecid'sin (Şanlı, şerefli ve yüce olansın). Allah'ım! Hz. İbrahim'e ^(Aleyhis Selâm) ve onun âline her türlü bereket ve bolluğu ihsan ettiğin gibi Hz. Muhammed'e ^(Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) ve onun âline de her türlü bereket ve bolluğu ihsan eyle. Şüphesiz sen Hamid'sin, Mecid'sin.

Allah'ım! Her türlü yardımı senden isteriz ve yine her türlü bela ve sıkıntılardan senin yardımınla selamete ereriz. Senden rahmetini ihsan etmeni istediğimiz gibi (bizi bütün şerlerden)

57- Geçmişte İslâm âlimleri, müelliflerince telif edilmiş olan kitapları yine müellife baştan aşağı okurlardı. Müellif de okuyan kişiyi dinler ve gerekli gördüğü yerleri şerh ederdi. Okuma işlemi bitince de müellif, okuyan kişiye kitabını rivâyet etme iznini verirdi. Burada da Sâlih b. Abdülmelik b. Said, müellife (yani İbnü'l-Arabî'ye) bu kitabını tamamen okuduğunu ve rivâyet etme iznini aldığını bildirmektedir. Hadîs ilminde buna, "icazet" adı verilmektedir.

korumanın da isteriz.

Ey Rabbimiz! Bizi hidayete erdirdikten sonra, kalplerimizi hidayetinden saptırma. Bize, öğrettiğin gibi amel etmeyi kolaylaştır. Verdiklerine şükretmeyi ilham et. Bizleri sana ulaşacak yolda sabit kıl. Bizimle senin arana, ondan sana ulaşabileceğimiz bir kapı aç. Göklerin ve yerin anahtarları yalnızca senin elindedir. Senin her şeye gücün yeter Allah'ım!

KÂSIME⁵⁸

H.z. Peygamber'in (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) Vefatının Sahabe-i Kiram Üzerinde Bıraktığı Etkiler

Allah Teâlâ, peygamberinin ruhunu aldığı anda ona ve bize dinini kemâle erdirmiş, ona ve bizlere dinini tamamlamıştı. Nitekim bu hususla ilgili olarak Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: "Bugün dininizi kemâle erdirdim, size nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâm'ı beğendim."⁵⁹ Dünyada kemâle eren hiçbir şey yoktur ki, peşi sıra onu noksanlık ve geriye gitme takip etmiş olmasın. Öyle ki, bunun bir sonucu olarak "kemâl" kendisiyle yalnızca Allah Teâlâ'nın rızası murat edilen bir şey olsun. Bu da sâlih amel ve âhiret yurdudur. Enes (Radiyallâhu Anh) şöyle demektedir: "Resûlüllah'ı (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) defnettikten sonra daha kabrinin toprağını ellerimizden tam silkelemeden kalplerimizde hâsıl olan bazı değişik duygu ve düşünceleri garipsedik ve bundan hoşlanmadık."⁶⁰

Peygamberimizin (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) vefatıyla genel durumda

58- Kâsime: Müslümanların belini kıran iftira ve felaketler.

59- Maide, 5/3.

60- Tirmizî, Menâkıb, 3 (3618); İbn-i Mace, Cenaiz, 1631.

karışıklıklar, kargaşa ve huzursuzluklar hâsıl oldu. Sonra Allah Teâlâ, (Hz. Ebu Bekir'e biat olunmasıyla) İslâm'a gelebilecek bir takım zararları önledi. Peygamberimizin (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) vefatı, (Müslümanlar için) ömürlerinde başlarına gelebilecek en büyük musibet oldu ve adeta kendilerini belleri kırılmış gibi hissettiler.

Hız. Ali (Radıyallâhu Anih), eşi Hız. Fatıma ile birlikte evine çekildi.

Hız. Osman'a (Radıyallâhu Anih) gelince; o derin bir sessizliğe gömüldü.

Ne konuştuğunu bilmez bir hale gelen Hız. Ömer ise şöyle dedi: "Peygamber (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) ölmedi. Allah Teâlâ, Hız. Musa'ya (Aleyhis Selâm) miat (buluşma günü ve zamanı) tayin ettiği gibi ona da miat tayin etti. Şüphesiz Resûlüllah (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) dönecek ve bazılarının ellerini ve ayaklarını kesecektir."

Hız. Ali ve Hız. Abbas'ın akılları, henüz Peygamber (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) hasta iken kendilerini de ilgilendiren hilâfet işine takılı kaldı. Bunun üzerine Hız. Abbas, Hız. Ali'ye dedi ki: "Ben Abdulmuttalib oğullarının yüzlerinde ölüm emârelerini tanırım. Gel, gidip Resûlüllah'a soralım. Bu iş bize verilecekse, şimdiden öğrenmiş oluruz."

(Aynı şekilde) Hız. Ali ve Hız. Abbas'ın üzerinde durdukları diğer bir husus da, Peygamber'in (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) terekesinden Hayber, Beni Nadir ve Fedek arazisinden paylarına ne düşeceği meselesi idi.

Ensar'ın durumunda da karışıklıklar hâsıl oldu. Şöyle ki, onlar bu işe (hilâfete), (öncelikle) kendilerini ehil görüyorlar veya hiç olmazsa bu işte Muhacirlerle ortak olmak istiyorlardı.

Curuf'da (düşmanla savaşmak üzere) toplanmış olan Usame b. Zeyd (Radıyallâhu Anih) komutasındaki ordu da hareketsiz bir halde beklemekteydi.

ÂSİME⁶¹

Hz. Ebu Bekir'in Sahabeyi Sakinleştiren Hutbesi; Hz. Ebu Bekir'e Biat Olunması; Hz. Ebu Bekir ve Usame Ordusu; Hz. Ebu Bekir'in Zekat Vermek İstemeyenlere Karşı Tavrı

Hz. Ebu Bekir'e ^{(Radiyallâhu}_{Anh)} biat olunmasıyla İslâm'a ve halka gelebilecek bir takım zararlar Allah'ın izniyle önlemiş oldu. Böylece bulutların dağılıp kaybolması gibi, sıkıntılar da yok olup gitti. Resûlüllah'ın ^{(Sallallâhu}_{Aleyhi Ve sellem)} vefatıyla, her ne kadar İslâm'a bazı musibet ve zararlar dokunmuş olsa da, Allah'ın dinini tamama erdirme vaadi gerçekleşmiş oldu.

Peygamber ^{(Sallallâhu}_{Aleyhi Ve sellem)} vefat ettiği zaman o, Sunuh mıntıkasındaki ailesinin yanındaydı. Hz. Ebu Bekir ^{(Radiyallâhu}_{Anh)} kızı Hz. Âişe'nin ^{(Radiyallâhu}_{Anha)} evine geldiğinde, Peygamberimiz vefat etmişti. Peygamber'in ^{(Sallallâhu}_{Aleyhi Ve sellem)} yüzünü açtı, onu (alnından) öptü ve "Anam babam sana feda olsun Ey Allah'ın Resûlü, sağlığında hoştun, ölümünde de hoşsun! Allah sana ebediyen iki ölüm

61- Âsime: Koruyan, koruyucu, kurtaran ve engel olan.

tattırmayacak! Allah'ın senin için yazmış olduğu ölümü artık bir kere tattın, bundan sonra asla tatmayacaksın" dedi. Sonra mescide geçti, insanlar orada toplanmışlardı. Hz. Ömer de yukarıda anlattığımız gibi konuştuğunun ne anlama geldiğini fark etmez bir şekilde halka hitap ediyordu. Hemen minbere çıktı ve Allah'a hamd, Resûlüne salât ve selam eyledikten sonra şöyle dedi: "Ey insanlar, Her kim ki, Muhammed'e tapıyorsa; bilsin ki, gerçekten Muhammed ölmüştür. Her kim de Allah'a tapıyorsa; bilsin ki, Allah Hayy'dır ve asla ölmez." Sonra şu âyet-i kerimeyi okudu: "Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse, gerisin geriye mi (eski dininize) döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse, Allah'a hiçbir şekilde zarar veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır."⁶² İnsanlar mescitten çıkıp evlerine giderken Medîne sokaklarında bu âyeti, sanki bu âyet daha önceden değil de bugün inmişçesine okumaya başladılar.

Ensar, Benî Sâide yurdunda toplanıp (halifenin kim olacağı konusunda) istişarede bulundular. Ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Haber, muhacirlere ulaştı ve "Onlara haber gönderelim de bize gelsinler" dediler. Ebu Bekir de "Bilakis biz onlara gidelim" dedi. İçlerinde Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Ebu Ubeyde'nin de bulunduğu muhacir topluluğu onlara gittiler. Karşılıklı konuşmaya başladılar. Ensar'dan bazıları "Bizden bir emir, sizden de bir emir olsun!" dediler. Hz. Ebu Bekir de ^(Radiyallahü Anih) oldukça isabetli sözler söyledi. Çokça konuştu ve hep isabetli sözler söyledi. Söylediklerinden bir kısmı şöyledir: "(Ey Ensar) bizler (Kureyşli) emirleriz, sizler de vezirlersiniz! Muhakkak ki, Resûlullah Efendimiz şöyle buyurmuştur: 'Halîfeler Kureyş'tendir, sizlere, Ensar'a hayırla muamele etmenizi tavsiye ediyorum. İyilik yapanlarının iyiliklerini kabûl edin, kötülük yapanlarını da affedin.' Allah Teâlâ bizleri 'sâdıklar'⁶³ sizleri de 'muflihun' (felaha,

62- Âli İmran, 3/144

63- Âyet-i kerimede şöyle buyurulmuştur: "Bir de (fey), muhacirlerin (yurtlarından göç edenlerin) fakirlerine aittir ki yurtlarından çıkarılmış ve mallarından mahrum bırakılmış-

kurtuluşa erenler) olarak isimlendirdi. Allah Teâlâ, 'Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sâdiklarla (doğrularla) beraber olun'⁶⁴ buyurarak biz nerede olursak sizin de orada bizimle beraber olmanızı emretti." Ebu Bekir (Radıyallâhu Anh), bu ve buna benzer daha nice isabetli sözler söyledi ve kuvvetli deliller serdetti. Ensar da bu söylenenleri hatırlayarak kendisine boyun eğdiler ve Ebu Bekir'e (Radıyallâhu Anh) biat ettiler.

Hız. Ebu Bekir (Radıyallâhu Anh), Usame'ye "Peygamber'in (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) emrini yerine getir" dedi. Bunun üzerine Hız. Ömer, "Sana karşı Arapların nasıl davranacakları netlik kazanmadan, bu orduyu nasıl gönderirsin?" dedi. Hız. Ebu Bekir de (Radıyallâhu Anh) ona cevaben şöyle dedi: "Köpekler Medîne kadınlarının halhalleri ile oynasa dahi, Resûlüllah'ın göndermek istediğı bir orduyu geri çevirmem."

Hız. Ömer ve diğer bazıları kendisine; "Eğer Araplar sana zekât vermek istemezlerse; onlara karşı sabırlı ol" dediler. Hız. Ebu Bekir de (Radıyallâhu Anh) onlara cevaben: "Şayet peygambere (zekât olarak) verdikleri bir yuları dahi vermezlerse; onlarla savaşırım. Allah'a yemin olsun ki, zekâtla namazı birbirinden ayırt edenle savaşacağım" dedi. Kendisine "Onlara karşı kiminle savaşacaksın" denildiğinde, "Tek başıma, kafam bedenimden ayrılıncaya dek" dedi.

Orduların başına komutanları, beldelere de memurları, gayet iyi düşünerek ve iyi bir araştırmadan sonra seçerek tayin etti. Yapılan bu tayinler, yaptığı işlerin en doğru olanı; İslâm'a ve Müslümanlara yaptığı hizmetlerin en efdal olanıdır.

lardır. Allah'ın lütf ve rızasını ararlar; Allah'a ve Resûlüne yardım ederler. İşte sâdiklar (doğru olanlar) onlardır.

Ve onlardan (muhacirlerden) önce o yurda yerleşen ve imana sarılanlar (Ensar), kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden ötürü göğüslerinde bir ihtiyaç duymazlar. Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi, onları öz canlarına tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar 'muffihun'dur; yani umduklarına nail olup kurtulanlardır." (Haşr, 59/8-9) Fey: Savaş olmaksızın barış yoluyla gayrimüslimlerden temin edilen ganimet mallarına denir. Bu âyetle feyden bir pay da muhacirlerin fakirlerine verileceğı bildirilmiş oluyor.

H. Fatıma, H. Ali ve H. Abbas, H. Peygamber'den miras olarak kalan malları istediklerinde kendilerine: Resûlullah Efendimizin "لَا نَوْرَتْ مَا تَرَكْنَا صَدَقَةً" Bize varis olunmaz. Bıraktığımız sadakadır"⁶⁵ sözünü hatırlatarak cevap verdi. Sahâbe de bu hadîsi hatırlayıp ikrar ettiler.

Yine H. Ebu Bekir (Radiyallahü Anh) şöyle dedi: "Peygamber'den (Sallallahü Aleyhi Ve sellem) işittim o, 'Bir Peygamber ancak öldüğü yere defnedilir'⁶⁶ buyurdu." O, bütün bu söylediklerinde kendinden emin ve kesin bilgi sahibiydi; dini konularda sağlam delillere dayanmaktaydı.

H. Ömer (Radiyallahü Anh) halîfe seçildikten sonra, İslâm'ın bereketi açığa çıktı. Sâdik ve doğru olan vaadi ilahî, böylece her iki halîfe döneminde de yerine getirilmiş oldu.⁶⁷

H. Ömer, (kendisinden sonra seçilecek olan) halîfenin, (altı kişilik) şûra tarafından belirlenmesini istedi. (Bunun üzerine şûra üyelerinden) Abdurrahmân b. Avf da isabetli bir tercihte bulunabilmek ve konuyu etraflıca araştırabilmek için, bu işten (halîfe adaylığından) feragat edip çekildi. Sonuçta H. Osman'ı (Radiyallahü Anh) halîfe adayı olarak öne çıkarıp takdim etti. (Böylece)

65- H. Âişe (Radiyallahü Anha) anlatıyor: "H. Fatıma (Radiyallahü Anha), H. Ebu Bekir'den (Radiyallahü Anh) Resûlullah'ın (Sallallahü Aleyhi Ve sellem) bıraktığı maldaki hissesini taksim etmesini talep etti. H. Ebu Bekir, ona şu cevabı verdi: "Resûlullah (Sallallahü Aleyhi Ve sellem): 'Bize varis olunmaz, bıraktığımız sadakadır' buyurmuştu." [Buhârî, Ferâiz 4; Müslim, Cihad 52, (1759); Ebu Dâvûd, Harac 18, (2968, 2969); Nesâî, Kasmu'l-Fey 1, (7, 132)].

66- Tirmizî, Cenaiz, 33 (1018); İbn-i Mace, Cenaiz, 65 (1628).

67- Sâdik ve doğru olan vaadi ilahi, Yüce Allah tarafından şu âyette bildirilmektedir: "Allah, sizlerden iman edip iyi davranışlarda bulunanları, kendilerinden öncekileri sahip ve hâkim kıldığı gibi, kendilerini de yeryüzüne sahip ve hâkim kılacağını, onlar için beşenip seçtiği dini (İslâm'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve geçirdikleri korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını vadetti. Çünkü onlar bana kulluk ederler. Hiçbir şeyi bana eş tutmazlar. Artık bundan sonra kim inkâr ederse, işte bunlar asıl büyük günahkârlardır" (Nur, 24/55). Bu ilâhî vaat, H. Ebu Bekir ve H. Ömer döneminde tam olarak gerçekleşmiştir. İslâm toplumu korkan değil, kötülerin kendisinden çekindiği bir güç haline gelmiş, İslâm gittikçe yayılıp kökleşmiş, büyük bir medeniyete ve evrensel değerlere kaynak olmuştur. Müslümanlar egemen oldukları bu topraklar üzerinde günümüzden 60 veya 70 yıl öncesine kadar hep huzur içinde yaşamışlardır. Ancak bu âyet-i kerimde şart koşulanları terk ettiklerinde huzur ve güven ortamı kaybolmuş yerini terör ve tedirginlikler almıştır.

Kendisine duyulan güvene layık kaldı, asla ahbine muhalefet etmedi, akdini bozmadı, hoşlanılmayan bir işe girişmedi ve sünnete de muhalefet etmedi.

Peygamberimiz (ﷺ), Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın (Radıyallâhu Anh) şehit olacağını (önceden) haber vermişti. Yine Hz. Osman'ın (Radıyallâhu Anh) kendisine isabet edecek bir beladan ötürü cennetlik olacağını da haber vermişti.⁶⁸

Hz. Osman ve Hz. Peygamber'in (ﷺ) kızı olan eşi Rukiyye, Hz. İbrahim'den (Aleyhî Selâm) sonra hicret eden ilk kişidir. Bu hicretiyle, "Bir işi ilk yapanlar" kitaplarındaki listeye girmiştir. Bu konu, çok büyük bir ilim dalı olduğundan birçok insan tarafından bilgiler toplanmış, bu konuda kitaplar yazılmıştır.

Hz. Osman'ın (Radıyallâhu Anh) imamlığı (halîfeliği), sahih ve geçerli olduğundan öldürülmesi zulümdü. Allah'ın takdir ettiği böylece tahakkuk etmiş oldu.

O, hiçbir zaman Müslümanlara karşı savaş açmadı, kendisini müdâfaa için asker toplamadı, fitne çıkarma peşinde olmadı. Kimseyi kendisine biat etmeye zorlamadığı gibi, (hilâfete layık olma bakımından) dengi olan hiçbir kimse, ona karşı savaş açmak bir yana onunla çekişmeye bile girmede. Ayrıca Hz. Osman (Radıyallâhu Anh), hilâfetin kendisine verilebileceğini ummuyordu. Kuşkusuz Hz. Osman (Radıyallâhu Anh) dışında bir başkasının bunları yapma (Müslümanlara karşı savaş açma, fitne çıkartma, biat etmeye zorlama vb.) hakkı yoktu ki, Hz. Osman'ın da olsun.

68- Ebu Musa'dan (Radıyallâhu Anh) rivâyet olduğuna göre (o, şöyle demiştir): "Peygamber (ﷺ) bir bahçeye girdi de bana bahçenin kapısını bekleyip korumamı emretti. Derken bir adam geldi, izin istiyordu. Peygamber: 'Ona izin ver ve kendisini cennetle müjdele' buyurdu. Kapıyı açınca Ebu Bekir'le (Radıyallâhu Anh) karşılaştım. Sonra diğer biri geldi, izin istiyordu. Peygamber yine: 'Ona izin ver ve kendisini cennetle müjdele' buyurdu. : Gördüm ki o da Ömer'miş. Sonra başka biri geldi, o da izin istiyordu. Peygamber biraz sustu, sonra: 'Ona izin ver ve kendisine isabet edecek belâ ve imtihan üzerine cennetle müjdele,' Gördüm ki o da Osman'miş" [Buhârî, Fadail'u Ashâbî'n-Nebi, 7 (3695)].

Şüphesiz, Hz. Osman'a karşı ayaklananlar (beyinleri yanlış bilgilerle yıkanarak) zehirlendiler. Biz onların her birini değişik amaçlı kötü niyetli insanlar olarak görüyoruz. Bundan dolayıdır ki; bu kötü niyetli insanlarla niyetleri arasına engel konmuş, kendilerine hem nasihat edilmiş, hem de (yapacakları muhtemel kötülöklere engel olabilmek için) paylanmışlardır. Ayrıca Abdurrahmân b. Halit b. Velid'in yanında da mecburi ikamete tabi tutuldular. Onun yaptığı tehditler sonucu tövbe ettiler. Daha sonra da, kendilerini Hz. Osman'a gönderdi. Onun yanında da (tekrar) tövbe ettiler.

Hz. Osman da onların tövbelerini kabûl ederek istedikleri yerde ikamet etmeleri hususunda kendilerini muhayyer bıraktı. Onlarda çeşitli şehirlere dağılmayı seçtiler. Herkesi de seçtiği şehre gönderdi. Onların her biri gittiği şehirde fitne çıkardı ve çevresine adamlar topladı. Sonra da topluca (isyân ederek) ona (Hz. Osman'a) geldiler. İsyâncıları evinin bahçesinde gören Hz. Osman, kendilerine nasihatte bulundu. Kendilerine âhireti hatırlatarak ellerini kanına bulaştırmaktan kaçınmalarını istedi.

Ağlayarak öne atılan Hz. Talha, isyâncılardan Hz. Osman'a dokunmamalarını istedi. Hz. Ali de, (Hz. Osman'ı korumak için) iki çocuğunu gönderdi. İsyancılar orada bulunan Hz. Ali, Hz. Talha ve Zübeyr'e şöyle dediler: "Siz, 'Allah'ın hükümlerini değiştiren bu adama karşı koymak üzere gelin' diye bizlere çağrıda bulunmuşsunuz. Bizde çıkıp gelince gördük ki, şu (yani Ali) evinde oturuyor, sen (Talha), iki gözün iki çeşme, karşımıza dikiliyorsun. Vallahi Osman'ın kanını akıtmadıkça yerimizden ayrılmayız."

Sahâbe'ye karşı sergilenen büyük bir zorbalık ve dayatma örneği olan bu durum, aynı zamanda yüzlerine karşı söylenmiş bir yalan ve iftira yumağıdır da. Şayet Hz. Osman Sahâbe'den yardım talebinde bulunsaydı, Sahâbe de onun bu talebine anında olumlu cevap verirdi. Bu durumda onlara karşı

koyar ve zafer elde ederdi.

Ancak bu asiler topluluğu (buldukları bölgelerde), zulme uğramış kimseler olarak sığınmacı durumunda gelmişlerdi. Hz. Osman onlara nasihatte bulundu, fakat onlar (yapılan nasihatleri dinlemek yerine) iyice çılgına döndüler. Sahâbe onları öldürmek istediye de Hz. Osman, kendisi sebebiyle hiç kimsenin savaşmasını istemedi. Teslimiyet gösterip kadere rıza gösterdi. Onlar da (Sahâbe de), Hz. Osman'ın bu arzusu doğrultusunda hareket ettiler.⁶⁹

Kişinin kendisini öldürmek isteyenlere karşı müdâfaada bulunmayıp teslim olması caiz midir; yoksa kendini müdâfaa etmesi vâcib midir tartışması, fıkhnın önemli meselelerinden biridir.

Kişi, (Hz. Osman örneğinde olduğu gibi) kendisini öldürmek isteyenlere karşı müdâfaada bulunmaz ve başkalarından da kendisini müdâfaa etmemelerini isterse, başkalarının onun rızası olup olmamasını dikkate almaksızın onu müdâfaa etmesi caiz midir? Bu konularda ulema ihtilaf etmiştir.

Hz. Osman, gerek hilâfetinin ilk günlerinde gerek daha sonraki zamanlarda dine aykırı bir iş yapmadı. Sahâbe-i Kirâm da dine aykırı bir davranışta bulunmadı. O halde (Sahâbe'ye isnat edilen) ne kadar batıl ve asılsız haber işitmişsen bunların hiçbirine inanma ve bunlara asla îtibar etme.

69- Hz. Osman, Sahâbe-i Kirâm'dan kendisini savunmamalarını, kendisi için savaşmalarını istemiştir. Nitekim Abdullah b. Amir b. Rebia bu olayı şöyle aktarmaktadır: "Ben (muhasara günü) Hz. Osman'la birlikte evdeydim. Hz. Osman şöyle dedi: 'Benim emrimi dinleyip itaat etmeyi kendisine farz gören herkese, elini ve silahını kullanmayacağına dair yemin verdiriyorum.' Sonra Hz. Osman devamla: 'Ey İbn-i Ömer (İbn-i Ömer'de yalın kılıç bekliyordu), kalk ve bu isteğimi insanlara haber ver' dedi." (Ebu Bekir İbnü'l-Arabî, el-Avâsım mine'l-Kavâsım, s. 132)

KÂSİME

H. Osman ile İlgili Bazı İddialar

Haddi aşanlarla yalancılar bir takım uydurma rivâyetlere dayanarak "Hz. Osman, halîfeliği döneminde birçok zülüm ve münker (dine aykırı) işler yapmıştır" diye iddia etmektedirler ki, bu iftiralardan bazıları şunlardır:

1- Hz. Ammar'ı bağırsakları dışarı çıkıncaya dek dövdürmüştür,

2- İbn-i Mes'ud'u kaburgaları kırılıncaya dek dövdürmüş ve devlet bütçesinden ödenen aylığını kestirmiştir,

3- Kur'ân'ı toplayıp bir araya getirme bidâtinde bulunmuş ve diğer Mushafları yaktirmiştir,

4- Koruluk alanları aşırı çoğaltmıştır,

5- Ebu Zerr'i Rebeze'ye sürmüştür,

6- Ebu'd-Derdâ'yı Şam'dan çıkarmıştır,

7- Resûlullah'ın (Medîne-i Münevvere'den) sürgün ettiği Hakem'i geri iade etmiştir,

8- Seferde namazların "kasr" ile kılınması sünnetini iptal etmiştir,

9- Muâviye, Abdullah b. Kureyz ve Mervan'ı vali olarak tayin etmiş ve yine valiliğe ehil olmadığı halde fâsık biri olan Velîd b. Ukbe'yi vali olarak tayin etmiştir,

10- Mervan'a Afrika kıtasının humusunu⁷⁰ vermiştir,

11- Ömer, insanları cezalandırırken kamçı ile döverdi. Oysa Osman değnekle dövmüştür,

12- Ebu Bekir ile Ömer, (minbere çıktıklarında hiçbir zaman) Peygamber Efendimizin çıktığı basamağa çıkıp hutbe okumadıkları halde, Osman Resûlullah'ın çıktığı basamağa çıkarak hutbe okumuştur,

13- Bedir savaşına katılmadı, Uhud savaşında bozguna uğradı ve Rıdvan Biat'ında hazır bulunmadı,

14- Hürmüzan'ı öldüren Hz. Ömer'in oğlu Ubeydullah'a

70- Humus: Sözlükte bir şeyin beşte biri demektir. İslâm ordusu ile kâfirler arasında meydana gelen cihad harekâtı esnasında elde edilen ganimet mallarından veya yerin altından çıkarılan define ve madenlerden alınıp hak sahiplerine verilmek üzere beytu'l-mâle konan beşte birlik miktara humus denmektedir. Kur'an'da şöyle buyrulur: "Eğer Allah'a ve hak ile batılın ayrıldığı gün, iki ordunun birbiri ile karşılaştığı (Bedir savaşı) günü kulu muza indirdiğimize inanmamışsanız, bilin ki, ganimet olarak aldığımız herhangi bir şeyin beşte biri Allah'a, Resûlüne, onun hısımlarına, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmış yolculara aittir. Allah her şeye hakkıyla kadirdir." (el-Enfal 8/41)

Ganimetler ve ganimet hükmündeki define gibi şeylerden, devlet tarafından beşte bir oranında vergi tahsil edilir. Alınan bu vergi âyette belirtildiği üzere, yetimlere, miskinlere ve yolda kalmışlara dağıtılır. Ayrıca kamu yararına sarf edilir. Zira âyette, humusta hak sahibi olanlar sıralanırken; öncelikle Allâh ve Resûlü zikredilmektedir. Bu da kamu yararına harcanmasına işaret eder. Hz. Peygamber'in uygulaması da bu yöndedir. Resûl-i Ekrem bu yetkiye dayanarak, ilk zamanlarda humusu öncelikle toplumun karşılaştığı sıkıntılara harcamış, arta kalanı âyette geçen kişilere dağıtmıştır.

Savaş sırasında, düşmandan ele geçirilen ganimet mallarının beşte dördü Allah yolunda cihad eden savaşçılara taksim edilir. Geri kalan beşte bir ise, âyet-i kerimde belirlenen sınıflara dağıtılmak üzere ayır edilir. Detaylı bilgi için TDV İslâm Ansiklopedisinin ilgili maddesine bakınız.

kıyas cezasını uygulayarak öldürtmemiştir. (Hürmüzan, Ebu Lü'lü'nün eline hançer vererek Hz. Ömer'i öldürmesi için teşvikte bulunan ve sonunda da öldürten kişidir.)

15- Hz. Osman'ın, kendi devesine bindirdiği kölesiyle Mısır valisi Abdullah b. Sarh'a ulaştırılmasını istediği ve içerisinde isimleri zikredilen kişilerin öldürülmelerini emreden bir mektup yazması.

ÂSIME

Hz. Osman'la İlgili İddialara Cevaplar

Bütün bu iddialar, senet ve metin itibarıyla batıldır. Hz. Osman halîfeliği döneminde “Birçok zülüm ve dine aykırı işler yapmıştır” sözlerine gelince bu, tamamen asılsız bir iddiadır.

1-2- İbn-i Mes'ud'u dövdürmesi ve devlet bütçesinden ödenen aylığını kestirmesi iftiradır. Hz. Ammar'ı dövdürmesi olayı da aynı şekilde iftiradır. Çünkü iddia edildiği gibi bağırsakları dışarı çıkıncaya dek dövdürtmüş olsaydı, yaşayamaz ölürdü.

Âlimler, bütün bu konularda Hz. Osman'ın yaptığı işlerin gerekçelerini değişik şekillerde beyan etmişler de, bunlarla meşgul olmaya gerek yoktur. Çünkü bütün bu iddialar, mesnedi olmayan batıl sözlerden ibarettir. Hak ise, batıl üzerine bina edilemez. Cahillerin izlerini takip ederek zamanımızı boşa harcamak istemiyoruz. Kaldı ki, bunun sonu da yoktur.

3- Kur'an'ı toplatmasına gelince; bu onun yaptıklarının en güzeli ve iftihar edilmesi gerekenidir. Her ne kadar o, Kur'an-ı

Kerim'i tam ve kâmil bir halde önünde hazır bulmuş olsa da, Kur'ân'ı izhar etmiş ve insanları onun etrafında toplamış, (çoğaltıp çeşitli illere göndererek insanların ondan kolayca faydalanmalarını sağlamış ve böylece) çıkabilecek ihtilafları kökünden kurutmuştur. Gerek Kur'ân'la ilgili tefsir kitaplarımızda, gerekse diğer kitaplarımızda açıkladığımız gibi Allah, Kur'ân'ı korumakla ilgili vadini onun eliyle yerine getirmiştir.

Hadîs imamlarının tümünün rivâyet ettiğine göre, Zeyd b. Sabit ^(Radıyallâhu Anh) şöyle demiştir: "Yemame harbinden sonra, Ebu Bekir ^(Radıyallâhu Anh) beni çağırttı. Ömer b. Hattab da onun yanında bulunuyordu. Ebu Bekir ^(Radıyallâhu Anh) bana: 'Ömer bana gelerek Yemame savaşında hafızların büyük çoğunluğu şehit oldu, diğer yerlerde de hafızların aynı akibete uğramalarından ve Kur'ân'dan büyük bir kısmının zayi olmasından endişe ediyorum dedi. (Bu nedenle) bana, Kur'ân'ın cem'ini (toplanıp bir araya getirilmesini) emretmemi tavsiye etti. Ben de, Ömer'e 'Resûlüllah'ın yapmadığı bir işi nasıl yaparız' dedim. Ömer, Allah'a yemin ederek bunun iyilik olduğunu söyledi ve bana bunu devamlı tavsiye etti. Nihayet Cenâb-ı Hak bu işe benim gönlümü de açtı ve ben de Ömer'in fikrine iştirak ettim."

Ebu Bekir bundan sonra Zeyd'e dedi ki: "Sen genç ve akıllı bir adamsın, senin aleyhinde söylenecek söz de yoktur, seni asla itham edemeyiz. Resûlüllah'a vahiy yazıyordun. Kur'ân nüshalarını araştırarak topla, bir araya getir!" Vallahi bana, bir dağ bir yerden bir yere nakletmeyi teklif etselerdi bundan daha ağır olmazdı. Kendilerine "Resûlü Ekrem'in yapmadığı bir işi nasıl yapıyorsunuz?" dedim. Hazreti Ömer de: "Vallahi bu bir hayırdır" dedi. Ebu Bekir de bunu yapmamı benden devamlı istedi. Cenâb-ı Hak, Hazreti Ebu Bekir ile Ömer'in gönlünü açtığı gibi, benim de gönlümü açtı ve kalbime bu işi yapmayı koydu. Ben de Kur'ân'ı yazılı bulunduğu hurma yapraklarından, ince ve yassı taşlardan, hafızların hafızalarından takip ettim ve bir araya topladım. Tevbe Sûresi'nin son (لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ) âyeti olan

bu âyeti, sadece Huzeyme el-Emsari'nin yanında buldum. Başka bir kimsenin yanında yazılı olarak bulamadım."

Cem edilen sahifeler, Hz. Ebu Bekir'e ^(Radyallâhu Anh) verildi ve vefat edinceye kadar da yanında kaldı. Sonra Hz. Ömer'e ^(Radyallâhu Anh) intikal etti. O vefat edinceye kadar onda kaldı. Sonra Resûlullah'ın zevce-i pakleri ve Hz. Ömer'in ^(Radyallâhu Anh) kızı Hz. Hafsa'ya intikal etti ve onun yanında kaldı.⁷¹ Nihayet Huzeyfe b. Yemanî ^(Radyallâhu Anh), Hz. Osman'ın ^(Radyallâhu Anh) yanına geldi. Huzeyfe b. Yemanî ^(Radyallâhu Anh), Azerbaycan ve Ermenistan'ın fethedilmesi için Iraklılarla birlikte Şamlıların yanında savaşmaktaydı. Huzeyfe ^(Radyallâhu Anh), Hz. Osman'a, (askerlerin) Kur'ân okuyuşlarındaki ihtilaflardan bahsetti ve şöyle dedi: "Ey Emîr-ül mü'minin! Yahudiler ve Hristiyanlar gibi, kitapları hakkında ihtilafa düşmeden, bu ümmetin imdadına yetiş!" Hz. Osman ^(Radyallâhu Anh) derhal Hz. Hafsa'ya ^(Radyallâhu Anha): "Sendeki Mushaf'ı bize gönder, istinsah edip tekrar sana iade edeceğiz" diye haber saldı. Hz. Hafsa da ^(Radyallâhu Anha) Mushaf'ı gönderdi. Hz. Osman ^(Radyallâhu Anh), Zeyd b. Sabit, Abdullah b. Zübeyr, Saîd b. As ve Abdurrahmân b. Haris b. Hişam'a ^(Radyallâhu Anh) Kur'ân'ı istinsah etmelerini emretti. Onlar da (Hz. Hafsa'dan ^(Radyallâhu Anha) emanet olarak alınan) bu ana nüshadan istinsah ettiler.

Hz. Osman, komisyonun Kureyşli üç üyesine: "Kur'ân-ı Kerim'in imlası ile ilgili olarak herhangi bir hususta Zeyd b. Sabitle ihtilaf edecek olursanız, onu Kureyş lehçesiyle yazın. Çünkü Kur'ân, onların lehçesiyle indi" dedi. Komisyonunda çalışmalarını bu minval üzere sürdürdü.

Komisyon istenilen nüshaları tamamladıktan sonra, Hz. Osman ^(Radyallâhu Anh), ana nüshayı Hz. Hafsa'ya iade etti. Sonra (o günkü ilim merkezlerinden) her bir bölgeye istinsah edilen bu nüshalardan birer tane gönderdi. Diğer Kur'ân nüshalarının ve Kur'ân yazılı yaprakların yakılmasını da emretti.⁷²

71- Buhârî, Fedailu'l-Kur'ân 3, (4986).

72- Buhârî, Fedailu'l-Kur'ân, 3 (4988); Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'ân, (3104).

İbn-i Şihab şöyle demektedir: "Harice b. Zeyd b. Sabit; bana haber verdiğiğine göre o, (babası) Zeyd b. Sabit'in ^(Radıyallâhu Anih) şöyle dediğini işitmiştir: 'Kur'ân-ı Kerim'i istinsah ederken onu Resûlullah'ı ^(Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) okurken işitmiş olduğum, Ahzâb Sûresi'ne ait bir âyete (yazılı parça bana gelmediği için) ulaşmamıştım. Onu araştırdık, sonunda Huzeyme el-Ensari'nin ^(Radıyallâhu Anih) yanında bulduk. Bu âyet (mealen) şöyledir: 'Mü'minlerden Allah'a verdiği ahdi yerine getiren kimseler vardır. Kimi, bu uğurda canını vermiş, kimi, de beklemektedir. Ahdlerini hiç değiştirmemişlerdir.'⁷³ Sonra bu âyeti de Mushaf'taki yerine koyduk."⁷⁴

Mushaf'ları yaktığına veya parçalattığına dair olan rivâyetlere gelince; o, bu Mushaf'larda bulunan lehçe farklılıklarının zamanla fesada yol açabileceğini veya onlarda (kelimelerin tefsiri mahiyetinde) Kur'ân'dan olmayan bazı şeylerin bulunabileceğini ya da içlerinde nesholan bazı âyetler olabileceğini yahut Kur'ân'ın tertibi dışında bir tertibe sahip olabileceklerini düşünerek bu işlemleri yapmıştır ki; bunların hepsi de caizdir. Nitekim Sahâbe-i Kirâm'ın hepsi de onun yaptıklarını kabûl edip onaylamıştır. Ancak İbn-i Mes'ud'dan rivâyet olunduğuna göre o, Kûfe'de bir hutbe irâd ederek şöyle demiştir: "Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: 'Kim (ganimetleri yani devlet malını) aşırır ve ona ihanette bulunursa, kıyamet günü aşırıldığını boynuna yüklenerek getirir.'⁷⁵ Ben de Mushaf'ımı aşırıyorum. Kim Mushaf'ını aşirmaya güç yetirirse aşırın." İbn-i Mes'ud, Mushaf'ını almak ve bildiklerini onun içinde sabitlemek istemiştir. Hz. Osman da bu isteğini yapmayınca, söyleyeceğini söylemiştir. Hz. Osman, İbn-i Mes'ud'u Mushaf'ını⁷⁶ yok etmeye mecbur tutmuş ve Mushaf'ının yazılarını da imha etmiştir. Böylece ona ait olan nüsha varlığını sürdürememiştir.

73- Ahzâb, 33/23.

74- Buhârî, Fedailu'l-Kur'ân, 3 (4987-4988); Tirmizî, Tefsir, (3104).

75- Âli İmran, 3/161.

76- İbn-i Mes'ud'un ^(Radıyallâhu Anih) kendisine mahsus bir Mushaf'ı vardı. Şu kadar var ki, İbn-i Mes'ud 'un ^(Radıyallâhu Anih) bu özel Mushaf'ı ile elimizdeki mevcut Mushaf arasındaki fark, sadece surelerin diziliş sıralarıyla sınırlıdır. (Beyhakî, Şuabu'l-İman, 3/153 (1488); Ahmed, Müsned, 21189; Suyuti, Camiu'l-Ehadis, 28792)

Allah Teâlâ, (Müslümanların birliğini sağlaması noktasındaki gayretlerinden dolayı) Hz. Osman'a ve onun haklı davasına o Mushaf'ı yok ederek yardım etmiştir.

4- Koruluk alanları çoğaltma olayı eskiden de vardı. Bu konuda şöyle denilmektedir: Zekât hayvanları çoğaldıkça Hz. Osman da kuru alanlarına ilave yapmıştır. Zira bir şeyin aslı, kendisine ihtiyaç duyulduğunda caiz olunca; ihtiyacın artmasıyla ona yeni ilavelerin yapılması da caiz olur.

5- Ebu Zerr'i ^(Radiyallahü Anh) Rebeze'ye sürgün etmesi olayına gelince; Hz. Osman ^(Radiyallahü Anh) böyle bir şey yapmamıştır. Ebu Zerr ^(Radiyallahü Anh) zahit (dünyaya değer vermeyen kendini âhîret hayatına adayan) bir insandı. Hz. Osman'ın valilerine serzenişte bulunuyor ve kendilerine şu âyet-i kerimeyi okuyordu: "Bir de altın ve gümüşü hazineye doldurup, onları Allah yolunda sarf etmeyenleri bu yüzden acıklı bir azap ile müjdele!"⁷⁷ Onların (vali ve zenginlerin) imkân buldukça giyecek ve binecekler için serbestçe harcama yaparak refah içinde yaşadıklarını görünce, bu davranışlarını yadırgadığını kendilerine açıkça söylüyor ve onları kınıyordu. Dinen gerekmediği halde ellerinde olan fazlalığın (fakirlere) dağıtılmasını istiyordu. İbn-i Ömer ve diğer Sahâbeler ise "Zekâtını verdiğin şey 'kenz'⁷⁸ kapsamına girmez"

77- Tevbe, 9/34

78- Dinimizde zekâtı verilmeyen mal, kenz (depolama) olarak değerlendirilmektedir. Yüce Allah buyurdu ki, "Altın ve gümüşü yığıp da, onları Allah yolunda harcamayanlar yok mu? İşte onlara elem verici bir azabı müjdele." (Tevbe: 9/34) İmam Mevsili bu âyetle ilgili olarak şöyle demektedir: Âyet-i kerime geçen "kenz" kelimesinden murat, zekâtı verilmemiş olan altın ve gümüşdür. Zira Câbir ^(Radiyallahü Anh) ile İbn-i Ömer'in ^(Radiyallahü Anh) rivâyet ettikleri bir Hadis-i Şerif'te şöyle buyrulmuştur: "Zekâtı verilmemiş olan her mal, görünür bir halde olsa bile, kenzdir. Zekâtı ödenmiş olan her mal ise, gömülü bir halde olsa bile o kenz değildir." Ümmü Seleme'nin ^(Radiyallahü Anh) şöyle dediği rivâyet edilir: "Ben altından yapılmış olan ziynet eşyası takınırdım. Peygambere ^(Sallallahu Alaihi ve Aleslihi) 'ey Allah'ın Resûlü! Bunlar kenz midir?' diye sordum. Bunun üzerine şöyle buyurdu: 'Şayet zekâtını ödemişsen bu kenz olmaz.' (Ebu Dâvûd, 1564) O halde yukarıda zikredilen âyet-i kerimeyi şöylece anlamlandırmak mümkündür: "Altın ve gümüşün zekâtını vermeyenleri elem verici bir azap ile müjdele!" (Mevsili, el-İhtiyar, s. 110)

Bu itibarla henüz "Öşrü verilecek olan mahsulâtтан, öşrü verilinceye kadar yenilemez. Öşrü ayrıldıktan sonra, geriye kalan mahsulâtтан yemek helâl olur. İmâm-ı Azam Ebu Hanife ^(Radiyallahü Anh) şöyle demiştir: "Bir kimse öşrü henüz verilmemiş olan meyveden yer veya

diyorlardı.

Şam'da Ebu Zerr ^(Radyallâhu Anh) ile Hz. Muâviye arasında (biraz sevimsiz bir) konuşma olmuştu. (Bunun üzerine) Ebu Zerr ^(Radyallâhu Anh) Şam'ı terk ederek Medîne'ye gitti. İnsanlar etrafında toplandılar. Şam'da izlediği metodu burada da izlemeye başladı. Hz. Osman da kendisine; "İstersen uzletî seçebilirsin" (toplumdan ayrılıp ıssız ve kimsesiz yerlere çekilerek, tek başına yaşayabilirsin) dedi. Yani senin tuttuğun yol insanlarla kaynaşmana ve birlikte yaşamana engeldir demek istedi. Kuşkusuz uzlet hayatı yaşamamanın bir takım kuralları olduğu gibi, insanlarla birlikte yaşamamanın da bir takım şartları vardır. Ebu Zerr'in ^(Radyallâhu Anh) yolundan gidenlerin hali, uzlet içerisinde ferdi yaşamalarını gerektirir veya bu insanlar diğerleriyle birlikte yaşayacaklarsa, İslâm'ın açıkça yasaklamadığı bir şeyi yapmadıkları sürece kimsenin işine karışmayıp herkesle barışık yaşamaları ve herkese selam vermeleri gerekir. Hz. Osman'ın bu sözü üzerine zahit ve erdemli bir kişiliğe sahip olan Ebu Zerr ^(Radyallâhu Anh) de, arkasında nice erdemli kişiler bırakarak Rebeze'ye çekildi. Gerçek şu ki, onların hepsi zaten hayır, bereket ve fazilet üzere idiler. Ebu Zerr'in ^(Radyallâhu Anh) durumu ise (zahit olduğu için) daha üstündür. Fakat zühd hayatı yaşamak halkın hepsi için mümkün değildir. Zira insanların tümü zühd hayatı yaşamış olsalardı, toptan helak olurlardı. Dereceleri sıra sıra tertip eden Allah'ı her türlü noksan sıfattan tenzih ederiz.

Burada ilginç olan şeylerden biri de, Hz. Ömer'in yaptığı bir iş konusunda, Hz. Osman'ın eleştiriye tabii tutulmasıdır. Rivâyet olduğuna göre Hz. Ömer ^(Radyallâhu Anh), İbn-i Mes'ud ile bazı sahabîleri bir sene boyunca Medîne'de zorunlu olarak ikamete tabii tuttu ve şehri terk etmelerine izin vermedi. Hz. Ömer şehit

başkasına yedirir ise, bunun öşrünü ödemek zorundadır." (El-Fetava el-Hindiyye, 1/178) Çünkü zekât veya öşür zengin malına karışmış olan fakirin hakkıdır. Nitekim Yüce Allah, "Zenginlerin mallarında, fakir ve yoksulların hakkı vardır" (Zariyat, 51/19) buyurmaktadır. Bu itibarla özürsüz olarak zekâtı veya öşrünü verilmesini geciktirmek caiz olmaz. İmkânı olan kişilerin zekâtlarını, Ramazan ayını beklemeksizin farz olduğu ilk vaktinde geciktirmeksizin ödemeleri gerekir.

edilince, Hz. Osman onları serbest bırakmıştır. Hz. Ömer, onların Medîne'yi terk etmelerine Resûlüllah'dan (ﷺ) hadîs rivâyetini aşırı çoğaltmaları nedeniyle izin vermemiştir.⁷⁹

Ebu Zerr (Radıyallâhu Anh) ile Hz. Muâviye arasında (biraz sevimsiz bir) konuşma olmuştu. Ebu Zerr (Radıyallâhu Anh), Hz. Ömer'in döneminde söylemediği şeyleri söylüyordu. Muâviye, halkın arasında fitne çıkmasından korktuğu için, bu durumu Hz. Osman'a bildirdi. Zira Ebu Zerr (Radıyallâhu Anh), insanları tahammül edemeyecekleri bir zühd hayatına ve herkesin yapamayacağı bir takım şeyleri yapmaya zorluyordu. Hâlbuki bu zühd hayatı, bazı insanlara hastır. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere Hz. Osman, bir mektup yazarak kendisinden Medîne'ye gelmesini istedi. Ebu Zerr (Radıyallâhu Anh), Medîne'ye gelince insanlar etrafında toplanmaya başladılar. Bunun üzerine Rebeze'ye gitmek için Hz. Osman'dan izin istedi. Hz. Osman kendisine izin verdi ve Ebu Zerr de (Radıyallâhu Anh) uzlete çekildi. Zira uzlet, onun tuttuğu yola ve mizacına daha uygundu.

6- Ebu'd-Derdâ (Radıyallâhu Anh) ile Hz. Muâviye arasında (sevimsiz bir) konuşma olmuştu. Zühd sahibi ve erdemli bir kişiliğe sahip olan Ebu'd-Derdâ (Radıyallâhu Anh), aynı zamanda davalara bakan bir kadı idi. Hak konusundaki, tavizsiz tutumu ve tahammül etmeleri mümkün olmayan bu toplumda Hz. Ömer'in metodunu uygulamak istemesi üzerine; kadılıktan azlettiler. Bunun üzerine o da Medîne'ye gitti.

Bütün bunlar maslahat kabilinden şeyler olup dine zarar vermez. Hiçbir şekilde Müslümanlardan birinin değerine hâlel getirmez (değerini düşürmez). Ebu Zerr ve Ebu'd-Derdâ'nın (Radıyallâhu Anh) her ikisi de ayıplardan beridirler. Aynı şekilde Hz. Osman'da onlardan daha fazla ayıplardan beri ve nezihtir. Her kim, onun Hz. Osman (Radıyallâhu Anh) tarafından sürgün edildiğini rivâyet eder ve bunun içinde sebepler naklederse; bütün bu anlattığı şeyler yalandır.

79- İbnü'l-Arabî'nin naklettiği bu rivâyet, mürsel olup zayıftır.

7- Hakem'î Medîne'ye iade etmesi olayı ise; sahih değildir.

Konuya cevap olarak âlimlerimiz de şöyle demektedirler: Hakem'in iadesi konusunda vaktiyle Resûlüllah (ﷺ) kendisine izin vermişti. Hz. Osman da konuyu hilâfetleri döneminde Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer'e açtı. Bunlarda kendisine, "Şahidin varsa, iade edelim" dediler. Kendisi halife olunca, sürgün cezasının kaldırılması konusundaki bilgisi ile hüküm verdi. (Eğer izin verilmemiş olsaydı) Hz. Osman, babası dahi olsa Resûlüllah'ın sürgün edip uzaklaştırdığı bir insanın cezasını kaldırmaz, Resûlüllah'ın verdiği hükmü asla bozmadı.

8- Farz namazlarda kasrı terk etmesi (yani seferde iken farzları iki rekât kılmayıp da dörde tamamlaması) ictihâdî bir olaydır. Şöyle ki, Hz. Osman (رضي الله عنه) bazı (cahil) kişilerin, namazlarını seferde olduğu gibi evlerinde de kasrederek kıldıklarını ve bu nedenle fitneye düştüklerini işitmişti. Hz. Osman (رضي الله عنه) da sünnetin, farzı düşürmeye sebep olduğunu görünce, "Seddi zerîa" prensibince⁸⁰ hareket ederek kasr sünnetini terk edip namazlarını tam olarak kıldı. Bununla birlikte misafirin namazlarını kasr edip etmeme konusunda muhayyer olduğunu söyleyen âlimler de vardır. Aynı şekilde Sahâbe de bu konuda ihtilaf etmişlerdir.

9- Muâviye'ye gelince, onu Hz. Ömer (رضي الله عنه) vali tayin etmiş, Şam diyarının⁸¹ tümünü onun hükmüne (idaresine) vermiştir. Hz. Osman (رضي الله عنه) da Hz. Ömer'in uygulamasını kabullenip devam ettirmiştir. Aslında Muâviye'yi vali tayin eden Ebu Bekir Sıddîk'dır (رضي الله عنه). Çünkü Ebu Bekir Sıddîk (رضي الله عنه), Muâviye'nin kardeşi Yezîd'i⁸²

80- Sedd kelimesi, kapatmak, engellemek; zerîa kelimesi ise sebep, vesîle anlamlarına gelmektedir. Bir fıkıh terimi olarak sedd-i zerîa ise, harama vesîle olan şeylerin de yasak, helâle vâsıta olan şeyin helâl, vâcip için zarûrî olan şeyin vâcip olmasını ifade eder. Geniş bilgi için bkz. Komisyon, Dini Kavramlar Sözlüğü, Madde: Sedd-i Zerîa.

81- Eskiden "Şam" denince bugünkü Suriye, Ürdün ve Filistin topraklarının tamamı kasdedilirdi. Bugünkü Suriye'nin başkenti olan Şam'a ise "Dımışk" denilirdi. (Mütercim)

82- Burada zikredilen Yezîd, Hz. Muâviye'nin oğlu, Emevî halifelerinin ikincisi ve hilâfeti döneminde Hz. Hüseyin'in (رضي الله عنه) şehîd edildiği Yezîd b. Muâviye değildir. Belki bu kişi Ebu

vali olarak atamıştır. Yezîd de onu (Muâviye'yi) kendisine halef olarak bırakmıştır. Hz. Ömer de ^(Radiyallahü Anh) bunu onaylamıştır. Zira Ebu Bekir'in ^(Radiyallahü Anh) atadığı vali, Muâviye'yi kendisine halef kılmıştı. Hz. Ömer, Ebu Bekir'in velayet yetkisine bağlı biri idi. Hz. Osman da, Hz. Ömer'in yaptığına bağlı kaldı ve atamayı aynen kabullendi. Bu devam eden silsileye bir bakın. Kulpu da ne kadar sağlam! Bundan sonra hiçbir kimse benzerini yapamaz.

Abdullah b. Âmir b. Kureyz'e gelince; Hz. Osman ^(Radiyallahü Anh) onu da vali olarak atamıştır. Çünkü o, kendisinin de ifade ettiği üzere dayı ve halaların en kerimi, asil ve cömert olanıdır.

Velîd b. Ukbe'nin⁸³ Hz. Osman tarafından vali olarak

Süfyân oğlu Yezîd b. Ebi Süfyân'dır ki, Hz. Muâviye'nin kardeşidir. Kendisi sahâbi olup Mekke'nin fethinde Müslüman olmuştur. Kendisini bizzat Peygamber Efendimiz ^(Sallallahu Vâlehi ve Alesi) Beni Firas kabilesinin zekâtlarını toplamak üzere görevlendirmiştir. Metinde de geçtiği üzere Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman dönemlerinde çeşitli devlet görevlerini deruhte etmiştir. Hicri 18 veya 19 yılında da vefât etmiştir. Hayatıyla ilgili detaylı bilgi için bkz. İbnü'l-Esir, Usdu'l-Gabe, 1/1122; Zerkeli, el-A'lâm, 8/184.

83- Velîd b. Ukbe b. Ebi Muayt b. Ebi Amr Zekvan b. Umeyye b. Abdi Şems b. Abdi Menaf el-Kureyşî'dir. Hz. Osman'ın da ana bir kardeşidir. Velîd'in annesi de, Erva binti Kureyz b. Rabia b. Habib. b. Abdi Şems'tir. Velîd'in doğum tarihi kesin olarak belli değildir. Ancak Peygamberimiz döneminde ya çocuk ya da delikanlı sayılacak bir yaşta olduğu kesindir. Velîd'in Mekke'nin fethi günü İslâm'a girmiş ve o gün Hz. Peygamberle görüşmüş olduğu konusunda hiçbir ihtilaf yoktur. Ancak Mekke fethedildiğinde Velîd'in kaç yaşlarında olduğu kesin olarak belli değildir. Bu konuda farklı rivâyetler bulunmaktadır. Bazı rivâyetlerde Velîd'in, o zaman çocuk denecek kadar küçük yaşta olduğu ifade edilirken, bazıları da buluş çağı ve daha yukarı bir yaşta olduğu belirtilmektedir.

Ahmed b. Hanbel'in rivâyetine göre Velîd'in, Hz. Peygamber ile görüşmesi şöyle olmuştur: "Resûlüllah ^(Sallallahu Vâlehi ve Alesi) Mekke'yi fethettiği gün Mekkeliler çocuklarını Hz. Peygamber'e getiriyorlardı. Hz. Peygamber de o çocukların başlarını okşuyor ve onlara "bereketle" duâ ediyordu. Ben de Hz. Peygamber'e getirildim. Ben halûk denilen koku ile kokulanmıştım. Hz. Peygamber, benim başımı okşamadı. Hz. Peygamber'in benim başımı okşamayışının sebebi, annemin beni halûk ile kokulandırmış olmasıydı. Bundan dolayı Hz. Peygamber bana dokunmadı." (Ahmed İbn-i Hanbel, Müsned, İst., 1992, IV, 32; Ayrıca bkz., İbnü Abdilberr, 1552; İbnü Asâkir, LXIII, 224-225; İbnü Hacer, el-İsabe, VI, 321)

Hz. Ömer, Velîd'i Tağliboğulları'nın zekâtını toplamak üzere zekât tahsildarı olarak görevlendirmiş ve bu görevi beş yıl sürmüştür. Hz. Osman, onu el-Cezire'deki görevinden alıp, hicretin 25. yılında Kûfe valiliğine tayin etmiştir.

Velîd, bundan sonra Ermenistan üzerine bir ordu göndermiş, burada da zaferler kazandıktan sonra, Hz. Osman'ın emri ile Müslümanlara saldırmakta olan Rumlara karşı Şam'daki Müslümanlara destek olmak üzere büyük bir ordu göndermiş ve bu ordu, Şam'daki Müslümanlarla Bizans topraklarına girerek birçok kalelerini fethetmişlerdir.

Velîd, fitne olaylarından uzak durmuş ve hiçbir fitne olayına şahsen katılmamış ancak

atanmasına gelince: İnsanlar niyetlerinin bozuk oluşundan ötürü, kişileri değerlendirirken öncelikle onun iyiliklerine değil kötülüklerine bakarlar. İftiracılar, onun aleyhinde söylenen şeyler sebebiyle vali atandığını iddia ederler. Bu hususla ilgili olarak Hz. Osman şöyle demektedir: "Velîd'i kardeşim (ana bir kardeş) olduğu için vali olarak atamadım. Onu Resûlüllah'ın halası ve babasının ikizi Ümmü Hakim el-Beyda'nın oğlu olduğu için atadım."

Velayet (devlet başkanının vali ve diğer görevlileri ataması) ictihâdî bir meseledir. Hz. Ömer ^(Radıyallâhu Anh), Sa'd b. Ebi Vakkas'ı azletmiş ve derece itibariyle ondan daha aşağıda olan birini onun yerine tayin etmiştir.

10- Mervan (b. Hakem) ve Velîd (b. Ukbe) hakkında bazılarınca ileri sürülen iddialara gelince; bu sözler oldukça ağır ifadelerdir. O ikisi hakkında "fâsıktır" diye hükmedilmesi, hükmedenleri fâsıklığa götürür.

Mervan; Sahâbe, Tabîin ve fukahâ nezdinde ümmetin büyüklerinden olan adil bir kişidir. Âlim ve adil olduğu içindir ki Sahâbe'den Sehl b. Sa'd Sâidiyy, Mervan'dan hadîs rivâyet etmiştir.⁸⁴ Tabîin'e gelince; Mervan, Tabîin'le çağdaştır. Âlimlerin

Hz. Osman için mersiyeler söylemiş, şiirleri ve yazılarıyla Hz. Ali'ye karşı Hz. Muâviye'yi desteklemiştir. Hz. Muâviye döneminde Rakka'da vefât ettiği ifade edilmektedir ki, kabri de Rakka'da bulunmaktadır.

Ehli Hadîs'e göre Hz. Peygamber'i gören her Müslüman, sahâbidir. Az müddet de olsa Resûlüllah ile görüşmek şarttır. Buhârî şöyle der: "Hz. Peygamber ile birlikte olan (onunla sohbet eden) veya onu gören Müslüman kişi sahâbidir." Sahâbî olmak için temyiz yaşında olmak kâfidir. Buna göre "Sözü anlayıp karşılık verebilen" çocuk da sahâbî sayılır. Hz. Ali'nin iki oğlu Hasan ve Hüseyin ile Mahmud b. er-Rabî' gibi. Bu tarifler, "sahâbî" kelimesinin kapsamlı olan tarifini yansıtmaktadır. Bu anlamda Sahâbe; Küçük-büyük, erkek-kadın ve hünsadan olup Müslüman olarak Hz. Peygamber hayatta iken onunla karşılaşan ve onu Müslüman olarak gören ve Müslüman olarak ölen kişidir.

Velîd, kaynaklara göre yukarıda da belirtildiği gibi, Mekke'nin fethinde Müslüman olmuştur. Hz. Peygamber'i birden fazla görmüş olduğu ve onunla birlikte bulunduğundan ötürü sahâbidir. (Geniş bilgi için bkz. İbnü'l-Esir, Usdu'l-Ğabe, 4/650)

84- Mesela, Mervan (b. Hakem)'in kendisinden yapılan rivâyeti görmek için "Buhârî, Vekâlet, 7 (2307-2308) hadîsine bakılabilir.

konu ile ilgili iki görüşünden birine göre kendilerine "Sahâbî"⁸⁵ demek caizdir. Müslümanların yaşadığı şehirlerdeki fakihlerin tamamı, kendisine saygı göstermekte, halîfeliğini geçerli saymakta, fetvasına değer vermekte ve rivâyetlerini kabûl etmektedirler. Bir kısım sefih edebiyatçı ve tarihçi ise, kendi ölçütleri doğrultusunda onun hakkında ileri geri konuşmaktadır.

Velîd'e gelince; bazı müfessirler onu, Allah Teâlâ'nın şu âyetinde; "Ey iman edenler! Eğer fâsıkın biri size bir haber getirirse, onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa sataşılırsınız da sonra yaptığınızdan pişman olursunuz"⁸⁶ "fâsık" diye isimlendirdiğini rivâyet etmişlerdir. Müfessirlerin kavline göre bu âyet, onun hakkında inmiştir. Peygamberimiz (ﷺ), Velîd'i Beni Mustalık kabilesine (zekât toplamak için) göndermiş, o da (geri dönüp geldiğinde) bu kabilenin dinden döndüğünü (Peygamberimize) haber vermiştir. Peygamberimiz (ﷺ) de Halid b. Velîd'i göndererek durumu tespit ettirmiştir. Neticede haberin asılsız olduğu açığa çıkmıştır.

Velîd hakkında ihtilaf edilmiştir. Bu konuda farklı rivâyetler vardır. Denildiğine göre yukarıdaki zikredilen âyet onun hakkında nazil oldu. Âyetin, (Velîd hakkında değil de) Ali hakkında nazil olduğu da söylenmiştir. Velîd hakkında başka

85- Peygamberimizi (ﷺ) çocukken görenlerin Sahâbe sayılıp sayılmayacağı konusu âlimler arasında tartışmalı bir konudur. Hadîşçilere göre, sahâbî sayılmak için bulûğ çağına erişmek şart olmayıp temyiz kudretine sahip olmak yeterlidir. Hz. Ali'nin iki oğlu Hasan ve Hüseyin ile Mahmud b. er-Rabî' örneğinde olduğu gibi. Kendilerini Resûlullah'ın gördüğü, yüzlerini okşadığı, ağızlarına bir şey verip yedirdiği ve kendilerine hayır duâ ettiği küçük çocuklar temyiz çağına erdikten sonra onu yeniden görmemişlerse Yahyâ b. Maîn ve Ebu Dâvûd gibi muhaddisler göre sahâbî sayılmazlar.

Hâkim, Sahâbe'yi, on iki mertebeye ayırır. On birinci mertebede Mekke'nin fethinde Müslüman olanlar, on ikinci mertebede de Mekke'nin fethinde ve veda haccında Hz. Peygamber'i gören küçük çocukların olduğunu söyler. Mesela, bu çocuklardan Ebu't-Tufeyl ile Ebu Cuhfe Hz. Peygamber'i tavafta ve zemzem kuyusunun yanında görmüşlerdir. Bu bağlamda Velid ile Mervan, Peygamberimizin (ﷺ) hayatında çocuk yaşta oldukları için müellife ve bazı âlimlere göre Sahâbe'den sayılmaktadır. Diğer bazılarına göre ise Sahâbe'den sayılmazlar ama Tabiîn'in büyüklerindendirler. (Detaylı bilgi için bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, Mad: Sahâbe, 35/491-500; İbnü'l-Esir, Usdu'l-Ğabe, 4/650)

86- Hucurat, 49/6

bir kıssa vardır: Mekke'nin fethi günü Velîd, bazı çocuklarla birlikte Resûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) Efendimize koşarak geldi. Resûlüllah Efendimiz de başlarını okşadı ve kendilerine hayır duâ ettiler. Ancak Velîd'in başını okşamadılar. Sebebini ise kendisi şöyle açıklamıştır: "Başımda zaferan karışımı ağır bir koku vardı. Bundan dolayı başımı okşamaktan kaçındı." Bu yaşlarda olan birisi nasıl olur da zekât toplama memuru olarak gönderilir? Bu kadar bir ihtilaftan ötürü, muhaddisler kuvvetli hadîsleri delil olarak almaktan kaçınıyorlar. Böyle bir sözden ötürü bir adam nasıl "fâsık" diye nitelenir? Özellikle de bu kişi Hz. Muhammed'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) ashâbından biri olursa?

Velîd'in içki içtiğinden dolayı "had" cezasına çarptırılmasına gelince; Hz. Ömer de yönetici olan Kudame b. Mazun'a had cezasını tatbik etti ve onu azletti. Denildiğine göre, Hz. Ömer daha sonra kendisiyle anlaşıp sulh oldu. Çünkü tövbe yapıldığı sürece günahlar, adaleti düşürmez.

Hz. Osman'a, Velîd'i ana bir kardeşi olduğu için (yani Annen Erva binti Kureyz b. Rebia b. Habib b. Abdî Şems'ten dolayı) vali olarak atadığı söylendiğinde o, "Hayır" dedi, "Aksine Resûlüllah'ın halası Ümmü Hakim el-Beyda'nın oğlu olduğu için atadım." Hz. Osman'la Velîd'in annesi olan Ervâ'nın annesi Ümmü Hakim, yani nineleri Peygamberimizin (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) babasının ikizidir. Sonra kişinin kardeşini veya yakınını bir göreve tayin etmesinin ne sakıncası var?

Afrika bölgesinin humusunu bir kişiye verdiği iddiası ise, doğru değildir. Humusu bir kişiye vermiş olsa bile, bunda dinen bir sakınca yoktur. Çünkü İmam Mâlik ve bir grup âlim, devlet başkanının humusta kendi reyine göre hareket edebilme, ictihâdına göre uygulamada bulunabilme yetkisinin olduğunu ve bu sebeple bir kişiye vermesinin de caiz olacağı görüşündedirler. Nitekim bunu yerinde açıkladık.

11- Değnekle dövmesine gelince. Böyle bir iddiayı itaat edenden de, isyân edenden de işitmedim. Bu anlatıla gelen batıl bir hikâyeye ve etrafa yayılan kuru bir iftiradır. Allah'ım! Akil sahiplerinin imdadına yetiş ve onları koru.

12- Resûlüllah'ın hutbe okuduğu basamağa çıkıp hutbe okuması meselesine gelince; bu iddiayı takva sahibi olan hiçbir kişiden işitmedim. Bu da ortalıkta dolaşan asılsız bir söylentiden ibarettir. Aldatılmaya açık olanların kalbi bu tür şeylerle hemen değişiyor. Âlimlerimiz bu konuda şöyle demektedirler: "İddia doğru olsa bile, bu uygulamada Hz. Osman'ın kanının akıtılmasını helâl kılacak bir husus yoktur. İhtimaldir ki, bu bir hak olduğundan, Sahâbe yaptığını yadırgamamıştır ve hoşnutsuzluk sergilememiştir. Zira başlangıçta bunu caiz görmüş olabilirler veya bunu gerektiren başka sebepler olmuş olabilir. Eğer bu söylenen iddia zaten vuku bulmamış ise; söz burada bitmiştir ve tartışmaya da gerek yoktur."

13- Huneyn günü hezimete (bozguna) uğraması, Uhud savaşında firar etmesi, Bedir ve Rıdvan biatında bulunmayışına gelince; Abdullah b. Ömer Bedir, Uhud ve biat olayındaki hükmün nedenlerini şöyle açıkladı:⁸⁷

Huneyn gününe gelince; O gün (düşmanın ani hücumu karşısında) Resûlüllah'la (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) birlikte çok az sayıda insan kalmıştır. Fakat bu konuda sahih rivâyetlerde Peygamberimizin (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) yanında kalanlarla, bırakıp gidenlerin (isimlerinin) tam olarak açıklaması yapılmamıştır. Bu konuda muhtelif rivâyetler vardır. Bunlardan biri de Resûlüllah'la (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) birlikte sadece Hz. Abbas ve iki oğlu Abdullah ile Kusem'in kaldığı şeklindeki rivâyettir. Bu ihtilaflardan bahsetmeye bile gerek yoktur. Çünkü bu bozguna, Sahâbe de (büyük çoğunluğu da) bulunmaktadır.

87- Müellif İbnü'l-Arabî, biraz aşağıda İmam Buhârî'nin "Osman b. Abdillâh b. Mevhib" t-rikiyle rivâyet ettiği İbn-i Ömer hadîsini aktarmaktadır. İbn-i Ömer, Hz. Osman'ın bunlara katılmayış sebeplerini bir bir izah etmektedir.

Yani Huneyn Savaşının ilk bölümünde sadece Hz. Osman bozguna uğramamış, Sahâbe'nin büyük bir kısmı da kaçmışlardır. Daha sonra da Peygamberimizin etrafında yeniden toplanarak savaşı kazanmışlardır. Allah Teâlâ ve Resûlü onu (Hz. Osman'ı) affetmiştir. Esasen Allah'ın, Resûlünün ve mü'minlerin (affederek) dillerden düşürdüğü bir olayı, zikretmek helâl değildir.

Buhârî'nin rivâyet ettiği bir hadîs: "Bir adam İbn-i Ömer'e geldi ve Hz. Osman'la ilgili bir şeyler sordu. İbn-i Ömer'de, Hz. Osman'ın yaptığı güzel işlerden bahsetti. Sonra da adama; 'Bunlar belki seni üzdü' dedi. Adam da 'evet' dedi. İbn-i Ömer adama; 'Allah burnunu yere sürtsün' dedi. Sonra adam İbn-i Ömer'e Hz. Ali hakkında bildiklerini sordu. İbn-i Ömer de Hz. Ali'nin yaptığı güzel işlerden bahsetti ve şöyle dedi: 'İşte onun evi, Hz. Peygamber'in ^{(Sallallâhu} _(Aleyhi Ve sellem) evlerinin ortasındadır' Sonra da adama: 'Bunlar belki seni üzdü' dedi. Adam da 'evet' dedi. İbn-i Ömer adama: 'Allah burnunu yere sürtsün, yürü git, sen bana ne yaptığını göster' dedi." Nitekim "İslâm beş esas üzerine bina olundu" hadîsinde Buhârî, Hz. Ali ve Hz. Osman'ın fazileti ile ilgili fazlaca bilgi vermektedir. Yine İmam Buhârî, Osman b. Abdullah b. Mevhib tarihiyle bir hadîs daha rivâyet ederek şöyle demiştir: "Mısır halkından hacc yapmak isteyen biri geldi ve oturmakta olan bir grup gördü ve 'Bunlar da kim?' dedi. Oradakiler 'Kureyşliler!' dediler. 'Aralarındaki yaşlı zat da kim?' dedi. 'Abdullah İbn-i Ömer ^{(Radiyallâhu} _{Anh)} denildi. (Abdullah'a yaklaşılarak:) 'Sana bir şey soracağım, bana ondan haber ver. Hz. Osman Uhud günü (savaş meydanından) kaçmış mıydı, bunu biliyor musun?' diye sordu. O da: 'Evet!' dedi. 'Onun Bedir savaşına da katılmadığını biliyor musun?' diye sordu. 'Evet!' dedi. Adam, 'Rıdvan biatında da bulunmadığını biliyor musun?' dedi O da 'evet' dedi. Adam bu cevap üzerine: 'Allah'u Ekber!' deyip döndü. Abdullah İbn-i Ömer de ^{(Radiyallâhu} _{Anh)} bunun üzerine ona 'Gel sana açıklayayım' dedi. 'Uhud'daki firarıyla ilgili; şehâdet ederim ki, Allah onu affetti ve mağfirette

bulundu.⁸⁸ Bedir savaşına katılmayışına gelince: Resûlullah'ın (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) mübârek kerimeleri ve Hz. Osman'ın eşi Rukiyye (Radiyallâhu Anha) hasta idi. Peygamber (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) kendisine: 'Rukiyye ile kal. Sana Bedr'e katılan bir kimsenin sevabı ve (ganimetten alacağı) pay var!' buyurdu. O da Peygamberimizin (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) bu isteği üzerine Bedir savaşına katılmamıştır.⁸⁹ Rıdvan'da bulunmayışına gelince: Eğer Mekke vadisinde (o anda) ondan daha aziz ve daha değerli biri olsaydı, Resûlullah (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem), (müşriklerle görüşmek üzere) Hz. Osman'ın yerine onu elçi gönderecekti. Resûlullah (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem), onu Mekke'ye elçi olarak gönderdi. Rıdvan Biatı, Hz. Osman (Radiyallâhu Anh) Mekke'ye gittikten sonra akdedildi. Resûlullah (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem), Biat akdi sırasında, sağ elini sol eli üzerine koyarak: 'Bu da Osman'ın elidir!' buyurdular. Sonrada sağ elini sol elinin üstüne tekrar koyarak 'Bu Osman içindir' buyurdular. Sonra İbn-i Ömer (Radiyallâhu Anh), adama dedi ki: Haydi şimdi bu anlattıklarımı (bilmeyenlere de öğretmek için) al ve beraberinde götür!⁹⁰

14- Hz. Ömer'in oğlu Ubeydullah'ı, Hürmüzan'a karşılık kısas gereği öldürmekten kaçınması meselesine gelince; bu da yalan bir iddiadır. Eğer kısas uygulamamışsa, o gün hayatta olan binlerce Sahâbe'nin huzurunda uygulamamıştır. (Eğer ortada yanlış bir şeyler olsaydı, Sahâbe-i Kirâm buna itiraz ederlerdi.) Kaldı ki Hürmüzan'ın öldürülmesi olayı kendisi halîfe olmazdan önce olmuştur. Rivâyet edilmektedir ki, Hürmüzan, Hz. Ömer'i öldürmeye çalışmış, bu iş için yanında taşıdığı hançer elbisesinin altında açığa çıkmıştır. Ubeydullah onu öldürdüğünde, Hz. Osman henüz halîfe değildi. Muhtemelen Hz. Osman, Hürmüzan'ın halini ve yaptıklarını iyi bildiği için, Ubeydullah

88- Uhud da savaş meydanından kaçan Sahâbe ile ilgili olarak Allah Teâla Hazretleri, haklarında şu âyeti indirdi: "Muhakkak ki iki ordunun karşılaştığı günde içinizden geri dönen kimseleri, Resûlullah'ın emrine muhalefet gibi hareketleriyle kazandıkları bazı günahlar yüzünden şeytan kaydırmak istedi. Fakat gerçekten Allah onların günahlarını bağışladı..." (Al-i İmran 155)

89- Peygamberimiz (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) daha Bedir'den dönmeden mübârek kerimeleri vefât etti. Ordunun muzaffer olduğu haberini Zeyd b. Harise Medîne'ye ulaştırdığında, orda bulunan Sahâbe-i Kirâm Hz. Peygamber'in (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) kızının defniyle meşguldüler (Taberi, 2/286).

90- Buhârî, Fedailü'l-Ashâb 7 (3699), Humus 14, Meğazi 19; Tirmizî, Menâkıb, (3709).

üzerinde kisası gerektiren bir hak olduğunu görmüyordu. Ayrıca hiçbir kimse kisas talebinde de bulunmamıştır. Bütün bu ihtimaller göz önüne alındığında, doğru olmayan böyle bir işe bakması nasıl uygun olur?

15- Hz. Osman'ın, Mısır valisi Abdullah b. Sa'd b. Ebi Sarh'a hitaben mektup yazdığı ve yazdığı bu mektubun da atlı bir kişide veya kendi kölesinin üzerinde çıktığı -ki hiçbir kimse bu köle için, Hz. Osman'ın kölesidir dememiştir- ve gönderilen bu mektupta, isimleri bulunan kimselerin öldürülmesini emrettiği iddiasına gelince; Hz. Osman şöyle demiştir: "Ya bunu (mektubu) yazdığımıza dair iki şahit getirirsiniz ya da böyle bir şey yazmadığımıza ve (öldürülmelerini) emretmediğime dair yapacağım yemini kabul edersiniz." Zira bir kişinin adına (uydurma) bir mektubun yazılması, hattının ve mührünün kullanılması her zaman mümkündür.

O zaman, Mervan'ı bize teslim et dediler. Hz. Osman da kendilerine bunu yapamayacağını söyledi. Şayet teslim etseydi, zulmetmiş olurdu. Çünkü onlara düşen, Mervan ve diğerleri üzerindeki haklarını, Hz. Osman katında dava açıp hukuki yollardan aramaktı. Eğer (yargılama sonucu) hakları sabit olacak olursa, onların bu haklarını alıp kendilerine verebilecek ve bu konuda onlara imkân tanıyacak olanda (devlet başkanı olarak) Hz. Osman olacaktı.

İlk Müslümanlardan olup İslâm'a olan hizmetleri sebebiyle Müslümanlar arasında saygın bir konuma sahip olan Hz. Osman gibi erdemli bir insanın öldürülmesi bir yana azlını (hilâfetten düşürülmesini) gerektirecek bir durumda söz konusu değildi.

Hz. Osman'ın olayında söylenebilecek en doğru söz; ona olan kin ve düşmanlıklarından ötürü bir topluluğun geçmişteki bir olayı (Mervan'ın onlara teslim edilmeyişini) bahane ederek

Hız. Osman'a karşı birleşmiş olmalarıdır. Öyle ki, bunlardan kimisi ondan bir şeyler istemiş ama isteğini elde edememiş, haset etmiş, hasedinin gereğini de yerine getirmiştir. Bütün bunlara dindar olmamayı, iman kuvvetinin zayıflığını ve dünyayı âhirete tercih etmeyi ilave ettiğimizde olanlar olmuştur. Bu adamların kimler olduklarına baktığınızda, onların mücerret isimlerinin söylenmesi bile, kalplerinde taşıdıkları alçakça duyguları ve ne kadar da batıl ve yanlış üzere olduklarını açıkça göstermeye yeter. Zira Mısırlı Gafiki bu toplumun emiriydi. Kinane b. Bişr et-Tucibi, Sudan b. Hamran⁹¹, Abdullah b. Budeyl b. Verka el-Huzai, Basra'dan Hukeym b. Cebele ve Mâlik b. Haris el-Eşter de bunların elebaşlarından idi. Bilgi vermesi bakımından isimleri zikredilen bunlar bize yeter, başkalarını zikretmeye bile gerek yoktur.

Bunlar (Kûfe'de) fitne çıkardıklarından, Hız. Osman da kendi ictihadına binaen bunları şehirden çıkardı (sürdü). Onlarda gruplarıyla birlikte Şam'a Muâviye'nin yanına gittiler. Hız. Muâviye de kendilerine Allah Teâlâ'yı hatırlatarak takva üzere olmalarını, ortamın bozukluğu nedeniyle dikkatli davranmalarını ve ümmetin saygınlığına hâlel getirmemelerini istedi. Hatta rivâyet olunduğuna göre Zeyd b. Sohan, Muâviye'ye şöyle der: "Kureyş'ten biri ve emir olman dışında bizden ne fazlalığın var? Araplar kılıçlarının kabzasından yemeklerini yemeğe devam ederlerken Kureyş'liler, sadece tüccar!" Hız. Muâviye kendisine şöyle dedi: "Hey anasız kalasica! Ben sana İslâm'ı hatırlatırken sen bana cahiliye dönemini hatırlatıyorsun. Emîr-ül mü'minin'e (Hız. Osman'a) karşı olup da sayılarını sizlerle çoğaltanları Allah rüsva etsin. Sizler zarar veren kişilersiniz. Bölgeyi terk edin çıkın."

İbn-i el-Kevvâ, Hız. Muâviye'ye her beldede bulunan fitnecileri ve onların entrikalarını bildirdi. Hız. Muâviye de bu durumu bir mektup yazarak Hız. Osman'a ilettili. Hız. Osman, onların kendisine gönderilmesi için bir elçi gönderdi. Bunun üzerine Hız.

91- Tarihçilerin bildirdiğine göre Hız. Osman'ın evine girip onu öldüren bu üç kişidir. (Muhibbiddin el-Hatib, Ebu Bekir İbnü'l-Arabî, El-Avâsim Mine'l-Kavâsim'in Taliki, s. 112-114).

Muâviye de onları Şam'dan çıkardı.

Bu kişiler, (giderlerken) Abdurrahmân b. Halid b. Velîd'e⁹² uğradılar. O, (bunların uygunsuz davranışlarını sürdürdüklerini görünce) kendilerini takdir ederek (azarlayarak) hapsedti. Kendilerine "Muâviye'ye söylediklerinizi bir hatırlayın" dedi. Daha sonra onları toplu bir şekilde önüne katarak zelil bir halde yürütmeye başladı. Nihayet bir yıl sonra tövbe ettiler de tövbeleri kabûl olundu.

(Bunun üzerine) Abdurrahmân b. Halid b. Velîd, bir mektup yazarak durumlarını Hz. Osman'a bildirdi. Hz. Osman da onların kendisine gönderilmelerini emretti. Hz. Osman'ın huzuruna geldiklerinde tövbelerini yenilediler. Tövbelerinde sâdik olduklarına dair yemin ettiler. Ayrıca kendilerine nisbet edilen suçlardan da beri olduklarını söylediler. (Bunun üzerine) Hz. Osman, kendilerini istedikleri yere gitmekte serbest bıraktı. Her biri Mısır, Kûfe ve Basra gibi şehirlerden birine gitmeyi kabûl etti ve tercihleri doğrultusunda seçtikleri yere gönderildiler. Gittikleri yerlerde de sakin durmayıp fitne çıkarmaya ve halife aleyhinde faaliyette bulunmak üzere toplanmaya başladılar. Nihayet kalabalık bir topluluk da kendilerine katılınca, Hz. Osman'a karşı harekete geçtiler. Mısırlıların başında Abdurrahmân b. Udeys el-Belevi, Basralıların başında Hukeym b. Cebele, Kûfelilerin başında da el-Eşter Mâlik b. Haris en-Nehai bulunuyordu. Bunlar hicri 35 senesinin Zilkade ayının başlarında Medîne'ye girdiler.

Hz. Osman onları karşıladı. Ona "Kur'ân-ı Kerim'i getirt" dediler. Hz. Osman'ın Mushaf'ı getirtmesi üzerine ona "Dokuzuncu süreyi aç ve oku" dediler. Ta ki Allah Teâlâ'nın "De ki, size Allah mı izin verdi, yoksa siz Allah'a iftira mı ediyorsunuz?"⁹³ âyetine ulaştığında "Dur" dediler ve Hz. Osman'a hitaben

92- Hz. Muâviye tarafından Humus şehrine atanan yöneticilerden biridir.

93- Yunus, 10/59.

şöyle dediler: "Koruluk olarak ilan ettiğin alanlara Allah Teâlâ mı izin verdi yoksa Allah'a iftirâ mı ettin?" Hz. Osman bunlara, "Bırakında anlatayım, bu âyet (sizin zannettiğiniz anlamda değildir) şu konuda inmiştir. Nitekim Ömer de vaktiyle koruluk ilan etti. Zekât develeri çoğalınca ben de koruluklara ilave yaptım" dedi. Bu şekilde Hz. Osman'a soru sormaya devam ettiler, Hz. Osman da onlara cevap verdi ve her seferinde onlara galip geldi. Nihayetinde onlara "Ne istiyorsunuz?" diye sordu. Onlarda kendisinden yeminli taahhüt aldılar ve taleplerini beş veya altı madde halinde sıraladılar: Buna göre: Sürgündekiler iade edilecek; devlet yardımı alamayanlar bu yardımdan yararlanacak; fey geliri çoğaltılacak ve ondan daha çok kişi yararlanacak; taksimde adalet gözetilecek; kamuya ait görevlere ehliyet ve liyakat sahibi kişiler getirilecektir. Bütün bunları bir vesikaya yazdılar. Buna karşılık Hz. Osman kendilerinden tefrika çıkarmamaları ve toplumun birlik ve bütünlüğünü bozmamaları konusunda ahd (yeminli söz) aldı. Söz konusu kişiler (karşılıklı bu taahhütlerden sonra) râzı ve memnun olarak şehirlerine geri döndüler. Diğer bir rivâyete göre de, Hz. Osman, bu şahıslara Hz. Ali'yi ^(Radiyallahü Anih) göndermiştir. Yukarıda belirtilen beş madde üzerinde ittifak ettiler ve yapılan ittifaktan râzı ve memnun olarak şehirlerine geri döndüler.

Herkes memnun ve hoşnut olarak şehirlerine döndüğü sırada Mısır'a dönmekte olanların yanına bir atlı sokulur sonra da (kuşkulu bir şekilde) yanlarından ayrılıp uzaklaşır. Bu hareket tarzını birkaç kez tekrar edince orada bulunanlar bu adama, "Sana ne oluyor?" diye sorarlar. Adamın "Ben, Hz. Osman'ın Mısır'daki valisine gönderdiği elçiyim" şeklindeki cevabı üzerine üstünü başını aramaya başlarlar. Adamın üzerini aradıklarında birde ne görsünler! Mısır valisine hitaben Hz. Osman adına yazılmış ve onun mührü ile mühürlenmiş bir mektup. Mektupta kendilerinin vali tarafından asılmaları, el ve ayaklarının çaprazlama kesilerek cezalandırılmaları istenmektedir. (Bunun üzerine) Medîne'ye

geri dönüp Hz. Ali'ye gelirler. Ona, "Allah Teâlâ'nın düşmanına bakmaz mısın? Bizim hakkımızda böyle yazmış, artık Cenâb-ı Hak onun kanını helâl kılmıştır" derler. Sonra da Hz. Ali'ye "Kalk, birlikte ona gidelim" derler. Hz. Ali de "Vallahi sizinle kalkıp gidemem" der. O zaman Hz. Ali'ye "Bize niçin böyle bir şey yazdın?" derler. Hz. Ali'nin "Allah'a yemin olsun ki, size bir şey yazmadım" demesi üzerine (asiler) birbirlerine bakıp olanlara bir anlam veremezler. Hz. Ali de Medîne'yi terk eder.

Bu sefer de Hz. Osman'a giderler ve kendisine; "Bizim hakkımızda böyle yazdın ha" derler. Daha önce de anlatıldığı üzere Hz. Osman bu konuda kendilerinin ya Müslümanlar'dan iki şahit getirerek olayı ispat etmelerini, ya da böyle bir mektup yazmadığına dair yapacağı yemini kabûl etmelerini ister. Ancak asiler Hz. Osman'ın bu teklifini kabûl etmezler, ahitlerini bozarak evini kuşatma altına alırlar.

Rivâyet olunduğuna göre, Eşter (Mısır'dan gelen isyâncıların elebaşı) Hz. Osman'ın huzuruna getirildiğinde, Hz. Osman'a hitaben şöyle der: "Toplum senden ya azlını (görevi bırakmanı), ya kendine kısas yaptırmanı istiyor, kabûl etmediğin takdirde seni öldürecekler." Hz. Osman da ona şöyle cevap verir: "Azlimi kabûl etmem, çünkü Ümmet-i Muhammed'in bir kısmını diğerine karşı kavgalı bırakmam. Kısasa gelince; benden önce geçen iki arkadaşım, kendilerine kısas yaptırmadılar. Zaten bedenim de buna dayanmaz."

Rivâyet olunduğuna göre bir adam Hz. Osman'a "Kanını akıtacağım diye adakta buldum" der. Hz. Osman da adama, "İşte yancağızım" der. Adam kılıcının ucuyla yanına vurur ve kanını akıtır. Sonra adam çıkar, hayvanına atlar ve derhal dönüp gider.

İbn-i Ömer, Hz. Osman'ın huzuruna gelince aralarında şöyle bir konuşma geçer. Hz. Osman, İbn-i Ömer'e "Haberin var

mı bunlar (isyâncılar) neler söylüyorlar?" dedi. "Ya hilâfetten çekil ya da seni öldürürüz" diyorlar. İbn-i Ömer de, ona "Sen dünyada ebedi misin?" diye sorar. Hz. Osman "hayır" der. İbn-i Ömer, "Peki sana, seni öldürmekten daha fazla zarar verebilirler mi?" der. Hz. Osman "Hayır" der. İbn-i Ömer, "Cennete veya cehenneme girmene mâlikler mi?" der. Hz. Osman da "hayır" der. Bunun üzerine İbn-i Ömer, "Allah Teâlâ'nın sana giydirdiği halîfelik gömleğini çıkarma. Çünkü böyle yaptığın takdirde (senden sonra) halîfelerinden hoşnut olmayan her topluluğun, onu azletmelerinin ya da öldürmelerinin çıkırını açmış olursun" dedi.

Hz. Osman, yüksek bir yere çıkararak, Mescid-i Saadet'in yapılması, Rûme kuyusunun kazılması ve Uhud dağının sallanmasına ilişkin sahih hadîsleri onlara (isyâncılara) karşı delil getirdi. Onlar da Hz. Osman'ın söylediği şeyleri kabûl ettiler.⁹⁴

94- Hz. Osman'ın isyâncılara hatırlattığı ve onların da kendisini tasdik ettikleri olaylar şöyledir:

1- Peygamber (ﷺ), "Kim Rûme Kuyusu'nu kazdırırsa ona cennet vardır" buyurdu da, o kuyuyu Osman kazdırdı (ve vakfetti). Yine Peygamber (ﷺ), "Her kim zorluk ordusunu (Tebuk ordusunu) teçhiz ederse, onun için cennet vardır" buyurdu da akabinde o orduyu Osman teçhiz etti" (Buhârî, Fadail'ü Ashâbi'n-Nebi, 7).

2- Enes'den (رضي الله عنه) rivâyet olunduğuna göre, "Peygamber (ﷺ) beraberinde Ebu Bekir, Ömer ve Osman (رضي الله عنه) olduğu hâlde Uhud Dağı'na çıkmıştı. Orada buldukları sırada dağ sallandı. Peygamber (ﷺ) hemen ayağı ile dağa vurdu da: "Ey Uhud sakin ol! Senin üzerinde bir Peygamber, bir Siddîk ve iki şehîdden başkası yoktur" buyurdu [Buhârî, Fadail'ü Ashâbi'n-Nebi, 6 (3686)].

3- Bu vereceğimiz üçüncü rivâyet hem bu üç rivâyeti içine almakta hem de anlatılan konuya tanıklık etmektedir. Sûmâme b. Hazn el Kuşeyrî'den (رضي الله عنه) rivâyete göre, şöyle demiştir: Osman evinin çevresini muhasara eden isyâncılara yukarıdan baktığında ben de onun evinin yanında idim. Osman şöyle demişti: "Sizi üzerime salan iki adamınızı getiriniz." İki adam getirildi, onlar sanki iki deve veya iki merkeb gibiydi. Osman, yukarıdan onlara baktı ve şöyle dedi: "Allah ve İslâm adına sizden istiyorum. Resûlullah'ın (ﷺ) Medîne'ye gelişinde Medîne'de Rûme kuyusundan başka tatlı içme suyu bulunmadığını, "Kim Cennet'te ondan daha hayırlısını elde etmek isteyerek Rûme kuyusunu Müslümanlara vakfetmek ister?" buyurduğunu, benim de o kuyuyu öz malımla satın aldığımı bilir misiniz? Bugün siz o sudan beni içmekten men ediyorsunuz, tuzlu deniz suyu içmeye zorluyorsunuz." Dediler ki: "Evet doğrudur." Osman: "Allah ve İslâm adına size soruyorum! Medîne mescidinin cemaate dar geldiğini, Hz. Peygamber'in (ﷺ) "Falanların arasını kim satın alıp mescide ilave etmek ve Cennet'te ondan daha hayırlısına sahip olmak ister" dediğini, benim de o arsayı öz malımdan satın alıp mescidi genişlettiğimi bilir misiniz? Bu gün beni sizler orada iki rekât namaz kılmaktan men ediyorsunuz" dedi. Onlar da: "Allah'ım evet" dediler. Osman: "Allah ve İslâm adına size soruyorum! Tebuk ordusu-nu kendi öz malımdan teçhiz ettiğimi biliyor musunuz?" dedi. Onlar da: "Evet Allah'ım"

H. Osman'ın, yüksek bir yere çıkararak isyâncılara şöyle seslendiği sabittir: "Aranızda Mahduc'un iki oğlu var mıdır? Allah Teâlâ'nın hakkı için size soruyorum sizler, Rabia kabilesinin facir ya da hain olduklarına dair H. Ömer'in söylediği sözü bilmiyor musunuz? Vallahi ben onlarla bir aylık yoldan gelmiş bir toplumun farzlarını (paylarını) bir kılmam. Kuşkusuz onlardan her birinin yararına olanı, o konuda uzman olan bilir. Ben de onların maslahatını en iyi bilenim. Bunun içindir ki, ben onlara bir savaşta beş yüz (dirhem) fazladan vererek onları diğerlerine ilhak edip (pay bakımından) diğerleriyle eşit yapmadım mı?" der. Kendileri de "Evet" diyerek tasdik ederler.

H. Osman şöyle devam etti: "Allah Teâlâ'nın hakkı için size soruyorum, sizler, bana gelerek 'Kinde (kabilesi) baş yiyicidir, Rebia (kabilesi) ise baştır ve Eşas bin Kays onları yiyip bitirdi' dediğinizi bilmiyor musunuz? Bunun üzerine onu memuriyetten uzaklaştırıp yerine sizi tayin etmedim mi?" der. Kendileri de "Evet" diyerek tasdik ederler.

Bunun üzerine H. Osman şöyle dedi: "Allah'ım! Onlar benim iyiliklerime nankörlük yaptılar, nimetimi değiştirdiler. Onları imamlarından râzı etme, hiçbir imamı da onlardan râzı etme."

Rivâyet edildiğine göre, Abdullah b. Amir b. Rebia şöyle dedi: "Ben (muhasara günü) H. Osman'la birlikte evdeydim. H. Osman, 'Emrimi dinleyip bana itaat etmeyi kendisine farz gören herkese, elini ve silahını kullanmayacağına dair yemin verdiriyorum' dedi. Ve yanı başında yalın kılıç beklemekte

dediler. Sonra Osman dedi ki: "Allah ve İslâm adına size soruyorum! Resûlullah (ﷺ) ile birlikte Mekke dağı üzerinde Ebu Bekir ve Ömer ile birlikte olduğumuz anda dağın harekete geçtiğini ve taşların yuvarlanıp aşağı doğru düştüğünü Resûlullah'ın (ﷺ) dağa ayağıyla vurarak: "Dağ sakın ol çünkü senin üzerinde bir peygamber, bir Sıddik ve iki şehid vardır dediğini..." Onlar da: "Allah'ım evet" dediler. Osman: "Üç kere Allah'u ekber diyerek Ka'be'nin Rabbine andolsun ki benim şehit olacağıma şahitlik ettiler" dedi. [Tirmizî, Menâkıb, 61 (3703); Nesâî, İhbas: 4 (3638). Tirmizî: 'Bu hadis, hasen bir hadistir. Osman'dan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir' dedi].

olan İbn-i Ömer'e hitaben, 'Ey İbn-i Ömer kalk ve bu isteğimi insanlara haber ver' dedi. (Bunun üzerine nöbet tutan) İbn-i Ömer ve Hasan b. Ali (onun bu arzusunu haber vermek üzere) dışarı çıktılar. Bunu gören isyâncılardan bazıları içeri girerek Hz. Osman'ı öldürdüler."

(İsyancıların evini kuşattıkları bir sırada) Zeyd b. Sabit ^{(Radiyallâhu}_{Ânh}), Hz. Osman'ın huzuruna gelerek kendisine şöyle dedi: "İşte Ensar kapıda ki, sen dilerse ikinci kez Allah'ın yardımcılar oluruz" diyorlar ve bunu iki kez tekrarladi. Hz. Osman; "Benim buna ihtiyacım yok, bu işten uzak durun" cevabını verdi. Ebu Hureyre ise Hz. Osman'a şöyle dedi: "Bugün seninle birlikte vuruşmak ne güzeldir. Ben seni çıkıp (isyâncılara) karşı koymaya davet ediyorum."

Hz. Osman'ın yanından en son çıkan kişi, Hz. Hasan b. Ali ^{(Radiyallâhu}_{Ânh}) oldu. (Son demlerinde onu savunmak üzere silahlı olarak) Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Hz. İbn-i Ömer, İbn-i Zübeyr ve Mervan geldiler. Ancak Hz. Osman, onlardan kesin olarak silahlarını bırakmalarını ve yanından ayrılıp evlerine gitmelerini istedi. Bunun üzerine İbn-i Zübeyr ve Mervan kendisine, "Biz kapıdan ayrılmamaya kararlı ve yeminliyiz" dediler.

Bu konuda farklı görüşler olmakla birlikte en doğru olan görüş, kendileri ile görüşmek üzere isyâncılara kapıyı Hz. Osman açmış, içlerinden El-Mer'u'l-Esved isimli kişi de Hz. Osman'ı şehit etmiştir.

Bir rivâyete göre de, Hz. Ebu Bekir'in oğlu (Muhammed içeri girerek) Hz. Osman'ın sakalından tutmuş, Kinane de onu boğazlamıştır. Diğer bir rivâyete göre Hz. Osman'ı, "Hımar" adındaki bir Mısırlı boğazlamıştır. O esnada kanından bir damla da (önünde açık bulunan) Mushaf'ın, "Allah, onlara karşı sana yeter" mealindeki Bakara süresinin 137. âyetinin üzerine düştü. Kanı, halen bu âyetin üstünde durmakta olup şu ana kadar

kazınmış değildir.

Rivâyet olunduğuna göre Hz. Âişe ^(Radyalâhu Anha) şöyle demiştir: "Sizlere kamçı vurulmasına kızıyorum, Hz. Osman'a kılıç vurulmasına nasıl kızmayayım? Kendisini devamlı hoş tuttunuz, ta ki şeker kamışının süzülüp katılmış balı gibi olunca, çanağın parmaklarla yalanıp temizlendiği gibi onu yaladınız; kirlerinden temizlenmiş elbise gibi onu bir kenara bıraktınız ve sonunda da onu öldürdünüz."

Mesruk dedi ki: Hz. Âişe'ye ^(Radyalâhu Anha) dedim ki: "Sen, bölge halklarına mektuplar yazarak oralarda bulunan insanları Hz. Osman'a karşı ayaklanmaya teşvik etmişsin." Bunun üzerine Âişe ^(Radyalâhu Anha) dedi ki, "Mü'minlerin kendisine iman ettiği, kâfirlerinde inkârda bulunduğu zata yemin olsun ki, onlara hiçbir şey yazmadım." (Konuyla ilgili olarak) A'meş şöyle demektedir: "İnsanlar, onun adı kullanılarak kendilerine mektup yazıldığı kanaatindedirler."

Rivâyet edildiğine göre, Hz. Osman'ı öldürenler, Mısır halkından bazı kaba saba ve dinsiz kişilerdir.

(Konuyla ilgili rivâyetleri değerlendiren) Kadı Ebu Bekir ^(Radyalâhu Anha) İbnü'l-Arabî⁹⁵ dedi ki: "Bu konuda rivâyet olunanların hakka en yakın olanı, bu son rivâyettir. Bu rivâyetle de açığa çıkmıştır ki, Sahâbe'den hiçbir kimse, Hz. Osman'ın aleyhinde çalışmadığı gibi, onu müdâfaasız da bırakmamıştır. Şayet o, (Medînelilerden) yardım istemiş olsaydı, dışarıdan gelen bin veya dört bin yabancı, sayıları yirmi bin veya daha fazla olan belde halkına galip gelemezlerdi. Fakat o, (yardımı reddederek) kendini tehlikeye atmış oldu."⁹⁶

95- Müellif, burada kendini kastetmektedir.

96- Nitekim Hz. Osman'ın, Sahâbe-i Kirâm'dan kendilerinin bu işten uzak durmalarını istediğine dair olan şu rivâyet daha önce de geçmişti: Abdullah b. Amir b. Rebia bu olayı şöyle aktarmaktadır: "Ben (muhasara günü) Hz. Osman'la birlikte evdeydim. Hz. Osman şöyle dedi: "Benim emrimi dinleyip itaat etmeyi kendisine farz gören herkese, elini ve silahını kullanmayacağına yemin verdiriyorum." Sonra Hz. Osman şöyle dedi: "Ey İbn-i

Âlimler, (Hz. Osman'ın başına gelen) durumun bir benzeri, bir başkasının başına gelse, o kişinin ne yapması gerektiği hakkında ihtilaf ettiler. Bu kişi kendisini "tehlikeye mi atmalı, yoksa yardım mı istemelidir?" Bazıları, Hz. Osman'ın bu davranışı ile Peygamberimizin (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) fitne zamanına ilişkin tavsiyelerini göz önüne alarak böyle bir kimsenin kendisini tehlikeye atarak teslim olmasının caiz olduğunu söylemişlerdir.

(Müellifimiz) Kadı Ebu Bekir İbnü'l-Arabî⁹⁷ (bizatihi yaşadıklarından hareketle konu hakkında) şöyle demektedir: "İnsanlar arasında hükmettim, kendilerini namaz kılmaya zorladım, iyiliği emredip kötülüklerden uzak kalmalarını sağladım, nihayetinde yeryüzünde münker görünmez oldu (belde insanları arasında kötülük diye bir şey kalmadı). Bu durumda işleri zora varan gaspçılarla büyük sıkıntılarla karşılaşan fâsiklar güruhu birleşerek intikam almak üzere isyân bayrağı çekip bana karşı harekete geçtiler. Bende Allah'ın kaza ve kaderine teslim oldum. Çevremde olan herkese evimi korumamaları ve müdâfaa etmemeleri emrini verdim. Kendimde evin terasına çıktım. Malımı mülkümü tarumar ettiler. Akşam olduğunda evim tamamen soyulmuştu. Kaderin güzelliği sebkat etmemiş olsaydı; evde çoktan öldürülmüşüm.

Kuşkusuz beni böyle davranmaya şu üç şey sevk etmiştir: Birincisi Resûlüllah'ın (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) daha önce geçen tavsiyesi,⁹⁸ ikincisi

Ömer (İbn-i Ömer'de yalın kılıç bekliyordu), kalk ve bu isteğimi insanlara haber ver."

97- Müellif gerek burada gerekse başka yerlerde "Kadı Ebu Bekir İbnü'l-Arabî şöyle dedi" dediğinde bizzat kendisini kastetmektedir.

98- Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) Efendimiz, Sahâbe-i Kirâm hazretlerine fitne döneminde savaşmamalarını ve savaşan gruplardan hiçbirine katılmayarak evlerinde kalmalarını tavsiye etmiştir. Örnek olarak şu üç Hadîs-i Şerîf'i zikredebiliriz.

1- Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Yakın bir istikbalde birtakım fitneler olacaktır. Fitne zamanında (ona karışmayıp) oturan kişi ayakta durandan hayırlıdır. (Karışmamak üzere) ayakta duranda yürüyenden hayırlıdır. O hengâmede yürüyende (fitne esbâbını hazırlamağa) gidenden hayırlıdır. Her kim fitne vukuuna muttali olup onu görmeğe çalışırsa, muhakkak onun kahrına uğrar. Her kim o fitne zamanı iltica edecek veya sığınacak bir yer bulursa hemen sığınsın (fesatçılara karışmasın!)."[Buhârî, Fiten, 9 (7081)].

2- Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurmuştur: Abdullah b. Amr b. el-As (Rasûlüllah) şöyle demiştir: Biz Resûlüllah'ın (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) etrafında (toplanmış) oturuyor iken (o) fitneden bahsedip şöyle bu-

Hız. Osman'ın yolunu takip etmek ve ona uymak, üçüncüsü de vahiyle desteklenmiş olan Resûlüllah'ın (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) dahi kaçınmış olduğu kötü yâd edilme duygusudur.⁹⁹ Zira uzakta olan bazı insanların, hatta yanımda bulunan bazı hasetçi kişilerin 'O, kendisinden yardım istemek için gelen kişilerin kanlarını akıttı' demelerinden korktum."

Esasen Hz. Osman'ın yaptığı bütün işler, öteden beri yapıla gelen adetler ve herkesin memnun ve râzı olduğu bir yaşantı şeklindedir. Zira o, her sözü doğru ve sâdık olan Hz. Peygamber'in (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) haber verdiği üzere öldürüleceğinden kesin emindi. Çünkü Hz. Peygamber (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem), kendisini isabet edecek belalar üzerine cennetle ve şehit olmakla müjdelemişti.¹⁰⁰ Rivâyet edildiğine göre Peygamber (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) Hz. Osman'a rüyasında şöyle demiştir: "İstersen sana yardım ederim. Yahut bu gece yanımda iftar edersin."¹⁰¹

İsyancı ve cahil olan bu kesim, şu sözü söylemeye cüret edecek kadar kendilerini bu konuda yetkili gördüler: "Sahâbe'den önde gelen bazı kişilerin yanında, birilerini toplayıp (meşru iktidara karşı) hir gür çıkartabileceği adamları vardı.

yardu: "İnsanları, ahidleri karışmış, emanetlere sahip çıkma duyguları azalmış ve şöylece -parmaklarını bir birine soktu- bir birine girmiş bir halde gördüğünüz zaman..." Hemen ben kalkıp 'Allah beni sana feda kılsın o zaman ne yapayım?' dedim. Efendimiz (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) de, "evine kapan, dilini tut, hak bildiğini al, kötü gördüğünü bırak. Kendine ait işlere sarıl, ammeye ait işleri terk et" (Ebu Dâvûd, Melâhim, 4343) buyurdu.

3- Hz. Ebu Musa'dan (Radıyallahu Anhu) rivâyet edildiğine göre Resûlüllah (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kıyametten hemen önce karanlık gecenin parçaları gibi fitneler olur. Kişi o fitnelerde mü'min olarak sabaha erer, akşama kâfir olur; mü'min olarak akşama erer, sabaha kâfir çıkar. O fitnede oturan, ayakta durandan hayırlıdır. Yürüyen koşandan hayırlıdır. Öyleyse yaylarınızı kırın, kirışlerinizi parçalayın, kılıçlarınızı da taşa vurun. Sizden birinin evine girerlerse Hz. Âdem'in iki oğlundan hayırlısı olsun (öldüren değil belki ölen olsun)" [(Ebu Dâvûd, Fiten 2, (4259, 4262); Tirmizî, Fiten 33, (2204)].

99- Beni Mustalak savaşı esnasında, İbn-i Selul adlı münâfik şöyle demişti: "Medîne'ye döndüğümüzde aziz olan zelil ve hakir olanı oradan çıkartacaktır." Bu münâfik azizlikle kendini, hakirlikle de Peygamber (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem)'i kastetmekteydi. Hz. Ömer (Radıyallahu Anhu) bu sözünden ötürü bu münafığı öldürmek isteyince, Peygamber (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) ona şöyle buyurarak engel oldu: "İnsanlar, Muhammed (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) ashâbını öldürüyor diye konuşmasınlar."

100- Buhârî, Fadail'u Ashâbi'n-Nebi, 6 (3686).

101- Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/72

O sahabî de olup bitenlerden râzıydı." Bu kişiler, Hz. Osman'ın, Hz. Ali'ye hitaben gayet fasih (edebi) bir dille ve içerisinde birçok atasözlerinin de bulunduğu bir mektup yazdığını ve yazdığı bu mektubunda kendisinden yardım istediği yalanını uydurmuşlardır. Bütün bunların hepsi, dört büyük halifeye ve Selef-i Sâlihîn'e karşı ümmetin kalplerini kinle doldurabilmek için uydurulmuş, asılsız şeylerdir.

Kadı Ebu Bekir¹⁰² diyor ki, bütün bunlardan çıkartılan sonuç şudur: "Hz. Osman, mazlumdur ve delil olmadan mahkûm edilmek istenmiştir. Sahâbe-i Kirâm'ın tamamı onun kanından beridir. Zira Sahâbe-i Kirâm, böyle yapmakla onun emrini yerine getirmişler ve kendisini (isyâncılarla) baş başa bırakmakla onun içtihadına tabi olmuşlardır.

Onların tutumlarıyla ilgili önceden verilen bilgilere ilave olarak şöyle bir husus daha vardır. Abdullah b. Zübeyr ^(Radiyallahü Anih), Hz. Osman'a şöyle demiştir: "Evde seninle birlikte olan bizler, gayet basiretli olan kalabalık bir toplumuz. Allah Teâlâ sayıları bunlardan daha az olan insanlarla fetihler nasip etmiştir. Bize izin ver müdâfaada bulunup savaşalım." Hz. Osman ise "Benim için kan akıtacak kişiye, Allah Teâlâ'dan korkmasını hatırlatırım" diye cevap vermiştir.

Selit İbn-i Ebi Selit ise şöyle demektedir: "Hz. Osman, asilerle savaşmamızı yasakladı. Şayet bize izin verseydi, onlarla vuruşur ve kendilerini bölgeden tamamen çıkarır atardık." Abdullah b. Amir b. Rebia da şöyle demiştir: "Ben (muhasara günü) Hz. Osman'la birlikte evdeydim. Hz. Osman şöyle dedi: "Benim emrimi dinleyip itaat etmeyi kendisine farz gören herkese, 'elini ve silahını kullanmayacağına' dair yemin verdiriyorum. Çünkü sizin en faydalı olanınız, elini ve silahını bu işten çekendir."

Şu da kesin olarak bilinmektedir ki; Hz. Hasan, Hz.

102- Bu zat, müellifin kendisidir.

Hüseyin, İbn-i Zübeyr, İbn-i Ömer ve Mervan, hepsi Hz. Osman'ı korumak için tam silahlı olarak Hz. Osman'ın evine geldiler. Hz. Osman ise "Onlardan silahlarını bırakarak evlerine dönmelerini ve kesinlikle evlerinden dışarı çıkmamalarını" istedi.

Allah'ın kader ve kazası istikametinde meydana gelen bu olaylardan sonra, Hak Teâla'nın, insanları başıboş bırakmayacağı, Hz. Osman'dan sonra halkın bir halîfeye ihtiyacı olduğu ve halîfe seçiminin gerekli olduğu anlaşılmış oldu. Üç halîfeden (Hz. Ebu Bekir, Ömer ve Osman'dan) sonra din, takva, ilim ve kıymetçe dördüncü biri olmadığından, Hz. Ali'ye biat edildi. Şayet Hz. Ali'ye biat edilmesinde acele edilmeseydi; Medîne'de bulunan ayak takımını telafisi mümkün olmayan olaylara sebep olabilirlerdi. Fakat Muhacirler ve Ensar kararlılıkla biatın yapılması için çalıştılar. Hz. Ali de bunu kendisine bir görev olarak telakki etti. Böylece insanlar ona biat edip itaat ettiler.

Hz. Ali'ye biatı, Hz. Talha akdetti. Bunun üzerine bir kısım kişiler, Hz. Ali'ye biatı "Çolak olan bir el yapmıştır,¹⁰³ (bu nedenle de) vallahi bu iş tamamına ermez"¹⁰⁴ dediler.

Şayet Talha ve Zübeyr baskı altında biat etmişlerdir şeklinde bir itiraz ileri sürülecek olursa; bizde deriz ki, hâşâ! Ne o ikisi, ne de biat eden diğerleri baskı görmemişlerdir. Şayet Talha ve Zübeyr baskı görmüş olsalardı bile bu, (yapılan biatın geçerliliğine)tesir etmezdi. Çünkü (ehlül-hal ve'l-akd'den) bir veya iki kişinin biat etmesi ile biat akdi tamamlanır. Biat akdi tamamlanmasından sonra, biat edecek kişiler için bu akit bağlayıcı hale gelir. Dolayısıyla, bu kişilerin gelerek (seçilen halîfeye) biat etmeleri zorunludur ve dinen de buna mecburdurlar. Sonuçta (Talha ve Zübeyr) gelip biat etmeselerdi; bu durum ne kendilerine ne de imama yapılan biatın geçerliliğine tesir etmezdi.

103- Hz. Talha, Uhud harbinde Peygamber'i (ﷺ) korurken eline isabet eden bir oktan ötürü çolak kalmıştı.

104- İbn-i Ebi Şeybe, Musannef, 19/601, No: 37173.

Hız. Ali'ye, "Biatı çolak bir el yapmıştır. (Bu nedenle de) Vallahi bu iş tamamına ermez" diyenlerin sözüne gelince; bu söz, söyleyen kişinin Hız. Ali'ye ilk biat edenin Hız. Talha olduğu bilgisinden kaynaklanmaktadır. Hâlbuki ilk biat eden Hız. Talha değildir.¹⁰⁵

Şayet Hız. Talha'ya isnat edilen, " **بَايَعْتُ وَاللَّحْجُ عَلَيَّ قَفَايَ** " (biat ettiğimde kılıç kafamın üzerinde durmaktaydı)" sözüne gelince; bu, düzmece olduğu hemen fark edilebilecek bir yalandır. Şöyle ki, Hız. Talha'nın kullandığını söyledikleri," **بَايَعْتُ وَاللَّحْجُ عَلَيَّ قَفَايَ** = biat ettiğimde kılıç kafamın üzerinde durmaktaydı" cümlesinde geçen "gafeyye" kelimesi; Hız. Talha'nın konuştuğu Kureyş lehçesinde değil, Hüzeyl kabilesinin lehçesinde kullanılır. Zira Kureyş kabilesi bu kelimeyi "قَفَايَ" "gafâye" şeklinde telaffuz etmektedir. Nitekim Hüzeyl kabilesi "الْهَوَيَّ" elhevâ" kelimesini de "هَوَيَّ" heveyye" şeklinde telaffuz etmektedirler. Bu nedenle bu söz düşünülmeden uydurulmuş bir yalandır. Çünkü Hız. Talha Kureyş kabilesindedir.

"Çolak bir el" sözlerine gelince; Hız. Ali'ye ilk biat edenin Hız. Talha olduğu doğru bile olsa, bunda onların sözlerine dayanak olabilecek bir yön yoktur. Çünkü Resûlüllah'ı (Sallallahu Aleyhi Ve Sellem) korurken çolak olmuş bir elin yapacağı her şey tamama erer ve bu el (bereketiyle) her türlü sıkıntıdan da korunur. Nitekim arzu edilen (hilâfet) işi de, istendiği şekilde tamamlanmış, sonra da kader, hükmünü icra etmiştir. Bidâtçı kişi, bu durumu bilemediğinden kendi aleyhine delil olacak olan şeyi, kendisi için delil diye uydurmuştur.

Şayet (Hız. Ali'ye), "Hız. Osman'ın kâtillerini yakalayıp öldürmesi için biat edilmiştir" diye bir iddia ileri sürülecek olursa; buna böyle bir şartın (kâtillerin öldürmesinin) biatta geçerli

¹⁰⁵– İlk biat eden kişi Eşter'dir. Şayet Hız. Talha ilk biat eden kişi olmuş olsaydı, bu Hız. Ali ve hareketi için en güzel bereket olurdu. Zira Peygamber'i (Sallallahu Aleyhi Ve Sellem) müdâfaa ederken çolak olmuş olan elden daha bereketli ne olabilir! Bkz. El-Asâkîr, el-Evail, 1/58.

olmadığını söyleyerek cevap veririz. Biat edenler ancak hak ve adalet üzere hükmedilmesi için ona biat ederler. Bunun yolu da kâtillere kısas yapılmasını talep eden davacı ile kendisine kısas uygulanması istenilen davalının hazır bulunacağı bir mahkemede davanın görülmesi şeklinde olur. Sonuçta taraflar karşılıklı olarak delillerini ortaya koyacaklar, davalı kendisini savunacak ve bunun üzerine hüküm bina edip karar verilecektir. Mücerret biz söz, gerçekleşip gerçekleşmediği kesinlik kazanmamış bir eylem veya söylentilerle hareket edip bir kişiyi suçlamak, İslâm dininde yoktur.

Osmaniye fırkası; Sa'd b. Ebi Vakkas, Muhammed b. Mesleme, İbn-i Ömer, Usame b. Zeyd gibi ashâbın ileri gelenlerinden pek çok kişinin Hz. Ali'ye biat etmediğini iddia ediyorlar.

Kendilerine deriz ki bu yüce zatlar, Hz. Ali'ye biatten asla geri kalmamışlardır. Ancak bunlardan bazıları (yaptığı savaşlarda), Hz. Ali'ye yardım etmekten geri durdular. Bunların bir kısmı da yukarda isimlerini zikrettiğiniz zatlardır. Zira bu mesele, ictihadî bir meseledir. Böyle ictihadî bir meselede her müctehid ilmini, aklını ve fikrini kullanarak ictihad etmiştir. Sonuçta da her müctehid kendi (ilmi ve akli) kudreti oranında isabet eder.

KÂSİME

Hz. Aîşe, Talha ve Zübeyr'in Basra'ya Gidişleri; Cemel ve Sıffin Vakaları ile İlgili İddialar

Bir takım kişiler, Hz. Ali'ye biat işlemi tamamlandıktan sonra Hz. Talha ve Zübeyr'in Mekke'ye gitmek üzere kendisinden izin istediklerini, Hz. Ali'nin de onlara, "İhtimal kisiz Şam ve Basra'ya gitmek istiyorsunuz" şeklinde mukabelede bulunduğunu, bunun üzerine onlarında böyle bir şey yapmayacaklarına dair yemin ettikleri rivâyetinde bulunmuşlardır.

Hz. Âişe'nin ^(Radıyalâhüha) _{Anıta} Mekke'de olduğu bir esnada¹⁰⁶ Hz. Osman'ın Basra valisi olan Abdullah b. Âmir ile Yemen valisi Ya'lâ b. Ümeyye de Mekke'ye kaçtı.

İçlerinde Mervan b. Hakem de olduğu halde bunların tamamı Mekke'de bir araya geldiler. Ümeyye oğulları da toplanarak Hz. Osman'ın kanının alınması için birbirlerini teşvik ettiler. Ya'lâ; Hz. Talha, Zübeyr ve Hz. Âişe'ye dört yüz bin

106- Meş'um olay, hacc mevsimi dönemine rast geldiği için Ümmühatu'l- mü'minin ve çoğu Sahâbe hacda idi.

dirhem para verdi. Ayrıca Hz. Âişe'ye binmesi için Yemen'den iki yüz dirheme satın aldığı ve adına "asker" denen bir deve verdi. Bunlar Şam'a gitmek istedilerse de, İbn-i Âmir kendilerine, "Sizin Muâviye ile bir randevunuz yok, benimse (bu konuda) Basra'da yapabileceğim pek çok şey vardır. Oraya gidelim" diyerek kendilerine engel oldu.

Basra'ya doğru yol alırlarken Hav'eb¹⁰⁷ suyuna geldiklerinde, çevrede bulunan köpekler kendilerine havlamaya başladı. Hz. Âişe'nin, buldukları yerin neresi olduğunu sorması üzerine, kendisine buranın Hav'eb suyu olduğu söylendi. Bunun üzerine Hz. Âişe hemen devesinin yularını çekip Mekke'ye doğru çevirdi. Böyle yapmasının sebebi ise, Hz. Peygamberden (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) işitmiş olduğu şu Hadîs-i Şerif idi: "Peygamber (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) (hanımlarını kastederek) Hav'eb'in köpekleri havladığı zaman, yüzü çok kıllı devenin sahibi olan içinizden hanginizdir?"¹⁰⁸ buyurmuştur. Hz. Talha ve Zübeyr buranın Hav'eb suyu olmadığını söylediler. Kafilede bulunan elli kişi de o ikisini doğruladılar. Böylece İslâm'da ilk yalan şahitlik meydana gelmiş oldu.

Hz. Ali Kûfe'ye hareket etti. Her iki taraf karargâhlarını kurup savaştılar. Hz. Ammar, Hz. Âişe'nin çadırına yaklaşarak "Ne istiyorsunuz?" diye sordu. İçeriden "Hz. Osman'ın kanını talep ediyoruz" dediler. (Bunun üzerine) Hz. Ammar, "Allah Teâlâ, haksız yere kan talep edenle, meşru idareye karşı çıkanı öldürsün" dedi.

Hz. Ali ile Hz. Zübeyr karşılaştılar. Hz. Ali kendisine "Benimle savaşacağına dair Peygamberimizin (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) söylemiş olduğu sözü hatırlıyor musun?" diye sorar. (Bunun üzerine) Hz. Zübeyr de, Hz. Ali'yi ve savaş meydanını terk edip geri döner. Oğlu babasının geri dönmesi için çalışırsa da bunu kabûl etmez. Ahnef de, onu (Hz. Zübeyr'i) öldüren kişiyi peşine takarak öldürtür.

107- Hav'eb: Mekke'den Basra'ya giden yol üzerinde, Basra'ya çok yakın olan bir yerin adıdır.

108- Ahmed, Müsned, 24254; İbn-i Hibban, Sahih, 6732.

Hiz. Ali, Hiz. Talha'ya: "Ne istiyorsun" diye seslenir. O da "Osman'ın kanının hesabını" der. Hiz. Ali de, "Osman'ın kanına en evla olanımızı Allah öldürsün" der. Sonra da şöyle devam eder: "Hiz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) 'Allah'ım! Ali'ye dost olana dost ol, ona düşman olana da düşman ol. Ona yardım edene yardım et. Onu yardımsız bırakana, sen de yardımsız bırak' dediğini işitmedin mi? Üstelik sen bana ilk biat edensin ve yine biatını ilk bozan da sensin."

ÂSİME

Bütün Bu İddialara Verilen Detaylı Cevaplar

Hz. Talha, Zübeyr ve Âişe'nin Basra'ya hareket ettikleri doğrudur. Bu noktada ihtilaf yoktur. Ancak Basra'ya niçin gittikleri hususuna gelince; bu konuda hiçbir sahih nakil olmadığı gibi, konuyla ilgili olarak kimsenin beyanına da güvenilmez. Zira sika (güvenilir olan) râvîler, bu konuyla ilgili bir rivâyette bulunmamışlardır. Taassup sahibi olan kişilerin sözleri ise dinlenmez. Çünkü İslâm'ı kötüleme ve Sahâbe-i Kirâm'ı küçük düşürme peşinde olan bazı kişiler, mutaassıp olan kişilerin akıl, zihin ve inançlarına asılsız olan çok şeyleri sokmuşlardır.

Kendilerince haklı sayılabilecek bir sebepten ötürü, Hz. Ali'yi hilâfetten uzaklaştırmak üzere Basra'ya gitmiş olmaları da ihtimal dâhilindedir. Şöyle ki, Hz. Ali'ye (ilk biat ettiklerinde), sırf isyâncıları teskin etmek ve ortalığı yatıştırmak için biat etmiş olabilirler. Daha sonra da muhtemelen hakkı aramak için harekete geçerek Basra'ya gitmişlerdir.

Bir başka ihtimalde; Hz. Osman'ın kâtillerini yakalayıp

kıyas yapılmasını sağlamak amacıyla Basra'ya gitmiş olmalarıdır.

Yine Müslüman grupları birleştirmek, dağınıklıklarını gidermek ve hepsini bir kanun ve nizam etrafında toplayarak çıkabilecek kargaşa ve huzursuzlukların önüne geçip savaşmalarını önlemek amacıyla Basra'ya gitmiş olmaları da kuvvetle muhtemeldir. Esasen Basra'ya gidiş nedenleri bundan başkası değildir. Yukarıda sayılan ihtimallerden doğru olanda budur. Bundan başka doğru da yoktur. Nitekim (konuyla ilgili) sahih rivâyetlerde bu ihtimali doğrular mahiyette gelmiştir.¹⁰⁹

Önce verilen ihtimallerin tamamı ise, zayıf ve asılsız ihtimallerdir. Şöyle ki, Hz. Talha ve Zübeyr'in (Radhyallahü Anh) baskı altında biat ettikleri iddiası, daha öncede açıkladığımız üzere tamamen zayıf ve asılsız iddialardır.

Hz. Ali'yi hilâfetten ha'l etmek/uzaklaştırmak iddiası da asılsız bir iddiadır. Çünkü hilâfetten ha'l etmek/uzaklaştırmak, herkesin ortak görüşü ile olur. (Ehlü'l-hal ve'l-akd'den) bir veya iki kişinin biati ile biat gerçekleşmiş olursa da, ha'l etmek ancak (halîfenin azlini caiz kılan) sebeplerin ispatı ve bunların beyan edilmesinden sonra olur.¹¹⁰

109- Evet, Basra'ya hareket edişlerinin asıl sebebi budur. Bunu da buldukları her ortamda açıkça söylemektedirler. Bu amaçlarına ulaşmak için Hz. Ali ile buluşmak ve izlenecek yolu kararlaştırmak istiyorlardı. Ancak fitne, buna müsaade etmedi. Yoksa İbnü'l-Arabî hazretlerinin ikinci ihtimal olarak (Hz. Ali'yi ha'l etmek için) zikrettiği sebepten ötürü asla yollara düşmemişlerdir. İslâm tarihi şahittir ki, bu üçlü hiçbir gün hilâfet konusunda Hz. Ali ile çekişmemişlerdir. İsmail b. Ebî Halid, Kays'ın şöyle dediğini anlatıyor: Hz. Âişe (Radhyallahü Anha) Amiroğulları yurduna vardığında Hav'eb bölgesinde oturanların köpekleri kendine havladı. Bunun üzerine Hz. Âişe: "Bu hangi su?" dedi. "El-Hav'eb suyu." dediler. Hz. Âişe de olduğu yerde durarak: "Sanıyorum mutlaka geri dönmem gerek. Zira Resûlullah'ın (Salvallahü Aleyhi ve Aleyhi) "Ona El-Hav'eb'in köpekleri havladığı zaman (kadınlarını kastederek) içinizden birinin hali nasıl olacak!" buyurduğunu işittim" dedi. Bunun üzerine Zübeyr (Radhyallahü Anhu) ona: "İleri git, geri dönme! Belki Allah (Salvallahü Aleyhi ve Aleyhi) senin vesilenle insanların arasını sulh edecektir" dedi. [İbn-i Ebi Şeybe, el-Musanef, 21/372 (Muhammed Avvame'nin tahkik ettiği baskı); İbn-i Hacer, Fethü'l-Bârî, 13/54-59; Müsned 6/52, 97; İmam Zehebi, Tarihü'l-İslâm, 2/94-95]

110- Yani Halîfenin azlini caiz kılan küfür, riddet, delirme, zülüm ve adaletsiz hükmetme vb. sebeplerin açıklanması ve ispat edilmesi gerekir.

Hz. Osman'ın kâtillerini yakalayıp, kısas yapılmasını sağlamak amacıyla Basra'ya gitmiş olmaları ihtimali de zayıf bir ihtimaldir. Çünkü bu konuda asıl olan, önce birliğin sağlanmasıdır.

Ayrıca, her iki isteği birden gerçekleştirmek için Basra'ya çıkmış olmaları da mümkündür. (Yani hem Müslümanların arasını bulup uzlaştırmak hem de Hz. Osman'ın kâtillerini yakalayıp kısas yapılmasını sağlamak için Basra'ya gitmiş olmaları mümkündür.)

Onların (Hz. Talha, Zübeyr ve Âişe'nin) ihtilafları önlemek ve fitnenin önünü kesmek arzusu ile Medîne'den uzaklaştıkları rivâyet edilir. Hz. Talha, Zübeyr ve mü'minlerin annesi Âişe'yi ^{(Radıyallâhu} Medîne'yi terk etmeye sevk eden âmil, herkesin mü'minlerin annesine dönmesini temin etmek ve Peygamberlerinin ^{(Sallallâhu} ^(Aleyhi Ve sellem) eşini koruma ve himaye etmelerini sağlamak ümitleridir. Nitekim onu (Basra'ya gitmeye) ikna etmek için kendisine şu âyeti delil olarak gösterdiler: "Sadaka vermeyi yahut iyilik yapmayı veyahut da insanların arasını düzeltmeyi emredenlerinki hariç, onların kendi aralarında gizli gizli konuşmalarının çoğunda hiçbir hayır yoktur. Kim bunları sırf Allah'ın rızasını kazanmak için yaparsa, yakında ona büyük bir mükâfat vereceğiz."¹¹¹ Peygamber ^{(Sallallâhu} ^(Aleyhi Ve sellem) de (kabileler arasını) sulh etmek için Medîne dışına çıkmış, sulhu temin etmek için elçiler göndermişti. Sevap kazanma duygusu harekete geçirilmiş, Hz. Peygamber'in ^{(Sallallâhu} ^(Aleyhi Ve sellem) kabileler arasını sulh etme kıssası ganimet bilinip iyi kullanılmış ve neticede Hz. Âişe ^{(Radıyallâhu} ^(Anha) Basra'ya gitmiş, böylece her şey takdir edildiği şekilde meydana gelmiştir.

Basra halkı onların gelişlerini hissetmişti. (Daha önce) Hz. Osman'a karşı ayaklanmış olanlardan Basra'da bulunan karşı oluşum taraftarları da, halkı gelenlere karşı kışkırttılar ve Hz. Âişe ve beraberindekilerin geliş sebeplerini öğrenmeleri için onları karşılamaya davet ettiler. Vali Osman b. Huneyf¹¹², (gelenlere karşı

111- Nisa, 4/114.

112- Osman b. Huneyf, Hz. Alî'nin Basra'ya tayin ettiği validir.

koymak ve Basra'ya girmelerine engel olmak üzere) Hukeym b. Cebele'yi gönderdi. Hukeym b. Cebele, Zabuka mevkiinde Hz. Talha ve Zübeyr'le karşılaştı. (Çıkan çarpışmada) Hukeym öldürüldü. Şayet karşı koymak amacıyla değil de sulh yapmak ve teslim olmak için çıkmış olsaydı, kendisine hiçbir şey olmayacaktı. Basra'ya girmelerine engel olmak için müdâfaaya kalkışmasında hangi hayır vardı? Neyin müdâfaasını yapıyordu? Zira onlar (gelenler), savaşmak üzere gelmedikleri gibi yönetici olma gibi bir niyetleri de yoktu. Onlar sulh yapmak, Müslümanların birlik ve beraberliğini temin etmek için gelmişlerdi. Nitekim onlar da karşılarına çıkan; onları gaye ve hedeflerinden alıkoymaya çalışan herkese karşı, kendilerini savunacaklardı.

Basra'ya ulaştıklarında insanlar, onları Merbed'in¹¹³ üst tarafında topluca karşıladılar. Öyle ki, bir taş atılsa, mutlaka (kalabalıktan ötürü) bir insanın başına düşerdi. Burada Hz. Talha, Zübeyr ve Hz. Âişe (Radiyallahü Anha) onlara ayrı ayrı hitap ettiler.

İleri geri konuşmalar ve gürültü arttıkça Hz. Talha, insanlara susmalarını söylüyordu. Ancak zaman ilerledikçe hem yakışsız hareketler yapmaya, hem de anlatılanları dinlememeye başladılar. Hz. Talha da onlara, "Eyvahlar olsun, ateş kelebekleri, tamah sinekleri"¹¹⁴ diyordu. Sonunda gerekli açıklamayı yapamadan döndüler.

Beni Fehd yurduna ulaştıklarında, buradaki insanlar onları taşlamaya başladılar. Onlarda dağın eteğinde konakladılar.

Hz. Talha ve Zübeyr, Hz. Ali'nin Basra valisi olan Osman b. Huneyf ile bir araya geldiler ve savaşmamak üzere aralarında bir muahede imzaladılar. Bu anlaşmaya göre, şehrin yönetimi, Mescid ve hazinenin idaresi Osman b. Huneyf ait

113- Merbed: Basra'nın biraz dışında deve pazarının kurulduğu, şairlerin ve hatiplerin atıştığı bir yerdir.

114- Dost ve arkadaş görünümündeki "İyi zamanda kişinin yanında olan, zor zamanda ise kişiyi terk eden" ikiyüzlüler için kullanılan bir terimdir.

olacak, buna karşılık Hz. Talha ve Zübeyr Basra'da diledikleri yerde konaklayacaklardı. Ayrıca taraflar Hz. Ali gelinceye dek birbirlerine taarruz etmeyeceklerdi.

Rivâyet edildiğine göre Hukeym b. Cebele, sulh yapıldıktan sonra onlara saldırdığı için öldürülmüştür.

Hz. Ali Basra'ya geldi. Onlarla görüşmek¹¹⁵ için yakın temasa geçti ise de hevâ ve heves düşkününü insanlar, onları kendi hallerine bırakmayıp kan akıtmakta acele ettiler ve neticede harp başladı. Ahmak insanların oluşturduğu gürültü ve patırtılar çoğaldı. Bütün bu olup bitenler ortada bir delilin bırakılmaması, açıklanabilir bir durumun bulunmaması ve Hz. Osman'ın kâtillerinin gizli kalması içindi. Orduda bulunan bir kişi, komutanın aldığı tedbirleri bozabiliyorsa binlercesinin durumunu düşünün?

Rivâyet edildiğine göre saf düzeninde iken gözü Hz. Talha'ya ilişen Mervan, Hz. Talha'ya hitaben "Gözüm, bundan (seni öldürdükten) sonra hiçbir şey aramayacaktır" der. Sonra da bir ok atar ve onu öldürür. Böyle deyip demediğini her türlü gaybı bilen Allah'tan başka kimse bilemez. Oysa onun böyle bir sözü söylediği güvenilir hiçbir râvî tarafından rivâyet edilmemiştir. Diğer bir rivâyete göre Mervan'ın emriyle atılan bir ok Hz. Talha'ya isabet etmiş, oku Mervan'ın kendisi atmamıştır.

Ka'b b. Sur¹¹⁶, elinde açık bir Mushaf'la ortaya atılıp

115- Sahâbe'den Ga'gâ b. Amr ve Temimî'nin arabuluculuğuyla, Hz. Ali ile görüşmeler başlamış, müzakerelerde muvaffakiyete erişilmiş, sükûnet hâsıl olduktan sonra halifenin kâtillerinin icabına bakılacağı kararlaştırılmıştı. Bu aşamada iken gece vakti ansızın ne olduğu anlaşılmadan iki taraftan bir kısım süvariler ileri atılarak savaşa tutuşmuşlar ve iki ordu birbirine girmişti. Bu savaşı başlatanlar; sulhtan sonra sıranın kendilerine geleceğini çok iyi bilen Hz. Osman'ın kâtileriydiler. Her iki ordu da savaşı diğer tarafın başlattığını ve anlaşmaya sâdık kalmadığını iddia ederek savaşıyordu. Böylece Cemel hadîsesi vuku bulmuş oldu. Cemel denmesinin sebebi ise, savaşın genelde Hz. Âişe'nin devesinin etrafında meydana gelmesidir. Münâfıklar Hz. Âişe'yi hedef almışlar; fakat savaşta olmalarına rağmen Hz. Ali, Hz. Âişe'yi korumuş, savaş neticesinde ise korumalar tayin edip yeni bir deve vererek emniyet içinde Medîne'ye göndermiştir. (bkz. İbn-i Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 5/202; İbn-i Teymiye, Minhacü's-Sünne, 2/185)

116- Hz. Ömer'in Basra'ya atadığı ilk validir. Kendisi Peygamber (ﷺ) hayatta iken Müslüman olmuş ama onu görme şerefine erememiştir. Bu nedenle Muhadramun'dan sayıl-

insanları, birbirlerinin kanlarını dökmemeye (bilakis Kur'ân etrafında sulha ve barışa) çağırıyordu. Derken, nereden geldiği belli olmayan bir ok, ona isabet etti ve öldürdü. Belki Hz. Talha da böyle öldürülmüş olabilir.

Bilindiği gibi, fitne ve savaş zamanlarında kalplerinde kin ve nefret duygusu taşıyan bazıları, anlaşmaları bozmaya, birlik ve beraberlik bağlarını çözmeye muktedir olabilirler. Bu da (Allah Teâlâ tarafından insanlar veya milletler için) belirlenen ecel vaktinin gelip çatması, tayin edilen o vaktin gelip dolması demektir.

Şayet Peygamber (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) veda haccında eşlerine hitaben; "İşte bu (yani evinizden Medîne dışına) son defa çıkışınız olsun, artık bundan sonra evlerinizde oturun"¹¹⁷ dediği halde, Hz. Âişe validemiz niçin evinde oturmayıp Basra'ya hareket etmiştir denilecek olursa: söz anlayana anlatılır; kendilerine söyleneni anlayamayacak derecede ebleh/ahmak olanlara da söz iki kez veya dört kez tekrar edilir deriz. Şimdi her söylenene inanan kişiler olarak (muarızlarıma soruyorum), ben sizlerden iftira olarak anlatıla gelen sözleri, rivâyet etmeyeceğinize dair yeminli söz almamış mıydım? Hz. Âişe'nin Medîne'den hareket edişinin haklı bir sebebe dayandığı konusundaki delilleri daha önceki bölümlerde sizlere anlatmıştım. Şu halde bilmediğiniz şeyleri niçin söylüyorsunuz? Daha önce halledilmiş bir meseleyi sanki hiç anlamamışsınız gibi tekrarlayıp duruyorsunuz? Allah Teâlâ, "Yeryüzünde dolaşan canlıların Allah katında en kötüsü anlamayan ve düşünmeyen sağırlarla dilsizlerdir"¹¹⁸ buyurmuyor mu?

miştir. Kendisine Kur'ân'ı veren ve onun etrafında insanları sulha çağırmasını emreden Hz. Âişe'dir (Radıyallahu Anha). (Muhibbi'd-Din el-Hatib, İbnü'l-Arabî Taliki, s. 158).

117- Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/446

118- Enfal, 8/22

Hav'eb suyu konusunda sözünü ettiğiniz şahitlik¹¹⁹ meselesine gelince, bunu zikretmekle (Allah Teâlâ'nın huzuruna) en büyük günahla dönmüş olacaksınız. Zira sözünü ettiğiniz bu olay gerçek olmadığı gibi, Peygamberimiz (ﷺ) de böyle bir söz söylememiş ve kendisiyle eşleri arasında böyle bir konuşma geçmemiştir.¹²⁰ Ayrıca hiçbir kimse onların (Talha ve Zübeyr) böyle bir şahitlikte bulunduğuna tanıklık etmemiştir. Sizlerin bu asılsız sözlere şahitlikte bulunmanız aleyhinize yazılacak ve (kıyamet günü) bundan sorulacaksınız!

119- Güya Hz. Talha, Zübeyr ve Âişe (رضي الله عنها) Basra'ya doğru yola çıktıktan sonra Hav'eb suyuna ulaşırlar. Hav'eb bölgesinin köpekleri onlara havlar. Bunun üzerine Hz. Âişe hemen devesinin yularını çekip Mekke'ye doğru çevirir. Böyle yapmasının sebebi ise, Hz. Peygamberden (ﷺ) 'den işitmiş olduğu şu Hadis-i Şerif'tir: Peygamber (ﷺ) (hanımlarını kastederek) "Hav'eb'in köpekleri havladığı zaman yüzü çok kıllı devenin sahibi olan içinizden hanginizdir!" buyurmuştur. Hz. Talha ve Zübeyr de buranın Hav'eb suyu olmadığına dair yemin ederler. Böylece İslâm'da ilk yalan şahitlik meydana gelmiş oldu. Yukarıda da görüldüğü gibi İbnü'l-Arabî bu olayın olmadığını söylüyor. Bu konuda rivâyet edilen hadîsin de uydurma olduğunu söylüyor ki, doğrudur. Nitekim konuyu "Kâsime" bölümünde aktardıktan sonra da reddini yapmıştır. (bkz. S. 21 ve devamı)

120- Hav'eb köpeklerinin Hz. Âişe'ye havlaması ile ilgili hadislerin tümü batıl ve yalandır. İtibar edilen hadis kaynaklarının hiçbirinde yoktur. Zira bu hadisleri rivâyet eden zat İsmail b. Musa el-Fezari'dir. Bu ise mutaassıp bir Şii'dir. Diğer râvileri ise meçhul şahsiyetlerdir. (bkz. Muhibbi'd-Din el-Hatib, İbnü'l-Arabî Taliki, s. 161).

KÂSİME

Hz. Muaviye'nin Hz. Ali'yi, Hz. Osman'ın Katili Olmakla Suçladığına Dair İftiralar

İraklılarla Şamlılar (Hz. Ali taraftarları ile Hz. Muâviye taraftarları) arasında savaşlar sürüp gidiyordu. Bir taraf, (muhaliflerini) Hz. Ali'ye biat etmeye ve imam (halife) etrafında birleşmeye çağırıyordu. Karşı taraf ise Hz. Osman'ın kâtillerinin kendilerine teslim edilerek cezalandırılmalarına imkân verilmesini istiyorlar ve kâtilleri himaye edenlere biat etmeyiz, diyorlardı.

Hz. Ali de; "Hâkimin hükmü ve mahkeme kararı olmaksızın (zanlıya) her istediğini uygulayacak birine (kâtillerinin cezalandırılmasını talepeden tarafa) bu imkânı tanımam" diyordu. Muâviye de; "Kâtil zanlısına veya onu (Osman'ı) öldüren kâtille biat etmeyiz. Çünkü kendisine kisas uygulanması istenenlerden birisi de odur. O halde böyle birini nasıl hakem kabûl ederiz veya ona nasıl biat ederiz? Zira o, düşmanlık etmekten kaçınmayan ve duvara tırmanıp gizlice içeri giren halîfedir" diyordu. (Yani

hilâfeti hile ve düzenle ele geçiren biridir.)

Konunun tafsilatı ile ilgili olarak bazı sözler zikretmişseler de, bütün bu rivâyetlerin gelip dayandığı nokta; tamamı asılsız ve düzmece mektuplar ile bir kısım insanların sözlerinin iktibas edilmesiyle oluşturulmuş uyduruk sözler, inşa olunan şiirler ve Selef'in¹²¹ sîretinden hariçte kalan darb-ı meseller vb. şeylerdir. Bütün bu uydurma ve düzmecelerden oluşan rivâyetleri, sonraki nesillerden ancak ayak takımı diye tabir edebileceğimiz kişiler benimserler. Halef ise bunlara asla itibar etmez.

121- Selef: İlk üç kuşakta, sırasıyla Sahâbe, Tabiîn ve Tebeî Tabiîn döneminde yaşayanlardır. Bunlar imanda, ilimde ve amelde bütün Müslümanlar için örnek nesillerdir. Bundan sonra gelenlere ise "halef" denmektedir.

ÂSIME

Bütün İftiralara Verilen Detaylı Cevaplar

Hz. Ali ile Hz. Muâviye'nin aralarında savaşın vuku bulduğu ve bu sebeplerden meydana geldiği kesin olarak bilinmektedir. Bu olayda haklı olan ve doğru bir çizgi takip eden ise Hz. Ali'dir. Çünkü Hz. Osman'ın kâtillerinin cezalandırılmasını isteyen tarafın hakem olması uygun olmadığı gibi bu kimselerin hüküm verecek kişiye töhmette bulunmuş olmaları, onlara meşru idareye karşı başkaldırma hakkı doğurmaz. Bilakis yapmaları gereken şey meşru idareden hakkını istemek ve aramaktır. Bu durumda verilen karar onların lehlerine olursa; ne âlâ ne güzel. Aksi takdirde susup sabretmelidirler. Zira nice haklar var ki, (dünyada zalimlerden alınmadığı için) Allah Teâlâ kıyamette o hakkı hak sahibine verecektir. Şayet hak talebinde bulunan kişinin dini hassasiyeti yoksa bu takdirde hâkime/meşru otoriteye karşı ayaklanacaktır. Bu da onun için bir nevi dünyevi özür olur.

Eğer Hz. Ali, Hz. Osman'ı öldürmekle suçlanacak olursa, Hz. Peygamber'in ashâbından o esnada Medîne'de bulunan hiç

kimse, bu ithamdan kurtulamaz. Hatta Hz. Ali'nin, Hz. Osman'ı öldürdüğü kesin olarak bilinmektedir diye söyle. Çünkü Osman'ı öldürmeye gelen bin kişi, (o esnada Medîne'de bulunan) kırk bin kişiye karşı koyamazdı.

Yine Hz. Ali, Hz. Talha ve Zübeyr'in Hz. Osman'ı, öldürme konusunda yardımlaştıklarını varsayacak olursan, bu durumda Ensar ve Muhacirler, bunların dışındakilerle orada bulunan diğer zevat Hz. Osman'ı yardımsız bırakmakla ne yapmış oldular?

Sahâbe'nin bu şekilde davranmalarının bir takım nedenleri olabilir. Sahâbe, isyâncıları taleplerinde haklı bulduğu ve yaptıkları işin doğru olduğuna inandığı için böyle davranmış olabilir. Bu ise, Hz. Osman'ın aleyhine bir şahitlik olur ki, bu durumda Şamlıların söyleyecek bir sözleri kalmaz.

Ya da, dinle istihza ve alay etmeleri, hali hazırdaki durum hakkında bir kanaatlerinin olmaması, İslâm ve İslâm düzeninin bozulmasıyla ilgili olarak cereyan eden olaylara önem vermemiş olmalarından dolayı Osman'ı yardımsız bırakmış olabilirler ki, bu durum da günahattan öte dinden dönmektir. Çünkü dinin koymuş olduğu sınırları önemsememek ve şeriatın saygınlığını yitirmesine yol açmak, küfürdür.

Ya da onu yardımsız bırakmaları, Hz. Osman'ın kendileri için çizmiş olduğu sınırı aşmamak ve kendilerine işaret ettiği yerde durmaktan kaynaklanmış olabilir. Bu durumda da onların (Ali, Talha ve Zübeyr'in) ne günahı olabilir? Mervan'ın hangi delili olur? Abdullah b. Zübeyr, Hz. Hasan, Hüseyin, İbn-i Ömer ve beraberlerindeki on değerli kişi, kendisini korumak üzere devamlı surette Hz. Osman'ın evinde bulunuyorlar ve evini kuşatan asilerin bakışları üzerlerinde olduğu halde pür silah evine girip çıkıyorlardı. Şayet isyâncıların bu zatlara karşı koyacak güçleri veya sağlam dayanakları olsaydı; hiç kimsenin onu görmesine veya yanına girip çıkmasına imkân tanımazlardı.

İsyancıların ancak Hz. Osman'ın evini gözlem altında tutmaya güçleri yetiyordu. Şayet (Hz. Osman izin verseydi de) Hz. Hasan, Hüseyin, Abdullah İbn-i Ömer ve Abdullah b. Zübeyr gibi zatlar isyâncılara karşı koysaydılar, onlar kendilerinde bu cesareti bulamazlardı. Bu durumda asiler Hz. Osman'ı korumaya çalışan bu zatlarla savaşımaya kalkışacak olsalardı, hiçbiri yeryüzünde hayatta kalmazdı.

Fakat Hz. Osman, (savaşı değil barışı tercih ederek karşı koymayı reddetti ve bu ictihadı doğrultusunda) kendi teslim oldu. Hal böyle olunca da, kendi görüşüyle baş başa bırakıldı. Daha öncede ifade ettiğimiz gibi bu husus ictihâdî bir meseledir.

Ne denirse densin, kendisine biat gerçekleştiği için söz hakkı/karar verme yetkisi Hz. Ali'ye aittir. Hz. Osman'ın velisi, Hz. Ali'ye müracaat edip "Meşru halife Hz. Osman'a karşı bin kişi bir araya gelip güç birliği yaparak onu öldürdüler. Onların hepsi de bilinmektedir" diyecek olursa, buna karşılık Hz. Ali 'doğrudur, ispat et ve onları al' demekten başka ne diyebilir? Dolayısıyla asilerin Hz. Osman'ın öldürülmeyi hak ettiğini ispat etmeleri hariç suçluların tespit edildiği gün mesele sona erer.

Ey Müslümanlar topluluğu! Allah'a yemin olsun ki, Hz. Osman'ın her hangi bir zulümde bulunduğu ebediyen ispat edilemez.

Hz. Osman'ın kâtillerine kısas yapılmasını talep edenler için vakit uygundu, durum da müsaitti ve isteklerine ulaşmaları da çok kolaydı. (Ancak kısas uygulanmasını, kendi iktidarları döneminde dahi başaramadılar.) Bu konuda perdeyi kaldırıp hakikati açığa çıkaracak olan şey; Hz. Muâviye'nin halife olunca, savaş esnasında şartlar gereği veya tuzağa düşürülerek öldürülenler hariç, Hz. Osman'ın kâtillerinden hiçbirini mahkeme etmeden öldürme imkân ve gücünü bulamaması olmuştur. Bu durum Haccac dönemine kadar devam etti. İsyancılar haklı

nedenlerle değil de, atılan töhmetler sebebiyle öldürülüyorlardı. Netice olarak açığa çıkan gerçek şu ki, onlar, peşine düşüp istedikleri şeyi (Hz. Osman'ın kâtillerine toptan kısas yapılması arzusunu) kendilerinin hükümran oldukları topraklar üzerinde yapamıyorlardı.

Burada bizi teselli edecek bir şey varsa o da, Peygamberimizin (ﷺ) fitnelerden bahsedip ileride olacıklara işaret etmesive habervermesidir. Şöyle ki, Peygamberimiz (ﷺ) Haricilerle¹²² ilgili uyarılarda bulunup şöyle buyurmuşlardır: "Onlar, iki taifeden hakka en yakın olanı öldürecektir."¹²³ Böylece de birbirleriyle savaşıyor her iki taifenin (Hz. Ali ve Muâviye taraftarlarının) da hak üzere oldukları, ancak bunlardan Hz. Ali taraftarların hakka daha yakın olduğu ortaya çıkmıştır. Nitekim Allah Teâlâ "Eğer mü'minlerden iki grup birbirleriyle vuruşurlarsa, aralarını düzeltin. Şayet biri ötekine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönünceye kadar saldıran tarafla savaşın. Eğer dönerse aralarını adaletle düzeltin ve (her işte) adaletli

122- Hariciler: Dinî ve siyâsî konularda itaatten ayrılıp isyân derecesine varan aşırı görüş ve faaliyetleriyle tanınan bir fırkadır. İslâm tarihinde ilk kez meşru otoriteye başkaldıran ve kabîicilik ruhunu tekrar canlandırmak isteyen siyâsî anlayışın dinî bir hüviyete bürünerek toplumdan kopan radikal bir hareketin taraftarları olarak da tanımlanmaktadır. Haricîlik, Hz. Osman döneminde meydana gelen sosyal karışıklıklarla başlamış, Hz. Ali ile Muâviye arasında cereyan eden Siffin savaşı sonrası hakem meselesi yüzünden ortaya çıkmıştır. Bu hareketi ilk başlatanlar çölde yaşayan Temimli'ler ve taraftarlarıdır.

"Allah'tan başka hüküm sahibi yoktur." ilkesiyle tavizsiz İslâm'ı yaşadıklarını iddia eden Hariciler, Hz. Osman ve Hz. Ali'yi ve bunların yönetimini benimseyenleri küfürle itham ederek öldürecek kadar ileri gitmişlerdir. Dinin emir ve yasaklarına uymayanları kâfirlikle suçlamışlardır. Haricî olmayan herkes düşman ve kâfirdir. Takva ve şecaat, ibâdetlere devam, sürekli Kur'ân okuma, dinî kurallara uyma belirgin özellikleridir. Bunların kendilerinin dışında herkesi kâfir olarak nitelemeleri ve şiddet uygulamaları, İslâm'la örtüşmeyen en bariz vasıflarıdır. (bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, 16/169 mad: Hariciler; Diyanet, Dini Kavramlar Sözlüğü, Mad: Hariciler)

123- Hadisin tamamı şöyledir: "Müslümanlar arasına tefrika girip ayrılığa düştükleri vakit, (Müslümanlar arasından) dinin çizdiği sınırların dışına taşan bir grup oluşacaktır. Onları (Haricileri), iki taifeden hakka en yakın olan grup öldürecektir" (Müslim, Zekât, 150-151 ve 152 (2458); Ebu Dâvûd, Sünnet, 12 (4667)). Nitekim Hz. Ali ile Hariciler arasında meydana gelen Nehrevan ve Nuhayle savaşlarında Haricilerin tamamına yakını katledildi. (TDV İslâm Ansiklopedisi, 16/169 mad: Hariciler)

davranın. Şüphesiz ki Allah, adil davrananları sever¹²⁴ buyurarak yaptıkları tevil sebebiyle meşru iktidara başkaldıranlardan imanı nefyetmediği gibi bu âyetten sonra gelen; "Mü'minler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin"¹²⁵ mealindeki âyette de "kardeşlik" ismini onlardan almadı. Yani Yüce Allah, birbirleriyle savaşıyan Müslümanları, bu sebeple kâfir sayıp onları İslâm kardeşliğinden düşürmedi. Aksine onları – yaptıkları dinen doğru olmasa dahi– Müslümanların kardeşleri saymaya devam ederek diğer din kardeşlerine, bunların arasını düzeltme görevini yükledi.

Ayrıca Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) Ammar b. Yâsir (Radiyallahu Anh) hakkında şöyle buyurmuştur: "Onu, bâğiler/meşru iktidara başkaldıran isyâncılar öldüreceklerdir."¹²⁶ Hz. Hasan (Radiyallahu Anh) hakkında ise şöyle buyurmuştur: "Bu oğlum seyyiddir. Umulur ki, bu oğlum aracılığıyla Allah Teâlâ, Müslümanlardan iki büyük grubun arasını düzeltir"¹²⁷ Bunun sonucu olarak Allah Teâlâ, Hz. Hasan'a kendisini hilâfetten azlederek Müslümanların arasını bulmayı ve onları ıslah etmeyi güzel göstermiştir. (O da hilâfetten çekilerek Müslümanların birlik ve dirliğini sağlama işlevini seve seve yapmıştır).

Yine rivâyet olunduğuna göre Hz. Osman'a rüyasında asilere karşı direnmemesini Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) söylemiş ve ona geceleyin orucunu kendi yanlarında açacağını bildirmiştir.¹²⁸ Bütün bunlar, (İslâm'ın koyduğu) münakaşa ve mücadele kuralları içerisinde cereyan etmiş olan işler olup fikhin belirlemiş olduğu yollardan herhangi birinin dışına çıkmış değildir. Hata edenin bir sevap, isabet edenin de on sevap kazanacağı ictihâd metodunun sınırlarının da dışına çıkmış değildir.

124– Hucurat, 49/9

125– Hucurat, 49/10

126– Buhârî, Salât 63 (447); Müslim, Fiten 70, 72, 73; Tirmizî, Menâkıb 34. Nitekim Hz. Ammar, Siffin savaşında Hz. Ali'nin ordusunda savaşırken Hz. Muâviye'nin askerleri tarafından şehid edildi. (TDV İslâm Ansiklopedisi, 3/75, Mad: Ammar b. Yasir)

127– Buhârî, Sulh 9 (2704), Fedâilu Ashâbi'n-Nebi:20, Fiten:20, Ebu Dâvûd, Sünnet:12; Tirmizî, Menâkıb: 30

128– Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/72

Burada zikrettiklerimiz dışında, tarih kitaplarında yer alan rivâyetlerin hiçbirinin ilmi değeri yoktur. Bu itibarla onlara itibar etmeyin. Çünkü bu rivâyetlerin hepsi asılsızdır.

TAHKİM KÂSİMESİ

(Hakem Olayı ile İlgili İsnat ve İftiralar)¹²⁹

Hakem olayında insanlar (delillere göre değil de) kendi arzuları doğrultusunda hüküm verdiklerinden Allah Teâlâ'nın râzı olmayacağı bir takım şeyler söylediler. (Okuyucular olarak sizler o dönemde yaşanan olaylarla ilgili anlatılanları), dini duygularla değil de mertlik ve fazilet duyguları içinde değerlendirecek olursanız, bütün bu anlatılanların saçma sapan şeyler olduğunu göreceksiniz. Bu saçma sapan şeylerin kitaplara yazılmasında çoğu defa dini salabetin yokluğu etkili olmuşsa da, bunda az da olsa koyu cehaletin de tesiri olmuştur.

Bu rivâyetlerin doğru olanı, Darekutni ve Halife b. Hayyat gibi hadîs imamlarının yaptıkları rivâyetlerdir. Şöyle ki, olay, yüz

129- Hakem Olayı: Hz. Ali ve Hz. Muâviye taraftarları arasında meydana gelen Siffin savaşında daha fazla Müslüman kanının akıtılmaması amacıyla düşünülen, Hz. Ali'nin Ebu Musa el-Eş'âriyi, Hz. Muâviye'nin ise Amr b. el-Âs'ı hakem olarak tayin ettikleri ve adı geçenlerin H. Ramazan 37/M. Şubat 657 tarihinde ortak bir karara varmak amacıyla bir araya gelip bu konuda hüküm vermek üzere anlaştıkları olaydır. (bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, 15/176; Şamil Ansiklopedisi, 3/121)

bin Iraklı, yetmiş bin veya doksan bin Şamlının Siffin'de Fırat ırmağı kenarında karargâh kurmaları ve bir Salı günü su yüzünden çatışmalarıyla başlamıştır. Iraklıların (Hz. Ali ve ordusunun) galip gelmesiyle sonuçlanmıştır.¹³⁰

Hicri 37 senesinin Safer ayının 7. günü olan Çarşamba günü, iki orduyeniden savaşa tutuştu. Savaş, Perşembe, Cuma ve Cumartesi gecesi devam etti. Bunun üzerine Şamlılar, Mushafları kaldırılarak (Hz. Ali ve ordusunda bulunanları) sulha ve barış yapmaya davet ettiler. Taraflar kendi aralarından bir adama (kendilerini temsilen) tam yetki vermeye ve seçilen bu iki adamın da Hak'ka uygun bir şekilde her iki tarafın davasında hüküm vermeye yetkili olacağı üzerine anlaşarak dağıldılar. Buna göre Hz. Ali tarafını Ebu Musa (Radiyallahü Anh), Hz. Muâviye (Radiyallahü Anh) tarafını da Amr b. El-Âs temsil edecekti.

Ebu Musa (Radiyallahü Anh) âlim, fakih (dinin inceliklerine vakıf), kültürlü ve takva sahibi bir zattı. Nitekim bunu "Sıracu'l-Müridin" adlı eserde açıkladık. Peygamber (Sallallahü Aleyhi Ve sellem) kendisini Hz. Muaz'la (Radiyallahü Anh) birlikte Yemen'e göndermişti. Hz. Ömer de (Radiyallahü Anh) kendisine öncelik verir ve onu derin bir anlayış sahibi olmakla överdi. Alanında yetersiz ve liyakatsiz tarihçilerse onu, saf, dirayetsiz ve aldatılmaya açık biri, Amr b. El-Âs'ı ise dahi ve çok akıllı biri olarak zikretmektedirler. Hatta istedikleri fitne ve fesat hareketlerini teyit etmek amacıyla onun dâhi biri olduğuna dair darbı meseller söylediler (uydurdular). Konu hakkında yeterince bilgisi olmayan cahil tarihçiler, birbirlerinin peşine takılıp bir sürü hikâyeler düzdüler. Halbuki Sahâbe arasında ondan daha dahi, daha akıllı ve dirayetli olan başkaları da vardı. Bu görüşlerini de, hakem olayında Amr'ın Ebu Musa'yı aldatmasıyla deha ve kurnazlıkla yad edildiği olgusu üzerine bina etmektedirler.

Şöyle demektedirler: Ebu Musa ile Amr b. El-Âs, Dumetu'l-Cendel'in Ezruh bölgesinde bir araya gelip konu ile ilgili

130- Daha sonra Hz. Muâviye, Hz. Ali'den (Radiyallahü Anh) Fırat'tan su almak için izin istemiştir. Hz. Ali de, karşı tarafın askerlerinin su almasına müsaade etmiştir. Şu kardeşlik örneğine bakın! Sizinle savaşına yapılan âlicenaplığa bakın! İşte Sahâbe, işte Hz. Ali! Onlar savaşırken dahi kardeşliklerini korudular.

görüştüklerinde, her iki adamı da (Hz. Ali ile Hz. Muâviye'yi) hilâfetten azletmek üzere anlaştılar. Amr, Ebu Musa'ya önce konuşmasını söyledi. O da ileri çıkıp, 'Konuyu etraflıca düşündüm ve Ali'yi hilâfetten azlettim' dedi. Müslümanlar birbirlerine baktı. O (Ebu Musa), 'şu kılıcı boynumdan veya omzumdan nasıl çıkarmışsam, öylece çıkardım' dedi ve omuzundan çıkarıp yere koydu. Bunun üzerine Amr ayağa kalkıp kılıcını yere koyduktan sonra şöyle dedi: 'Konuyu etraflıca düşündüm ve Muâviye'yi hilâfette sabitledim. Şu kılıcımı omuzumda nasıl sabitlemişsem öylece sabit kıldım' dedi ve kılıcını kuşandı. Ebu Musa, bu yapılamaya itiraz etti. Amr da kendisine, 'hani böyle ittifak etmiştik ya' dedi. Toplulukta bu ihtilaf üzerine dağıldı.

ÂSIME

Hakem Olayı ile İlgili İddialara Cevaplar

Kadı Ebu Bekir (Allah Teâlâ kendisinden râzı olsun) şöyle dedi: Bütün bunlar katıksız, açık yalanlardır. Bu söylenenlerden bir harf bile cereyan etmemiştir. Belli ki bu yalanları, bidât sahipleri haber diye etrafa yaymışlar, krallar için tarihçilik yapanlarda bunları uydurmuşlardır. Allah Teâlâ'ya açıkça isyân edenler ve bidât sahibi olanlarda bunlara varis olmuşlardır.

Sağlam ve güvenilir olan imamlarsa konuyu şöyle rivâyet ettiler: “(Her iki hakem) İbn-i Ömer’in de ^(Radyallâhu Anh) içinde bulunduğu yüce bir topluluk huzurunda konuyu görüşmek üzere toplandıklarında Amr, Hz. Muâviye’yi hilâfetten azletti.”

Darekutni, Hudayn b. Münzir’e¹³¹ dayandırdığı bir senette (konu hakkında şunları) zikretti: “Amr, Hz. Muâviye’yi hilâfetten azlettiğinde o (Hudayn b. Münzir), Hz. Muâviye’nin çadırı yanına gelir ve kendi çadırını onun çadırının yakınına kurar. Muâviye’ye

131-- Hz. Ali'nin ^(Radyallâhu Anh) yanında çarpışan en özel adamlarından biridir. (Muhibbi'd-Din el-Hatib'in El-Avâsım Mine'l-Kavâsım, s.178'de ki dipnotuna bakınız.)

onun (Hudayn b. Münzir'in yakınında çadır kurduğu) haberi ulaşır. Muâviye de gönderdiği bir elçi aracılığıyla, Amr'la ilgili olarak kendisine bir takım¹³² haberlerin ulaştığını söyleyerek kendisinden bunların doğruluk derecelerini araştırmak üzere Amr'a gitmesini ister. Bunun üzerine o (Hudayn b. el-Münzir) de, Amr'a gelir ve Ebu Musa ile birlikte sorumluluğunu üzerlerine aldıkları işte ne kararlar almış olduklarını kendisine bildirmesini ister. Amr, ona şöyle der: 'İnsanlar bu konuda söyleyeceklerini söylediler. Ancak vallahi iş, onların söyledikleri gibi değildir. Ben Ebu Musa'ya 'Bu işte fikrin nedir?' dedim. O da bana: 'Resûlullah'ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) vefat ettiği esnada kendilerinden râzı ve hoşnut olduğu kişilere bu işin bırakılmasını öneriyorum' dedi. Kendisine bu durumda, 'Beni ve Muâviye'yi nereye koyuyorsun' diye sordum. O da, 'Sizden yardım istenecek olursa, sizde yardım etme imkânı vardır, bunu esirgemezsiniz. Size ihtiyaç duyulmaz ise, Allah'ın bu işinin size ihtiyacı olmadığı açığa çıkmış olur' dedi. O (Hudayn b. Münzir), işte Muâviye'yi öldüren bu (davranış) olmuştur demiştir. (Hudayn), Muâviye'ye geldim ve Amr'ın yaptıklarıyla ilgili olarak daha önce kendisine ulaşan bilgilerin ulaştığı şekliyle doğru olduğunu haber verdim. Bunun üzerine (Muâviye), Ebu'l-A'ver ez-Zekvani'ye¹³³ haber gönderip çağırır ve onu süvarileriyle birlikte Amr'a gönderir. O da 'Allah Teâlâ'nın düşmanı, şu fâsik adam nerede' diye atını koşturur.

Ebu Yusuf (el-Felusi) şöyle demektedir: "Zannediyorum ki o, (bunları) kendi canını kastederek söyledi. Amr b. Âs, çadırı altında duran atının yanına geldi ve eğersiz olarak atına binerek Muâviye tarafına koşturdu. O, bu esnada şöyle diyordu: 'Sağım esnasında sıkıntı çıkartan deve, bazen süt kabını sütle doldurur. Ey Muâviye! Sağım esnasında sıkıntı çıkartan deve, bazen süt kabını sütle doldurur.' Hz. Muâviye de, 'Evet, sağan kişiye sağma işini yarıda kestirir; burnunu ezer ve süt kabını da döker' dedi."

132- Muâviye, Amr'ın onu hilâfetten azlettiği bilgisi ulaştığını söyler ve konunun doğruluğunu araştırıp kendisine bildirmesi için Huzeyn'den ricada bulunur.

133- Muâviye'nin komutanlarından biridir.

Darekutni, adil râvîlerden oluşan bir senetle şöyle demektedir: "Rebe'î, Ebu Musa'dan rivâyette Amr b. Âs şöyle demiştir: 'Allah'a yemin olsun ki, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer ^(Radıyalâhu Anih), bu mal kendilerine helâl olduğu halde almayıp bırakmışlarsa; ya aldandılar, ya da onların görüşleri eksiktir. Allah'a yemin olsun ki, onlar ne aldandılardır, ne de görüşlerinde eksiklik vardır. Kendilerinden sonra elde ettiğimiz bu mal, şayet bu iki kişiye haram ise; biz helak olmuşuzdur. Vallahi vehm (olayları ve eşyayı yanlış yorumlama ve ön yargı), bizim tarafımızdan gelmiştir."¹³⁴

İşte bu, sözün başlayıp bittiği yerdir. O halde sapkınlardan yüz çevirin. Uluyanları da azarlayın. Ahdini bozanların yolundan yüz çevirip hidayete erenlerin yoluna tabi olun. Sabikûne (İslâm'ı ilk kabûl edenlere) dil uzatmayın. Resûlullah'ın ^(Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) ashâbıyla kıyamet günü davalı olmaktan ötürü helak olacak olanlardan şiddetle uzak durun. Çünkü kıyametteki hasmı, Resûlullah'ın ^(Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) ashâbı olanlar helak olur. Geçmiş bir kenara bırakın. Allah, o günler için takdir ettiğini gerçekleştirmiştir. Kendi nefsiniz için lazım olan inanç ve amelleri kemâli ciddiyetle alın. Sizi doğrudan ilgilendirmeyen konularda, dini göz ardı edip her karga gibi öten veya koyun gibi meleyen kişilerle ileri geri konuşmayın. Allah, güzel amel işleyenlerin ecrini zayi etmez. Allah, Rebi b. Haysem hazretlerine rahmet etsin. Kendisine Hz. Hüseyin öldürüldü dendiğinde, "Onu öldürdüler mi?" dedi. "Evet, öldürdüler", dediklerinde şu âyeti okudu: "De ki: Ey gökleri ve yeri yaratan, görüleni ve görülmeyeni bilen Allah'ım! Kullanın arasında, o ihtilaf edip durdukları şeyler hakkında sen hüküm vereceksin."¹³⁵ Bunun üzerine bir kelime dahi ilave etmedi. İşte akıl ve din, bunu gerektirir. Müslümanların durumlarıyla ilgili tenkit ve eleştirileri bırakıp Rabbu'l-âlemine teslim olmak budur.

134- Müellif İbnü'l-Arabî, Amr b. Âs hazretlerinin elde edilen mal ve mülkten dolayı kendi nefsinin hesabına çıktığını göstermek ve ne kadar takva sahibi bir insan olduğunu vurgulamak amacıyla bu rivâyeti buraya almıştır.

KÂSIME

Peygamberimizin Kendinden Sonra Hz. Ali'yi Halife Bırakması ve Hile ile Bunun Önüne Geçilmesi İddiaları

Şayet denirse ki, bu içinden çıkılması zor olan meselelerde geçerli bir kuraldır. Bütün bu işlerde ise problem yoktur. Çünkü Peygamber (ﷺ) kendisinden sonra Hz. Ali'nin halife olacağını kesin beyan ederek şöyle buyurmuştur: "Sen bana, Harun'un Musa'ya olan konumundasın. Ancak benden sonra Peygamber yoktur."¹³⁶ "Allah'ım! Onu dost edineni dost edin. Ona düşmanlık edene düşman ol. Yardım edene yardım et. Onu yardımsız bırakanı da yardımsız bırak."¹³⁷ Bu hadîslerden sonra inat eden kişi için muhalefet imkânı kalmamıştır.

Hz. Ebu Bekir, (hilâfet makamını işgal ederek) Hz. Ali'ye haksızlık etmiş ve böylece oturmaması gereken yere oturmuştur. Daha sonra Hz. Ali'ye karşı aynı haksızlığı onun halefi olarak Hz.

136- Müslim, Fazailu's-Sahâbe, 30 (2404).

137- Ahmed b. Hanbel, Müsned, Fedailu's-Sahâbe, 4/281-368; İbn-i Ebi Şeybe, el-Musanef, el-Fedail, 17/128 (Muhammed Avvame'nin tahkik ettiği nüsha).

Ömer de yapmıştır. Ömer'in Hak'ka dönüşe muvaffak olacağı umuldu ise de o durumu müphem bir halde bıraktı. Halîfenin seçimini, Peygamberden (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) işittiği şeyden ötürü ihtilaf alanını daraltmak maksadıyla şûraya bıraktı. Şûra üyelerinden İbn-i Avf, usta bir manevrayla halife olma hakkını Ali'den alıp Osman'a verdi. Osman ise dini hükümlere riayet etmediği ve hilâfetin hukukuna tecavüz ettiği için öldürüldü. İlahi ve nebevi bir hakla iş (hilâfet), Hz. Ali'ye geçti. Ona hilâfeti akdedenler, onunla rekabete ve mücadeleye tutuştular, biat edenler muhalefete başladılar ve böylece sağlam olarak yaptıkları ahitlerini bozdular. Şam halkı ise, dinde fâsıklık belki küfür sayılacak işleri yapmaya yöneldiler.

Sahâbe'ye düşmanlık besleyen kişilerin ve Şia'nın inanç, düşünce ve anlayışlarının gerçek yüzü budur. Onlara göre Sahâbe'nin tamamı¹³⁸ kâfirdir. Çünkü Şia'ya göre tekfir¹³⁹, işlenen günahlar sebebiyle olur. İmamiyye olarak isimlendirilen taife de, Kaderiye mezhebi gibi büyük günah işleyen kişinin kâfir olacağını söylemektedirler. Onlara göre adı geçen halîfelerle (Ebu Bekir, Ömer ve Osman) işlerinde onlara yardım eden kişilerden daha asi ve günahkâr kişi yoktur. Muhammed'in (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) ashâbı, insanların dünyaya en düşkününü ve dini koruyup ona yardım etmede en az gayretli olanı oldukları gibi kanun ve kuralları hiçe saymada en önde gidenidirler.

138– Aşırı olan bazı Şia mensuplarına göre; Sahâbe'den çoğunluğu irtidad (dinden dönmek) etmişlerdir. Müellif burada bunları kastetmektedir.

139– Tekfir: Kişiyi kâfir kabûl etmek.

ÂSİME

Bütün İddialara Verilen Detaylı Cevaplar

Kadı Ebu Bekir (Allah Teâlâ kendisinden râzı olsun) şöyle dedi: "Kişiye, dinlediği kötü şeyler şer olarak yeterli iken, ya şerri aktarıp telaffuz edenin durumu nasıl bir şeydir? O günden, şu satırları kaleme aldığım bu güne dek, ne bir fazlası ne de bir eksigi yok; tam beş yüz sene geçmiş. Evet, şu anda hicri beş yüz otuz altı senesi Şaban ayının ilk günlerindeyiz. Bir şeyin kemâle ulaşmasından sonra noksanlaşmaya başlaması dışında ne beklenir ki! Rafiziler, Muhammed'in (Sallallâhu Aleyhi Vesellem) ashâbının küfür ve batıl üzerinde ittifak ettiklerini söylemek suretiyle, Yahudi ve Hıristiyanların, Hz. Musa ve İsa'nın (a.s.) ashâbı hakkında râzı olmayacakları şeylere, onlar hakkında râzı oldular. Zira onlar Muhammed'in (Sallallâhu Aleyhi Vesellem)'in ashâbının küfür ve batıl üzerinde ittifak ettiklerine hükmetmişlerdir. Bunlardan ne beklenebilir ki! Bunlar hangi değerleri koruyup muhafaza edebilirler ki! Allah Teâlâ şöyle buyurdu: "Allah, sizlerden iman edip iyi davranışlarda bulunanlara, kendilerinden öncekileri sahip ve hâkim kıldığı gibi, kendilerini de yeryüzüne sahip ve hâkim kılacağını, onlar

için beğenip seçtiği dini (İslâm'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve geçirdikleri korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını vaad etti."¹⁴⁰ İşte bu, doğru bir söz, gerçek bir vaattir. Sahâbe asrı, kendilerini idare eden bir halîfeleri bulunmaksızın, yerleştikleri coğrafyada tam bir hâkimiyet sağlamadan, huzur ve güvenden eserin olmadığı zülüm, haksızlık, gasp, kaos ve ihtilafların kol gezdiği bir dönem olarak mı gelip geçmiştir? (Şayet durum onların iddia ettiği gibi ise, Allah Teâlâ'nın verilen şu âyet-i kerimedeki bu topluluk için vaadi ne anlama gelmektedir?)

Hız. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) kendisinden sonrası için hiç kimseyi halife olarak belirlemediğine dair ümmet icma etmiştir. Abdullah b. Abbas'ın babası Hız. Abbas'tan rivâyetine göre, "Hız. Ali (Radiyalâhu Anh), Resûlüllah'ı (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) Rahmet-i Rahmân'a kavuşturan hastalığı sırasında yanından dışarı çıktığında; (Dışarıda bekleyen) halk: 'Ey Ebe'1-Hasan, Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) ne durumda?' diye sordular. 'Allah'a hamdolsun iyileşti!' dedi. Orada bulunan Hız. Abbâs (Radiyalâhu Anh), Hız. Ali'nin elinden tuttu ve kendisine: 'Vallahi üç gün sonra sen bir başkasının me'muru olacaksın. Zira ben, Resûlüllah'ın (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) bu hastalığından (kurtulamayıp) vefat edeceğini görüyorum. Abdulmuttalib oğullarının yüzlerinin ölüm sırasında aldığı şekli biliyorum. Gel Resûlüllah'a (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) gidip kendisinden sonra bu iş (hilâfet) kimde kalacak onu soralım. Bizde kalacaksa (şimdiden) bilmiş oluruz. Bizden başkasına kalacaksa kendisiyle konuşuruz, bizi (ona) tavsiye eder' dedi."

Hız. Ali (Radiyalâhu Anh): "Eğer, biz bu işin kime ait olacağını sorar, Resûlüllah da (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) bizi bundan men ederse, sonrasında halk onu asla bize vermez. Vallahi ben böyle bir şeyi Resûlüllah'a (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) soramam!" dedi.¹⁴¹

Kadı Ebu Bekir (Allah Teâlâ kendisinden râzı olsun) şöyle

140– Nur, 24/55

141– Buhârî, İstizân 29, Meğâzi 83

dedi: "Bana göre Hz. Abbas'ın bu görüşü gayet isabetli olup ahret ahvali bakımından en uygun olanı olduğu gibi gerçeğin açığa çıkmasını sağlaması yönüyle de en uygun bir yoldur. (Yukarıda tercümesi verilen) bu hadîs, 'Hz. Ali'nin Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) sonra halife olmasına işaret edilmişti', şeklinde iddiada bulunan kişinin iddiasını iptal etmektedir. O halde bu konuda kesin bir nass ve talimat vardır diye nasıl iddiada bulunulabilir?"

H. Ebu Bekir'e gelince, bir kadın Resûlüllah'a (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) geldi. Resûlüllah da (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) kadına, başka bir zamanda kendisine tekrar müracaatta bulunmasını emretti. Bunun üzerine kadın: "Ya seni bulamazsam!" dedi. (Kadın bu sözyle sanki ölümünü kastetmişti.) Resûlüllah da (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) "Eğer beni bulamazsan, Ebu Bekir'i bulursun!" diye cevap verdi. Aynı hadîs Buhârî ve Müslim'de ise şöyle yer almaktadır: Resûlüllah da (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) "Eğer beni bulamazsan, Ebu Bekir'e gelersin!"¹⁴² diye cevap verdi.

H. Ebu Bekir'le Hz. Ömer arasında ufak bir tatsızlık vuku bulmuş, bunu işiten Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) yüzü, kızgınlığından ötürü değişivermişti. Öyle ki onun bu durumu, Hz. Ebu Bekir'i (Radiyallahu Anhi) dahi korkutmuştu. (O vakit) Peygamber (Sallallahu Aleyhi Ve sellem), Hz. Ömer'e (Radiyallahu Anhi) hitaben : "Sizler arkadaşımı üzmeyi benim için bırakırsınız değil mi?" buyurmuş ve bu sözünü iki kez tekrar etmiştir. Devamında "Allah beni size (peygamber olarak) gönderdiğinde sizler bana: 'Sen yalancısın' dediğinizde Ebu Bekir: 'Doğru söyledin' demişti. Dikkat ediniz! Ben Ebu Bekir'in dostluğunu bütün dostların dostluğuna tercih ederim."¹⁴³

Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurdular: "Eğer, ben İslâm'da başkasını dost tutacak olsaydım, mutlaka Ebu Bekir'i dost edinirdim. Fakat o, benim kardeşim ve arkadaşımdır. Allah Teâlâ arkadaşınızı dost edindi. Ebu Bekir'in kapısı dışında

142- Buhârî Ahkâm 51 (7220), Fedâilü Ashâbi'n-Nebi 5 (3659), İ'tisâm 24; Müslim, Fedâilü's-Sahâbe 10, (2386); Tirmizî, Menâkıb, (3677).

143- Buhârî, Fezailü'l-Ashâb 5 (3661), Tefsir, A'raf 3(4640).

mescide açılan bütün (hususî) kapılar kapatılacak, sadece onun kapısı açık bırakılacaktır.”¹⁴⁴

Peygamber (ﷺ) şöyle buyurdu: “Bir defasında ben uyurken kendimi bir kuyu başında gördüm. Kuyunun üzerinde bir kova bulunuyordu. Hemen o kuyudan Allah'ın dilediği kadar su çıkardım. Sonra kovayı Ebu Kuhafe'nin oğlu (Hz. Ebu Bekir) aldı. O da bir yahut iki kova su çekti. Allah ona mağfiret eylesin! Onun su çekişinde biraz zayıflık vardı. Sonra o kova, daha büyük bir kova hâline dönüştü. Onu Hattab'ın oğlu (Hz. Ömer) aldı. Ben insanlardan Ömer b. Hattab gibi su çeken bir yiğit görmedim. Nihayet insanlar, suyun çokluğundan ötürü kuyunun etrafında (develerini sulamak için) ağıllar edindiler.”¹⁴⁵

Yine Hz. Peygamber'in (ﷺ), beraberinde Ebu Bekir, Ömer ve Osmân (Radıyallâhu Anihî) olduğu hâlde, Uhud Dağı'na çıktığı ve o esnada dağın sallanması üzerine Hz. Peygamber'in (ﷺ), “Ey Uhud sakin ol! Senin üzerinde bir Peygamber, bir siddîk ve iki şehit bulunmaktadır”¹⁴⁶ dediği sabittir.

Peygamber (ﷺ); “Sizden önce geçen İsrail oğulları içinde Peygamber olmadıkları halde kendilerine ilham olunan, keramet ehli bazı zatlar vardı. Ümmetim içinde böyle biri varsa; o da Ömer'dir.”¹⁴⁷

Peygamber (ﷺ), rahatsızlığının arttığı son demlerinde Hz. Âişe'ye (Radıyallâhu Anha); “Bana, baban Ebu Bekir'i ve kardeşini çağır, bir yazı yazayım. Çünkü ben, bir heveslinin, heveslenip, 'Ben, bu işe, herkesten daha layığım!' demesinden korkuyorum. Oysa Allah da, Mü'minler de, Ebu Bekir'den başkasına râzî olmazlar”¹⁴⁸ buyurdu.

144– Buhârî, Fezailü'l-Ashâb 3 (3654), Menakıbu'l-Ensar 45, Mesacid 80; Müslim, Fezailü's-Sahâbe 2, (2383); Tirmizî, Menâkıb, (3661). İbnü'l-Arabî bu üç hadîsi, diğer hadîslerle birleştirerek vermiştir. Ayrı ayrı görmek isteyenler hadîs kitaplarının “Fezailü's-Sahâbe” bölümlerine bakabilirler.

145– Buhârî, Fezailü's-Sahâbe, 6 (3676 ve 3682); Müslim, Fezailü's-Sahâbe 17, (2392).

146– Buhârî, Fadâil'u Ashâbî'n-Nebî, 6 (3686 ve 3675).

147– Buhârî, Fezailü's-Sahâbe, 6 (3689).

148– Müslim, Fezailü's-Sahâbe, 11 (6181).

İbn-i Abbâs (Radıyallahü Anh) dedi ki, Bir adam Peygambere (Sallallahü Aleyhi Ve sellem) gelip şöyle dedi:¹⁴⁹ "Ey Allah'ın Resûlü! Bu gece rüyamda yağ ve bal yağdıran bir bulut gördüm. İnsanlar gelip avuçlarını açıyorlar, kimisi çok, kimisi de az alıyordu. Sonra yerden göğe yükselen bir ip gördüm; sen elinle ona tutunup yükseldin, sonra bir diğer adam geldi; o da ona tutunup yükseldi. Sonra başka biri de onun elinden tutup yükseldi. Sonra başka biri ona tutundu, ancak ip koptu. Sonra o ipe ekleme yaptılar, o da yükseldi." Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir şöyle dedi: "Annem babam sana feda olsun. Ey Allah'ın Resûlü! Bırak da bunu ben yorumlayayım." Allah Resûlü de (Sallallahü Aleyhi Ve sellem), bunun üzerine "Yorumla!" buyurdu. Hz. Ebu Bekir şöyle yorumladı: "Gördüğün bulut, İslâm dinidir. Yağdırdığı yağ ile bal, Kur'ân'dır. Çünkü o, yağ gibi yumuşak, bal gibi tatlıdır. İnsanların ona avuç açıp da almasına gelince, onlardan bir kısmı Kur'ân'dan çok almış, kimisi de az almıştır. Yerden göğe yükselen ip ise; senin üzerinde bulunduğu hakikattir. Sen onu tuttun, Allah da seni onunla yükseltti. Ondan sonra bir adam ona yapışır, o da yükselir. Ondan sonra başka bir adam ona yapışır, o da yükselir. Sonra bir adam yapışır, bu defa ip kopar; fakat onun için tamir edilir ve o adam da yükselir. Ey Allah'ın Resûlü! Babam annem sana feda olsun! Nasıl, doğru mu yorumladım, yoksa yanıldım mı?" diye sorunca Rasullah, "Bir kısmını doğru yorumladın, diğer kısmında yanıldın" buyurur. Bunun üzerine (Hz. Ebu Bekir), "Allah'a kasem olsun, yanıldıklarımı bana anlatacaksın" dedi, fakat Peygamber (Sallallahü Aleyhi Ve sellem) "Hayır, yemin etme!"¹⁵⁰ diye buyurdu.

Yine sahih bir rivâyette geçtiği üzere Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi Ve sellem) bir gün: "Sizden rüya gören var mı?" diye sual buyurur. Orada bulunanlardan biri: "Evet ben şöyle bir rüya gördüm" der ve anlatır: "Sanki gökten bir terazi indi. Siz, Ebu Bekir'le tartıldınız. Sen, Ebu Bekir'den ağır geldin. Ebu Bekir'le Ömer tartıldılar.

149- İbnü'l-Arabî hadîsi tam metin vermemiştir. Fayda mülahaza ettiğimiz için parantez arası vererek hadîsi tam metin vermiş olduk.

150- Buharî, Ta'bir 47 (7046); Müslim, Rû'ya 17, (2269); Tirmizî, Rû'ya 10, (2294); Ebu Dâvûd, Sünnet 9, (4632); İbnü Mâce, Rû'ya 10, (3918).

Ebu Bekir ağır geldi. Sonra Ömer'le Osman tartıldılar. Ömer ağır bastı. Sonra terazi kaldırıldı" dedi. Hadîsi rivâyet eden râvî der ki: Adam sözünü bitirince Resûlüllah'ın (Sallâllâhu
Alayhi Ve sellem) mübârek yüzlerinde memnuniyetsizlik gördük."¹⁵¹

Bu hadîsler gerek konunun açıklığı kavuşmasında gerekse Allah'ın muvaffak kıldığı kişinin hakka ulaşmasına vesîle olmasında dağ gibi sağlam delillerdir. Hevâ ve hevesine değil de sağlam delillere dayananlar için başka bir delil olmasa bile Allah Teâlâ'nın, "Eğer siz ona (Peygambere) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına, 'Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber' diyordu..."¹⁵² mealindeki bu buyruğu yeterlidir. Görüldüğü üzere bu âyette Allah bütün ümmeti bir kefeye, Ebu Bekir'i de (Radıyalâhu
Anh) diğer kefeye koymuştur. Bütün Sahâbe de onla birlikte durmuştur.

Bu hakikatleri derinlemesine tefekkür ederseniz, halîfelerin, genelde ve özelde kardeşlikleri, dostlukları ve sıralamadaki halleri asla gizli kalmaz. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: "Allah, sizlerden iman edip iyi davranışlarda bulunanlara, kendilerinden öncekileri sahip ve hâkim kıldığı gibi, kendilerini de yeryüzüne sahip ve hakim kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini (İslâm'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve geçirdikleri korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını vaad etti. Çünkü onlar bana kulluk ederler. Hiçbir şeyi bana eş tutmazlar. Artık bundan sonra kim inkâr ederse, işte bunlar asıl büyük günahkârlardır."¹⁵³

Bu vaatler, halîfeler döneminde gerçekleşmeyecekse, ya kimin döneminde gerçekleşecektir? Bu vaatler, onlar hakkında değilse, kim hakkında olacaktır? Buna delilse, günümüze

151- Ebu Dâvûd, Sünnet 9, (4634), Tirmizî, Rûya 10, (2288).

152- Tevbe, 9/40

153- Nur, 24/55

kadar hiç kimsenin faziletçe onları geçmemiş olduğuna dair Müslümanların icma etmeleridir. Kendilerinden sonra gelenler hakkında ise ihtilaf edilmiştir. Onların fazilet bakımından en önde oldukları kesindir. İmamlik ve halîfelikleri yakinen bilinmektedir. Allah'ın kendilerine yaptığı vadin tahakkuk ettiği de sabittir. Onlar Müslümanların memleketlerini müdâfaa ettiler ve dini yönetimi yerine getirdiler. Âlimlerimiz onlar hakkında şöyle demektedirler: Kendilerinden sonra gelen İslâm ümmetinin kurmay kadrosu, dinin en büyük destekçisi, Allah'ın kullarının nasihatçisi ve Allah'a giden yola ulaşmak isteyenlerin rehberi olan imamlar da (halîfeler) onlara tabidir. Zalim yöneticilere gelince; bunların verdiği zarar, dünya ve ahkâmına aittir.

Dinin koruyucusu olanlara gelince, onlar, Allah'ın dininin yüceliğini korumak için nasihat eden önder âlimlerimizdir. Âlimler dört sınıftır.

Birincisi, Resûlüllah'ın (Salâllâhu Aleyhi Ve sellem) hadîslerini ve sîretini zapt edip koruyanlardır ki, bunlar, yaşam için gerekli olan gıda maddelerini depolayanlar konumundadırlar.

İkincisi, dinin temeli kabûl edilen akide ve kelâm âlimleridir. Bunlar, inatçı ve bidât sahibi insanlara karşı dini müdâfaa etmektedirler. Onlar, sapık fikirlerin ortalığı kasıp kavurduğu zamanlarda, İslâm dinini yiğitçe savunan kahramanlardır.

Üçüncüsü ise, ibâdet ve muamelatla¹⁵⁴ ilgili hükümleri kayıt altına alan, helâl ve haramı birbirinden ayırt edip belirleyen, diyet ve haraçla ilgili hükümleri sağlamca ortaya koyan, yemin ve nezir (adak) hükümlerini açıklayan ve davalarla ilgili hükümleri detaylı bir şekilde açıklayan âlimlerdir. Bunlar dinde, mali konularda tasarrufta bulunan vekiller konumundadırlar.

154- İslâm fıkıh ve hukukunun, ibâdet ve ceza hukuku dışında kalan ve güncel yaşamımızda yapa geldiğimiz her türlü işlemleri inceleyen bölümüdür. Bu bağlamda aile, ticaret, borçlar hukuku kuralları vb. alanları inceler.

Dördüncü sınıf âlimlere gelince; bunlar, dinin ve dindarların hizmetine soyunup kendilerini ibâdete veren ve insanlardan ayrılıp uzlet hayatı yaşayan âlimlerdir. Onlar âhirette, dünyada kralların özel adamları nasılsa öyledirler.

“Sıracu'l-Müridin” adlı eserimizin dördüncü kısmındaki “Kur’ân İlimleri” bölümünde, bu dört sınıftan hangisinin derecesinin daha üstün olduğunu ve derecelerinin tertibini açıkladık.

Kadı Ebu Bekir (Allah Teâlâ kendisinden râzı olsun) şöyle dedi: “Bütün bunlar (yukarıda geçen âyet ve hadisler, hilâfet konusuna), ya doğrudan açıklık getirmekte ya da işaret veya delalet yoluyla yol göstermekte veyahut tembihte bulunmaktadır. Bunların tamamı da, cereyan eden şeylerin doğruluğuna ve akıllı insanların yaptıklarının gerçekliğine delalet eder.”

Bütün bu açıklamalardan sonra değişik bir açıdan şöyle diyebiliriz; şayet Hz. Ebu Bekir’in veya Hz. Ali’nin halîfe olmasına dair açık bir nass (konuyla alakalı kesinlik ifade eden açık bir âyet veya hadis) olsaydı; Hz. Ali’nin (halîfenin kendisi olması gerektiğine dair olan) bu nassı delil olarak kullanması gerekirdi ve kendisinin önünde bundan başka çıkar yol da yoktu. Yahut da kendisinin dışında Muhacirlerden veya Ensar’dan olan birinin onun adına bu nassı delil olarak kullanması gerekirdi.

Gadir hum¹⁵⁵ hadîsinde, onlar (Şia) lehine bir delil yoktur.

155- Peygamber Efendimizin (ﷺ) Mekke-i Mükerrre’den Medîne-i Münevvereye giden yol üzerindeki Gadir-i Hum denilen vâdide buyurduğu Hadîs-i Şerîf. Peygamber Efendimiz Hudeybiye andlaşması veya Vedâ haccı dönüşünde Sahâbe-i Kirâm’la (arkadaşlarıyla) birlikte Gadir-i Hum denilen mevkiye geldiklerinde istirahat edip, namaz kıldıktan sonra hutbe okudu ve “Ben de insanım. Bir gün ecelim gelecek. Size Allah’ın kitabını (Kur’ân-ı Kerîm) ve Ehli Beyt’imi (ev halkımı) bırakıyorum. Kur’ân-ı Kerîmin gösterdiği yola sarılınız! Ehli Beyt’imin kıymetini biliniz” buyurdu. “Ey insanlar! Siz ne üzerine şehâdet edersiniz?” diye sordu. “Allah Teâlâ’dan başka ilâh bulunmadığına, Muhammed aleyhisselâmın da Allah’ın kulu ve Resûlü olduğuna şehâdet ederiz” dediler. Peygamber Efendimiz; “Sizin veliniz kimdir?” diye sorunca; “Bizim velimiz Allahü Teâlâ ve Resûlüdür”

Çünkü nasıl ki, Hz. Musa, kendisi hayatta iken (Tur dağına doğru) Allah Teâlâ ile münacat için yola çıktığında, Harun'u (Aleyhis Selâm) kendi yerine İsrail oğullarının başına vekil bıraktı ise; Hz. Peygamber de (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) kendi hayatında Hz. Ali'yi, Medîne'de kendi yerine vekil olarak bırakmıştır. Yahudi kardeşlerinin tamamı, Musa'nın (Aleyhis Selâm) Harun'dan (Aleyhis Selâm) sonra öldüğünde ittifak etmişlerdir. O vakit halîfelik nerede?¹⁵⁶

Hadîs-i Şerif'teki "Allah'ım! Ona dost olana dost ol" sözü, doğrudur ve kabûl edilmiş bir duâdır. Esasen Rafiziler dışında ona düşmanlık eden bir kişi de bilinmemektedir. Onlar onu (Hz. Ali'yi), konumuna uygun olmayan bir yere oturtular. Derecesine uygun düşmeyen şeyleri kendisine nisbet ettiler. Hâlbuki gereğinden fazla mübalağa, mübalağa edilen kişinin değerini düşürür. Şayet Hz. Ebu Bekir, onun hukukuna tecavüz etmiş olsaydı; bunu yalnız yapmaz, belki tecavüzüne bütün Sahâbe'yi ortak ederdi. Sonuçta onlarda batıldâ kendisine yardım etmiş olurlardı.

Onların (Şia'nın) bu sözlerini garipsemeyin. Zira onlar şöyle diyorlar: Peygamber (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) onlara (Sahâbe'ye) müdarat¹⁵⁷

dediler. Peygamber Efendimiz; "Ey insanlar! Ben size kendi cânınızdan evlâ değil miyim" diye sorunca; "Evet yâ Resûlallah!" dediler. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz; "Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır (beni seven ve yardımcı bilen kimse, Ali'yi de yardımcı bilsin) . Allah'ım ona dost olana dost, düşman olana düşman ol. Ona yardım edene yardım et!" buyurarak duâ etti. Bu hadîsi, Peygamber Efendimiz Gadîr-i Hum mevkiinde buyurduğu için, Gadîr-i Hum hadîsi denildi. (bkz. Müslim, Fezailu's-Sahâbe, 36 (6225); Ahmed b. Hanbel, Musned, 1/84-119; Olay hakkında da bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, 13/279, Mad: Gadîr-i Hum)

156- Şia, Peygamberimizin (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) Hz. Ali'ye hitaben: "Senin bana yakınlığın, Harun'un Musa'ya yakınlığı gibidir. Ancak benden sonra Peygamber yoktur" Müslim, Fezailu's-Sahâbe, 31 (6218- 6221) buyurduğu bu hadîsinden Hz. Ali'nin halife olması gerektiğine dair delil getirmektedir.

İbnü'l-Ârabî hadîsteki bu benzetmenin iddialarına delil olmayacağını söylemektedir. Çünkü Hz. Harun, Hz. Musa'dan önce vefât etmiştir. Hâlbuki Hz. Ali, Peygamberden (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) sonra vefât etmiştir. Benzeyen ile kendisine benzetilen arasındaki bu farklılıktan ötürü bu hadîs, Hz. Ali'nin halife olması gerektiğine delil olamaz.

157- Dini istilâhta kullanılan iki kelime vardır. Biri "müdârâ" diğeri de "müdâhene" kelimeleridir. Müdâhene: dalkavukluk demektir ki, bu âlimlerin ittifakı ile caiz değildir. Caiz

yapıyor, takiyye¹⁵⁸ ve nifak üzere onlarla ilgileniyordu. Hz. Peygamber'in (ﷺ) daha önce verdiğimiz hadisleri ile Hz. Âişe'nin (Radıyallahü Anha), "Ömer'e söyleyin de namazı kıldırın" sözünü işitince; "Sizler Hz. Yusuf'un (Aleyhis Selâm) olayındaki kadınlarsınız (onlar gibisiniz)" dedikten sonra, "Ebu Bekir'e söyleyin de namazı kıldırın" sözünün neresindesiniz? Bu sözüne karşı tutumunuz nedir?¹⁵⁹

görülen müdârâ ise sözlükte "idare etme, yüze gülme, yüze gülücülük" anlamındadır. İstılâhta ise, dini ve dünyayı zarardan kurtarmak için, dinden veya dini değerlerden taviz vermeksizin dünya menfaatinden taviz vermek veya belâyı, dünya menfaati ile savmak demektir. Kısaca dini inanç ve değerlerden hiç taviz vermeksizin zulmü, alttan alarak gidermek veya malfa defetmeye çalışmaktır. (Geniş bilgi için bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, 31/460, Mad: Müdara)

158- Takiyye: Vikaye kelimesinden gelen takiyye sözlükte; korunmak ve sakınmak demektir. İstılâhta ise; kendisine zor kullanılan kimsenin canını, malını ve koruması gerekli varlığını mutlak bir tehlikeden kurtarmak için gerçekte benimsediği görüş ve kanaatin aksini izhar etmesi, karşı tarafa aynı fikirde imiş gibi görünmesidir. Mezhepler tarihi kavramı olarak da takiyye, yine açık ve muhtemel tehlikelerden korunmak maksadıyla insanın saklanması ve gizlenmesi manasındadır.

Bütün mezhepler, ciddi bir can korkusu ile karşılaşıldığında, inancın gizlenebileceği kanaatine varmışlardır. Çoğu kaynaklarda; Ammar bin Yasir'in müşriklerin eza ve cefasına karşı hayatını kurtarmak için takiyye yaptığını ve bu hususu Resûlüllah'a arz etmesi üzerine yaptığı işi Resûlüllah'ın tasvip ettiği örnek gösterilmektedir. Ancak hayatî tehlikeye arz etmeyen, sadece maddî menfaattinden dolayı İslâmî hakikatlerin gizlenmesi caiz değildir. Fakat Şii firkalarda takiyye ifrat derecesinde tatbik edildiğinden, vacip olarak kabul edilmiştir. Şii düşüncesine göre, imanı tehlikeden korumak için değişik kanaat izhar edilebilir. Böylece takiyye, zorunlu ve geçerli bir sebep olmaksızın, nassların ve dinî metinlerin tevili için de bir vesile yapılmıştır. (bkz. Diyanet İşleri Başkanlığı, Komisyon, Takiyye maddesi)

159- Önce hadisi verelim sonra da İbnü'l-Arabî'nin maksadını izah edelim. İbn-i Ömer (Radıyallahü Anha) anlatıyor: "Resûlüllah'ın (ﷺ) hastalığı şiddetlenince, kendisine cemaate namazı kimin kıldıracağı soruldu: 'Ebu Bekir'e söyleyin, halka namazı o kıldırın!' buyurdular. Hz. Âişe (Radıyallahü Anha): 'Ebu Bekir yufka yürekli bir kimsedir, senin yerinde namaza duracak olsa dayanamayıp ağlar ve ağlamaktan halka kıraati duyuramaz, (namaz kıldırma işini) Ömer'e emretseniz!' dedi. Aleyhissalatu vesselam yine: 'Ebu Bekir'e söyleyin, namazı kıldırın!' buyurdular. Hz. Âişe önceki sözünü tekrar etti. Aleyhissalatu vesselam: 'Ona (Ebu Bekir'e) emredin, namazı kıldırın!' dedi ve: 'Siz kadınlar Hz. Yusuf'un olayındaki kadınlar gibisiniz!' diye söyledi. Elçi Ebu Bekir'e geldi. O da Peygamberimizin (ﷺ) hayatında insanlara namaz kıldırdı.'" (Buhârî, Ezan 46)

Resûlüllah'ın (ﷺ) müdarat yaptığını söyleyen Şia'ya, hayır müdarat vs. yoktur. O (ﷺ), olaylara anında müdahale ederdi. İşte bu olayda onlardan biridir. "Ebu Bekir'e söyleyin namazı kıldırın" emrine Hz. Âişe annemiz mazeret beyan ederek Hz. Ömer'in kıldırmasını teklif edince, Hz. Peygamber (ﷺ) susmuyor; Aksine "Hayır, Ebu Bekir kıldırın" diye itiraz ediyor ve Hz. Âişe'yi Yusuf kıssasındaki kadınlar gibisin diyerek paylıyor. Sonra emri tekrar ediyor ve neticede Hz. Peygamber'in (ﷺ) emri ifa ediliyor. İbnü'l-Arabî, Şia'ya

Onlar, (altından kalkamayacakları) büyük işlere girdiler, büyük iftiralarda bulundular. Hz. Ömer'in hilâfetin şûra yoluyla belirlenmesi cihetine gitmesi, Hz. Peygambere ve Hz. Ebu Bekir'e uymak içindir. Zira o, şöyle dedi: "Eğer ben yerime birini halîfe seçecek olsam, bu işte benden daha hayırlı bir zat kendi yerine halîfe seçmiştir. Eğer böyle yapmazsam; Allah Resûlü yerine halîfe seçmemiştir." Bu sözleri hiç kimse reddetmemiştir. Hz. Ömer devamla; "Bu işi (halîfeyi seçme işini), Resûlüllah'ın (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) vefatı esnasında kendilerinden râzı olduğu kişiler arasında 'Şûraya' bırakacağım" dedi. Hâlbuki Allah, onlardan (şûra için seçilenlerden) daha çok kişiden râzıydı.¹⁶⁰ Fakat onlar (şûra için seçilenler), kendilerinden râzı olunanların en seçkinleriydi. Hz. Ömer de hepsinin hilâfete ehil olduklarına şahitlik etmiştir.

(Şia'nın) "Abdurrahmân b. Avf usta bir manevrayla hilâfeti Osman'a çevirmiştir" şeklindeki sözlerine gelince; güç ona değil Allah'a aittir. Zira kulların işi, problemlere bir çare bulmak olunca veya kaza ve kader güç ile birlikte olduğunda, güç ve kuvvet Allah'ındır. Ayrıca herkes bilir ki bu hilâfeti ancak bir kişi üstlenir. Abdurrahmân b. Avf (Radiyallahü Anh) (halîfe) adaylığından çekildikten sonra, her halükarda Müslümanların lehine çalışmak üzere işi tek başına üstlendi. İş nasıl yapması gerekiyorsa öylece yaptı. Hilâfetin başına da hak edeni geçirdi. Envaru'l-Fecr adlı eserimizle diğer hadis kitaplarında "Hilâfetin mertebelerini" açıkladığımız üzere adaylar arasında hilâfete, başkası ondan daha layık değildi.

Hz. Osman (Radiyallahü Anh) öldürülünce, halife olmaya yeryüzünde

hitaben; "Siz, bu hadîse nasıl bakıyorsunuz, bunun neresindediniz?" diyerek onlara ders veriyor.

160- Şûra heyeti şu altı kişidir. Ali, Osman, Zübeyr, Talha, Sa'd b. Ebî Vakkas, Abdurrahmân b. Avf (r. anhum). Ama Rıdvan biatında hazır bulunan Sahâbe sayısı 1400 ile 1600 kişi arasındadır. Allah Teâlâ âyetle kendilerinden râzı olduğunu bildirmiştir. Allah Teâlâ onlar hakkında şöyle buyurmuştur: "Andolsun o ağacın altında (Hudeybiye'de) sana biat ederlerken Allah, mü'minlerden râzı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş onlara güven indirmiş ve onları pek yakın bir fetih ile mükâfatlandırmıştır." (Fetih, 48/18)

Hız. Ali'den daha layık bir kimse kalmadı. Uygun yerde ve uygun zamanda kaderin cilvesiyle halîfelik kendisine geldi. Allah Teâlâ, onun eliyle açıklamasını dilediği oranda ilim ve dini hükümlerin inceliklerini beyan etti. Hız. Ömer; "Ali olmasaydı, Ömer helak olurdu"derdi. Ehlikıbleileyapılan savaşlarda, savaşa başlamazdan önce kendilerinin çağırılması ve kendileri ile münazara edilmesi (kendileri ile karşılıklı görüşülerek şüphelerinin giderilmesi ve savaşmayı bırakmaya ikna edilmeleri), kendilerine ani baskın yapılmaması, savaşa başlamazdan önce kendilerine gidilerek "Savaşı ilk başlatan taraf biz olmayacağız, savaş alanını bırakıp gidenler takip edilmeyecek, yaralılar öldürülmeyecek, kadınlar maddi ve manevi sıkıntıya maruz bırakılmayacak ve mallarınızı ganimet olarak almayacağız" çağrısının yapılması, ayrıca şahitliklerinin kabûl edilmesi ve arkalarında namaz kılmanın caiz olması gibi hususlar, hep Hız. Ali'nin ilmi ve fıkhî sayesinde öğrenilmiştir. Öyle ki, ilim ehli; "Meydana gelen bu olaylar olmasaydı; isyâncılarla savaşmayla ilgili hükümleri bilemezdik" demişlerdir.

Talha ve Zübeyr'in çıkışları ile ilgili açıklamalar daha önce geçmişti.

Şia'nın halkı tekfir etmeleri meselesine gelince; asıl kendileri küfre düşmüşlerdir. Sahâbe-i Kirâm'a sövme ve hakaret etme dışındaki günahkârların durumlarını birden fazla kitapta ve her bapta açıkladık.

Hadîs imamlarının rivâyetlerine göre, Hız. Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) geride bıraktığı vakıflar hakkında Hız. Ali ile Hız. Abbas (Radiyallâhu Anih), Hız. Ömer'in huzurunda tartıştılar. Abbas (Radiyallâhu Anih) Hız. Ömer'e der ki, "Ey Mü'minlerin halîfesi, bu zorba, günahkâr, yalancı ve zalim adamla benim aramda hükmet." Orada bulunan topluluk Hız. Ömer'e, "İkisi arasında hükmünü ver de birini diğerinden (her ikisini de) rahatlat" dediler. Bunun üzerine Hız. Ömer, "Yer ve göğün izniyle ayakta durduğu Allah Teâlâ adına sizlere

soruyorum. Resûlullah'ın ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem/); 'Bizlere (Peygamberlere) mirasçı olunmaz. Geride bıraktığımız her şey sadakadır' sözünü biliyor musunuz? Peygamberimizin ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem/) 'bizler" sözüyle kasdı kendi nefsidir." Onlar da "Evet" dediler. Hz. Ömer, Hz. Ali ile Hz. Abbas'a ^(Radiyallâhu Anih) yönelerek; "Yer ve göğün izniyle ayakta durduğu Allah Teâlâ adına sizlere soruyorum, Resûlullah ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem/) bu sözü söyledi mi?" Onlar da, "Evet" (söylemiştir) dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle dedi: "Allah Teâlâ, elde edilen fe'ylere¹⁶¹ Resûlullah'a ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem/) bir kısım (belli bir pay) tahsis etmiştir ki, bunu başka kimseye vermedi. Peygamber ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem/) hayatı boyunca bu payda istediği tasarrufu yaptı. Sonra da öldü. Hz. Ebu Bekir de ^(Radiyallâhu Anih) Resûlullah'ın ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem/) takipçisi benim dedi ve halîfeliğinin ilk iki yılında bu payı aldı. Bu pay konusunda Resûlullah'ın ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem/) yaptığı gibi bir uygulama yaptı. Şimdi sizler Hz. Ebu Bekir'in ^(Radiyallâhu Anih) yalancı, hilekâr ve hain olduğunu mu iddia ediyorsunuz? Allah Teâlâ bilmektedir ki o, doğru, mutteki, hakkı gören ve hakka tabi olan bir insandır" dedi... Bu hadîsi, muhaddis (İmam Buhârî) kitabının sonuna kadar zikretmiştir.¹⁶²

Hz. Abbas'ın Hz. Ali'ye karşı söylediği (bu) sözlere gelince; bunlar babanın oğluna söylediği sözler gibidir. Bunlar Hz. Abbas'ın lider olmasına hamledilmelidir. Esasen affa mazhar olmuş böylesi sözler büyüklerle küçükler arasında her zaman söylenebilen sözlerdir. Kaldı ki, babayla oğullar arasında cereyan

161- Fey, İslâm hukukunda, gayrimüslimlerden alınan haraç, cizye, ticârî mal vergisi ve diğer bazı gelirleri ifade eder. İstilâhta geçen fey kavramı, Hz. Peygamber döneminden itibaren şekillenmeye başlamakla birlikte, Hz. Ömer devrinde daha netleşmiş ve kurumlaşmıştır. Genelde İslâm hukukçuları, ister menkul, isterse gayrimenkul olsun, barış yoluyla gayrimüslimlerden temin edilen malların fey olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Savaş yoluyla elde edilen mallardan menkul olanlar ganîmet hükmündedir. Gayrimenkullar ise, devlet başkanı tarafından ganîmet olarak dağıtılabileceği gibi, eski sahiplerinde bırakılarak bu topraklardan haraç alınabilir. Bu durumda alınan haraç da, fey hükmündedir. Hanefilere göre, gayrimüslim devletler tarafından İslâm devlet başkanına verilen hediyeler de fey kapsamındadır. Genel olarak hukukçular, zekât ve ganîmet dışında kalan devlet gelirlerinin tamamını 'fey' kapsamına dâhil etmek eğilimindedirler. (bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, Mad. "Fey")

162- Bkz. Buhârî, Meğazi, 13 (4033).

eden konuşmalarda bunlar affedilir bir keyfiyettir. Hz. Ömer'in, o ikisinin Hz. Ebu Bekir'i, ahdine vefa etmeyen, hain ve zalim biri olarak gördüklerine inandıklarına dair söylediği sözüne gelince; bu meydana gelmiş bir olayın hükmündeki ihtilafı haber vermektir.¹⁶³ Bu imam, olayla ilgili bir görüş belirtmiş, diğerleri ise başka bir görüş ileri sürmüşlerdir. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer kendi içtihatları doğrultusunda hükmetmişlerdir. Hz. Abbas ile Hz. Ali ^(Radiyallâhu Anih) her ne kadar onların görüşüne katılmamışlarsa da, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer ^(Radiyallâhu Anih) hükümlerini verince, buna boyun eğmişlerdir. Nitekim ihtilafı konularda hâkimin verdiği hüküm kabûl edilir.¹⁶⁴ Aleyhine hüküm verilen kişi, hâkimin hata ettiği görüşünde olsa bile, sukut edip verilen hükme teslim olur.

Şayet bu durum (Peygamberimizin geride bıraktığı malların, miras mı yoksa vakıf mı kabûl edileceği hususu), ilgili hüküm henüz açığa çıkmamışken ilk zamanlarda olabilir. Zira hükmün dayanağı içtihattır. Ancak Peygamberimizin ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem); "Bizlere (Peygamberlere) mirasçı olunmaz. Geride bıraktığımız her şey sadakadır" sözünün gereği olarak verilen bu hükümlerle, Hz. Fatıma ve Abbas'ın ^(Radiyallâhu Anih) miras haklarının engellenmesinden ve yine Peygamberimizin ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) eşleri, aşere-i mübeşşere (cennetle müjdelenen on Sahâbe) durumu bilip şahitlik ettikten sonra dediğiniz şey batıldır, geçersizdir denecek olursa:

163– Peygamberimizin ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) vefatından sonra geride bıraktığı mallar, miras mı yoksa vakıf mı kabul edilmelidir. İşte olay budur. Bu olayın hükmünde de Ebu Bekir ^(Radiyallâhu Anih) ile Hz. Ali ve Abbas (rahum.) ihtilaf etmişlerdir. Hz. Ebu Bekir ^(Radiyallâhu Anih), yukarıda verilen hadisle amel edip Peygamberimizin ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) terekisini vakıf kabul etmiş ve onlara miras olarak vermemiştir. Onlar da bunun miras kabul edilmesini gerektiğini savunmuşlardır. Dolayısıyla da hakları kendilerine verilmeyince; vermeyenin zalim olduğuna inanmaları kadar da doğal bir olay olamaz. Ancak hâkim hüküm verdiğinde meseledeki ihtilaf kalkar. Taraflar verilen hükme teslim olmak zorundadırlar. Bu nedenle de Hz. Ebu Bekir ^(Radiyallâhu Anih) vakıf olarak kabul edilmesi gerektiğine dair olan nihai hükmü verince, taraflar teslimiyet gösterip bu konuyu bir daha açmamışlardır. (Mütercim)

164– İslâm âlimlerinin ihtilaf ettikleri konularda devletin uygun bulduğu görüşlerden birini alma ve uygulama hakkı vardır. Buna karşı vatandaşlardan biri çıkıp ta; "Benim mezhebime aykırı, benim ictihadıma muhalif, ben bu hükmü kabul etmem" diyemez. Bu olay da böyledir. Bu nedenle de Hz. Ebu Bekir, hükmünü verince taraflar susmuştur.

Biz de buna şöyle cevap veririz: Bu durumun henüz iş (hüküm) açığa çıkmamışken ilk zamanlarda olma ihtimali vardır. Çünkü Hz. Abbas ve Ali ^(Radıyallâhu Anh), haberi vahidin Kur'ân-ı Kerim'e, temel esaslara ve belirli bir zamanda meşhur olan hükme muhalif ve aykırı olması halinde, ilgili hüküm oturuncaya ve yerleşinceye kadar amel edilemeyeceği görüşünde olmuş olabilirler. Hüküm yerleştiğinde ise, teslim olmuş ve buna itaat etmişlerdir. Nitekim daha önce vermiş olduğumuz hadîsler bunun delilidir. Oraya bakılmalıdır.

Ayrıca bu hadîs dahi, konumuzda nass (açık ve kesin delil) değildir. Zira **لَا نُوْرَثُ** "lâ nuresu" yani bizlere mirasçı olunmaz. Geride bıraktığımız her şey sadakadır" sözü, ihtimaldir ki, "Miras bırakmamız uygun değildir. Ben miras bırakmaya ehil biri de değilim. Çünkü malım, mülküm yoktur. Benden başkasına intikal edecek dünya işlerine de karışmadım" şeklinde anlaşılması mümkündür. Yine "lâ nuresu" sözü bir hüküm, arkasından gelen; "Geride bıraktığımız her şey sadakadır" sözünün de muayyen ayrı bir hüküm olması da ihtimal dâhilindedir. Bununla da, Allah Teâlâ'nın müsaade ve izniyle kendisine ulaşan paylarından elinde olanı sadaka (vakıf) olarak uygulamaya koyduğunu haber vermiş olabilir. Bu da Müslümanların savaşmaksızın elde ettiği ganimetlere ait bir hükümdür. Savaşarak aldıkları ganimetlerde ise Müslümanlarla birlikte onun da sehmi vardı. Ayrıca "sadakatum" kelimesinin "metruk"tan hal olmak üzere mansub olması da muhtemeldir. Ebu Hanife'nin ashâbı bu duruma işaret etmişlerdir. Yerinde açıkladığımız üzere bu ihtimal zayıftır. Şu var ki, bütün bu anlatılanlardan çıkan sonuç; konunun ihtilafı ve ictihada açık bir konumda olduğu ve yine bu konuda Peygamberimizden ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) açık bir nass (kesin ve belirleyici bir hadîs) olmadığıdır. Bu nedenle mesele, müctehidlerin tasviplerine de, tenkitlerine de açıktır. (Yani bu mesele, müctehidlerin isabet de hata da edebilecekleri bir nitelik taşımaktadır.)

KÂSİME

Hz. Ali'nin Kendinden Sonra Hz. Hasan'ı Halife Bırakması İddiası ve Hz. Hasan'a Yapılan Suçlamalar

Sonra Hz. Ali ^(Radyıalâhu Anh) öldürüldü. Râfizîler, Hz. Ali'nin Hz. Hasan'ı veliaht tayin ettiğini, Hz. Hasan'ında hilâfeti Hz. Muâviye'ye teslim ettiğini ve bu sebeple (bazılarınca) kendisine, "mü'minlerin yüzünü karartan adam" denildiğini söylediler. Râfizîlerden bir kısmı Hz. Hasan'ı "fâsık" olmakla itham ederken diğer bir kısmı da aynı sebepten (hilâfeti Muâviye'ye bırakmasından) ötürü onu "kâfir" olmakla suçladılar.

ÂSIME

Bütün İddia ve Suçlamalara Verilen Detaylı Cevaplar

Kadı Ebu Bekir (Allah Teâlâ kendisinden râzı olsun) şöyle dedi: "Râfizilerin, Hz. Ali 'Hz. Hasan'ı veliaht tayin etmiştir' sözüne gelince; bu söz batıl ve asılsızdır. Hz. Ali, hiçbir kişiyi veliaht tayin etmemiştir. Fakat Hz. Hasan'a biat yapılmıştır. Hz. Hasan, hem Hz. Muâviye'den hem de ondan başka nicelerinden hilâfete daha fazla hak sahibi ve daha layıktır. Onun (Kûfe'ye) hareketi, babasının hareket nedeninin bir benzeri olan isyânkâr taifenin hakka boyun eğeceklerine ve itaat edeceklerine (biat edeceklerine) dair olan çağrılarından ötürüdür. Sahâbe ve Tabiîn'in ileri gelenlerinin Hz. Hasan'la Hz. Muâviye arasında barışın yapılabilmesi için giriştikleri¹⁶⁵ arabuluculukları, Hz. Hasan'ın hilâfetten çekilmesi neticesini doğurdu. Ayrıca o, halîfeliği bırakmayı ümmetin kanını boş yere akıtmaktan korumak ve savaş konusunda Hz. Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellam) söylediği sözü

165- Konu ile ilgili geniş bilgi için bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, 16/282; Hüseyin Algül, İslâm Tarihi, 2/551.

tasdik etmek için kabûl etmiştir. Zira Peygamber (ﷺ), bir defasında minberi üzerinde iken şöyle demiştir: 'Şu oğlum, seyyittir. Umulur ki, Allah bununla iki muazzam İslâm ordusunu sulha kavuşturur.'¹⁶⁶ Hz. Hasan bu vaadi uyguladı ve böylece Hz. Muâviye'ye yapılan biat sahih (geçerli) oldu. Bu ise Hz. Peygamber'in (ﷺ) ricasının gerçekleşmesidir. Muâviye (رضي الله عنه) halîfedir, kral değildir."

Sefine'den (رضي الله عنه) Peygamberimiz (ﷺ): "Benden sonra hilâfet, otuz senedir. Sonra krallık olur"¹⁶⁷ diye buyurduğu bir hadîs rivâyet edilmiştir. Hz. Ebu Bekir'in (رضي الله عنه) hilâfetinden itibaren Hz. Hasan'ın, hilâfeti Hz. Muâviye'ye teslim edişine dek olan zamanı sayarsak tam otuz sene etmektedir. Ne bir gün eksik ne de bir gün fazladır. Bu nedenle de Hz. Muâviye halife değil bir kraldır diye bir itiraz edilecek olursa; gördüğünü al, işittiğini bir kenara bırak. Bedrin (ayın bedir halindeki) dış görünüşünde, sana "Zuhal" yıldızını aratmayacak güzellikler vardır deriz.

Hz. Hasan'a müjde veren, onun rehberliğinde (Müslümanların arasında) barışın gerçekleşeceği ve hilâfeti Muâviye'ye teslim edeceği için onu öven bu hadîs¹⁶⁸, Hz. Hasan'dan Muâviye'ye yapılan bir hilâfet akdidir.

Ayrıca bu (yukarıda geçen Sefine'nin rivâyet ettiği) "Hilâfet, otuz senedir" hadîsi, sahih değildir. Şayet bu hadîsi, sahih kabûl etsek bile; Buhârî ve Müslim'in ittifakla rivâyet ettikleri sahih olan "sulh" hadîsine aykırı düşmektedir. Bu durumda da sahih hadîse rücû etmek vâcib olur.

Şayet bu işe (halîfe olmaya) Muâviye'den daha uygun biri yok muydu denilecek olursa; buna cevaben deriz ki, evet çoktu. Fakat Hz. Muâviye'nin şahsiyetinde birtakım özellikler bir arada

166- Buhârî, Sulh 9.

167- Tirmizî, Fiten: 48 (2226); Ebu Davud, Sünnet: 8 (4647); Müsned, 5: 220-221-273.

168- Kastedilen hadîs şudur: "Şu oğlum, seyyittir. Umulur ki, Allah bununla iki muazzam Müslüman ordusu sulha kavuşturacak" (Buhârî, Sulh 9).

toplanmıştı: Hz. Ömer ^(Radıyalâhu Anh) bütün Şam bölgesinin idaresini onun emri altında toplamış ve o bölgede tek söz sahibi olarak onu belirlemiştir. Hz. Ömer'in ^(Radıyalâhu Anh) bu tutumuna etkili olan amilse; Hz. Muâviye'nin güzel yaşantısı, İslâm topraklarını ve sınır boylarını en iyi şekilde koruması, orduyu ıslah etmesi, düşmana galip gelmesi ve bölge halkını en iyi şekilde yönetmesidir.

Sahih olan Hadîs-i Şerifler onun fıkına yani dini bilgi derinliğine¹⁶⁹ şahitlik etmektedir. Ayrıca Peygamberimizin ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) rüyasında; "Ümmetinden bazı kişileri padişahların tahtlarına kuruldukları gibi debdebeli bir halde denizin ortasında gazaya giderlerken gördüğünü" bildiren Ümmü Harem¹⁷⁰

169- Peygamberimizin ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) Hz. Muâviye'yi övdüğü hadislerinden birkaçı şöyledir: Peygamber ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) şöyle buyurdu: "Allah'im! Onu (Muâviye'yi) hidayete ermiş ve doğru yolu gösteren kıl ve onunla (başkalarını) hidayete erdir." Tirmizi, Menakıb, 47 (3842)

İbn-i Ebi Müleyke şöyle anlatmıştır: "İbn-i Abbas'a ^(Radıyalâhu Anh) 'Emiru'l mü'minin Muâviye ^(Radıyalâhu Anh) vitiri tek rekât olarak kılmıştır. Onun hakkında ne dersin?' diye sorulunca, 'O fakihdir' demiştir. Buhârî, Fedâilu Ashâbi'n-Nebi, 28 (3765).

170- İsmail bize anlatarak dedi ki: "Mâlik bize İbn-i İshak b. Abdillâh b. Ebî Talha'dan, o Enes b. Mâlik'ten ^(Radıyalâhu Anh) şunu nakletti: 'Allah Resûlü ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) Kuba'ya gittiğinde, Ümmü Haram İbn-i. Milhân'ın evine uğrar, o da kendisine yemek ikram ederdi. Ümmü Haram, Ubâde b. es-Sâmit'in nikâhı altındaydı. Allah Resûlü ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) bir gün yine onun evine gitti ve o da Allah Resûlü'ne ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) yemek hazırladı. Allah Resûlü ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) uyudu ve bir süre sonra gülerek uyandı. (Ümmü Haram der ki): 'Ey Allah Resûlü! Neye güldünüz?' diye sorduğumda şöyle buyurdu: 'Ümmetimden bazıları Allah yolunda cihat ediyor hâlde, deniz seferine çıkmış, tahtlara kurulmuş sultanlar gibi (yahut) tahtlar üzerindeki sultanlar misâli bana gösterildi.'

-Ümmü Haram bunun üzerine 'Ey Allah Resûlü! Allah'a duâ edin, beni de onlar arasında kılsın' dedim. Allah Resûlü ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) duâ etti. Sonra başını tekrar koydu (uyudu) ve bir süre sonra yine gülerek uyandı. 'Ey Allah Resûlü! Neye güldünüz?' (dediğimde) buyurdu ki: 'Ümmetimden bazıları Allah yolunda cihat ediyor hâlde, deniz seferine çıkmış, tahtlara kurulmuş sultanlar gibi (yahut) tahtlar üzerindeki sultanlar misâli bana gösterildi.'

(Ümmü Haram:) 'Ey Allah Resûlü! Beni de onlardan kılmaması için Allah'a duâ edin' dedi. Allah Resûlü ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) buyurdu ki: 'Sen ilklerden olacaksın.' Nitekim Ümmü Haram (r.anhâ) Muâviye b. Ebî Süfyân devrinde deniz seferine katıldı. Denizden çıktıktan sonra bineğinden düşerek şehit oldu" (Buhârî, İstî'zan, 60).

Ümmü Haram (r.anhâ), Hz. Peygamber'in ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) süt halasıdır. Peygamberimiz ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) zaman zaman bu süt halası Ümmü Haram'ın (r.anhâ) evini ziyaret ederdi. Bazen öğle üstü kaylulesini orada yaptığı olurdu. Bir gün Resûl-i Ekrem ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) Efendimiz bu evde biraz sohbet ettikten sonra uykuya daldı ve yukarıda metni verilen bu müjdeli olay gerçekleşti. Bu olay, Hz. Peygamber'in ^(Salıllâhu Aleyhi Ve sellem) gaybi mucizelerinden biri sayılır.

Kıbrıs, Hicretin 28. yılında fethedildi. Ümmü Haram (r.anhâ) da bu fethin bir sembolü oldu. Larnaka şehrinin Tuz gölü kıyısında bulunan kabrine 1570 miladi senede bir türbe yapıldı. "Hala Sultan" adıyla yüzyıllardır oradan feyiz ve bereket saçmaktadır. Ecdadımız,

hadîsinde de Hz. Muâviye'nin halîfe oluşuna şahitlik ve delil vardır. Zira hadîsde bahsedilen olay, onun halîfeliği döneminde olmuştur.

Hükümranlıktaki önce "hilâfet sonra krallık" gibi bazı mertebelerin olması ihtimal dâhilindedir. Bu bağlamda da "hilâfet"le hükümranlılık yapma hakkı dört halîfenin olur, "krallık"la hükümranlılık yapma hakkı da ilk olarak Muâviye'nin olur. Nitekim Allah Teâlâ, Dâvûd (Aleyhis Selâm) hakkında şöyle buyurdu: "Allah, kendisine hükümdarlık ve hikmet verdi."¹⁷¹ Allah Teâlâ, (bu âyette) Peygamberliği krallık yapmıştır. Bu nedenle senet ve metni zayıf olan hadîslere ilgi göstermemeli ve iltifat edilmemelidir.

Şayet mevcut durum (yeni bir halîfenin seçilmesi gibi) yönetimle ilgili bir takım yükümlülükler gerektirseydi -doğrusunu Allah Teâlâ daha iyi bilir- halkın bu konularda (şu andaki olandan farklı) değişik görüşü olurdu. Fakat Muâviye'ye biat, Allah'ın dilediği şekilde ve Resûlüllah'ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) methodip kendisinden râzî olduğu ve ortamın yatışacağını umduğunu vaat ettiği şu sözü istikametinde "Şu oğlum, seyyittir. Umulur ki, Allah bununla iki muazzam İslâm ordusunu sulha kavuşturacak"¹⁷² gerçekleştirilmiştir.

Âlimler, efdal varken, mefdulun (daha faziletli biri varken, ondan fazilet bakımından daha aşağı olan birinin) halîfe olup olamayacağı konusunda tartışmışlardır. Esasen bu mesele, halkın çizdiği sınırlar içerisinde kalacak bir mesele değildir. Nitekim biz bu meseleyi de yerinde açıkladık.¹⁷³

Kıbrıs hizasından geçen gemilere selâm verdirmişti. Birinci Dünya Savaşı'na kadar buradan geçen Osmanlı gemilerince top atışı ile selâmlandığı rivâyet edilir. Kıbrıslı Türkler için "Hala Sultan Kabri ve Türbesi" önemli ziyaretgâhlardan biri olmuştur. Cenâb-ı Hak şefaatlerine nâil eylesin. Âmin. (Konu ile ilgili geniş bilgi için bkz. Hüseyin Algül, İslâm Tarihi, 2/375-380; Tecrid-i Sarih Tercümesi, 8/337)

171- Bakara, 2/251

172- Buhârî, Sulh 9.

173- Müellif, başka kitaplarının uygun bahislerinde konuyu açıklamıştır. Yani efdal var-

Yine Muâviye, faziletleri dolayısıyla (Hucrü'l-hayr) diye bilinen meşhur sahabî Hucr b. Adiyî¹⁷⁴ (Kûfe) valisi Ziyad'ın sözüne bakarak tutuklamış sonra da öldürtmüştür. Hz. Âişe Hucr'un (tutuklandığını duyunca), serbest bırakılması için Hz. Muâviye'ye mektup göndermiş, ancak ölüm emri daha önceden infaz edilmişti denecek olursa; kuşkusuz hepimiz Hucr'un öldürüldüğünü biliyoruz deriz. Ancak hangi nedenle öldürüldüğü konusunda ihtilaf ediyoruz: "Bazıları Hucr'un zülmen (haksız yere) öldürüldüğünü söylerken, diğer bazıları da öldürülmeyi hak ettiği için öldürülmüştür" demektedirler.

Şayet, dinen öldürülmesini gerekli kılan bir durum aleyhine sabit olmadıkça aslanan zülmen öldürülmüş olmasıdır denilecek olursa, buna şöyle cevap veririz:

Aslanan halîfenin öldürmesinin haklı bir sebebe dayanmasıdır. Bunun aksini iddia edenin yani "zülmen öldürüldüğünü" söyleyenin bu konuda delil getirmesi gerekir. Şayet hiçbir gerekçeye dayanmadan zülmen öldürülmüş olsaydı, içerisinde Muâviye'ye lanet edilmeyen tek bir ev kalmazdı. Zira Emevîlerle Abbasiler arasında olan düşmanlık gizli değildir. Bunların arasında ne kadar büyük bir düşmanlık olduğunu herkes bilmektedir. İşte selâm yurdu, işte Abbasilerin hilâfet merkezi, mescitlerinin kapılarında; "Resûlullah'dan (ﷺ) sonra insanların en hayırlısı Ebu Bekir, sonra Ömer, sonra Osman, sonra Ali, sonra

ken mefdulun halîfe olmasının caiz olduğunu açıkladık. Cahiz dışında buna itiraz edende olmamıştır. Cahiz ise ulemadan değil belki dil bilimcidir. Mesela Hz. Hasan gibi biri varken, Hz. Muâviye halîfe olabilir mi? Âlimlerimiz olabilir, bu caizdir demişlerdir.

174- Hucr b. Adiyî, Sahâbe'den mi Tabiîn'den mi olduğu ihtilafıdır. Görüldüğü gibi müellif onu Sahâbe'den kabul etmektedir. Cemal ve Siffin savaşlarında Hz. Ali'nin yanında yer almıştır. Öldürülme olayının sebebiyle Kûfe valisi Ziyad, uzun bir hutbe irat eder. İbn-i Adiyî zaman zaman araya girerek valinin konuşmasını keser ve "namazı kılalım" derdi. Yani uzatıp durma, bırak namazımızı kılalım demeye getirirdi. Ancak vali aldırmağsızın konuşmasına devam ederdi. Buna kızan İbn-i Adiyî, valiyi caminin içinde taşla tutar. Ona uyararak muhalif grupta valiyi taşla tutunca vali Ziyad, durumu Hz. Muâviye'ye bildirir. Muâviye de kendisini suçlu bulduğu için öldürtür. (Geniş bilgi için bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, 18/277, Mad: Hucr b. Adî)

da mü'minlerin dayısı Muâviye'dir ^(Radıyallâhu)_{Anh}¹⁷⁵ yazılıdır. (Eğer Hz. Muâviye'ye düşmanlıkları olsaydı; böyle bir şey yazarlar mıydı?)

Denilir ki, Hucr, vali Ziyad'ın hoş olmayan bazı tavır ve davranışlarını¹⁷⁶ görmüştür. Bunun üzerine valiyi taşlamış, onun valilikten azli için uğraşmış ve halkı valiye karşı ayaklandırmak istemiştir. Hz. Muâviye de onun bu tutumunu, yeryüzünde fesatçılık yapanların durumu gibi kabûl etmiştir. (Dolayısıyla ona da bu suçun cezası olan "ölüm cezasını" uygulamıştır.)

Hz. Âişe ^(Radıyallâhu)_{Anha} hacc yaptığı sırada, Hz. Muâviye ile onun durumunu konuşmuştur. Hz. Muâviye ^(Radıyallâhu)_{Anh} kendisine, "Allah Teâlâ'nın huzurunda buluşuncaya dek Hucr'le beni baş başa bırakın, bu konuyu açmayın" demiştir. O halde Ey Müslümanlar topluluğu! Sizler de o ikisinin (Muâviye ile Hucr'in) durumunu, her ikisinin de arkadaşı olup seçkin, itibarlı, güvenilir ve adil bir kişi olan Peygamberimiz Muhammed Mustafa ^(Sallâllâhu)_{Aleyhi Ve Sellen} ile birlikte Allah Teâlâ'nın huzurunda duracakları güne dek ertelemeye daha layıksınız. Yeterince bilgiye sahip olmadığınızdan dolayı künhüne vakıf olamayacağınız işlere girmek de ne oluyor? Size ne oluyor da söz dinlemiyorsunuz?

Hz. Hasan'ı zehirleyecek birini gizlice onun yanına soktuğu şeklindeki iddialara gelince; Buna şöyle cevap veririz: Bu iddia şu iki sebepten ötürü imkânsız ve muhaldir: Birincisi; Hz. Hasan, Muâviye lehine hilâfetten feragat ettiği içindir ki, Muâviye'nin ondan çekinmesini gerektirecek bir durum yoktu. Çünkü hilâfeti Muâviye'ye bizzat teslim eden o idi.

175– Müellif, Abbasiler döneminde başkentleri olan Bağdad şehrinde uzun zaman ikamet etmiştir. Söylediği konuya canlı şahittir. Şayet insanlar, Muâviye'nin zalim olduğuna inansalardı, mescitlerinin kapılarına bu cümleleri yazdırmazlardı.

176– Ziyad, ilk dönemlerinde Hz. Ali'nin Küfe'de valiliğini yapmıştır. Daha sonra Hz. Muâviye tarafına geçmiştir. Muâviye de kendisini Hz. Ali gibi Küfe'ye vali olarak atamıştır. Hucr, vali Ziyad'ın samimi dostlarından. Ancak Hz. Ali'yi terk edince, ona düşmanlık yapmıştır. Bütün bu yaptıklarını da bu taassupla işlemiştir. Allah hepsine rahmet eylesin Âmin. (Bkz. El-Avâsım mine'l-Kavâsım, Muhibbiddin el-Hatib'in yazdığı talikler, s. 213)

İkincisi ise; bu olâı isbatı mümkün olmadığı için ancak Allah Teâlâ'nın bilebileceği gaybi olaylardandır. Şimdi siz elinizde hiçbir delil olmadan, çok öncelerde yaşanmış bir olayla ilgili olarak birini nasıl sorumlu tutar veya sorumluluğu onun üzerine nasıl yükleyebilirsiniz? Hevâ ve heveslerine tabi olan pek çok topluluğun boy gösterdiği fitne-fesad ve taassup dönemlerinde nakledilen her söze güvenmemiz mümkün değildir. Zira böyle zamanlarda fertler birbirlerine olmayacak şeyleri bile isnat edebilmektedir. Bunun içindir ki, nakledilenlerden ancak her türlü şaibeden uzak rivâyetler kabûl edilebilir ve yine her türlü tarafgirlikten uzak samimi kişilerin sözlerine itibar olunur.

Şayet denirse ki, Muâviye halife olmaya ehil olmadığı halde oğlu Yezîd'i veliaht tayin etmiştir. Muâviye ile Abdullah b. Ömer, İbn-i Zübeyr ve Hüseyin arasında tarihçilerin anlattığına göre şöyle bir olay cereyan etmiştir. Vehb b. Cerir b. Hazim'in babasından ve başkalarında naklettiğine göre Muâviye, kendisinden sonra oğlu Yezîd'e biat edilmesine kesin karar verince haccetmek üzere yola çıktı ve bin civarında adamı ile Mekke'ye yöneldi. Muâviye'nin Medîne'ye yaklaştığını haber alan Abdullah b. Ömer, İbn-i Zübeyr ve Abdurrahmân b. Ebi Bekir onu karşılamak üzere şehrin dışına çıktılar. Muâviye Medîne'ye gelince minbere çıktı. Allah Teâlâ'ya hamd ve senadan sonra oğlu Yezîd'den bahsederek; "Hilâfete ondan daha çok kim hak sahibi olabilir" dedi. Sonra Medîne'den ayrıldı. Mekke'ye varıp tavafını bitirince evine gitti. İbn-i Ömer'e ^(Radiyallâhu Anh) haber gönderip yanına çağırtdı. Allah'a hamd-u sena ve Peygamber'e ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) salatu selam getirdikten sonra şöyle dedi: "Ey İbn-i Ömer! Vaktiyle bana, kendisine biat ettiğin bir halife olmadan karanlık bir gece dahi geçirmeyi sevmediğini söylemiştin. Şimdi ben seni, Müslümanların birliğini bozmaman ve aralarında fitne ve fesat çıkarmaman konusunda uyarıyorum." Muâviye susunca, İbn-i Ömer konuşmaya başladı. Allah'a hamd ve senadan sonra şöyle dedi: "Senden önceki halifelerin de oğulları vardı. Senin oğlun,

onların oğullarından hayırlı değildir. Onlar, senin oğlun için düşünüp karar verdiği şeyi, kendi çocukları için düşünmediler. Fakat onlar, Müslümanlar için hayırlı bildikleri seçkin kişileri, onlar için halife olarak seçtiler. Sen beni Müslümanların birliğini bozmaktan sakındırıyorsun. Ben bunu yapacak değilim. Ben Müslümanlardan yalnızca bir kişiyim. Onlar bir iş üzerinde icma ederlerse, onlardan biri olarak bende kendilerine uyarım." İbn-i Ömer bunları söyledikten sonra Muâviye'nin yanından çıktı.

Ardından Hz. Muâviye, Abdurrahmân b. Ebi Bekir'e haber gönderdi. (O gelip hazır olunca) Allah'a hamdu sena ve Hz. Peygamber'e (^{Sallallahu} ^{Aleyhi Ve sellem}) salatu selam getirdikten sonra konuşmaya başladı. Ancak Abdurrahmân sözünü keserek şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, sen, oğlun için düşündüğün bu işte seni Allah'a havale etmemizi ister ve seversin. Vallahi, bizler bunu (Yezîd'e biatı) yapmayacağız. Vallahi ya bu işi Müslümanlar arasında şûraya bırakacaksın ya da başına büyük gaile açacaksın." Sonra Abdurrahmân sıçrayıp ayağa kalktı. Muâviye (^{Radiyallahu} ^{Anh}); "Allah'ım! Ona dilediğin şekilde engel ol" dedikten sonra; "Ey adam! Yavaş ol bakayım. Ben akşamleyin biat ettiğini haber verinceye dek Şamlılara görünme. Zira ben onların seni öldürmelerinden korkuyorum. Sonra fikrin ve inancın neyi emrediyorsa, öyle ol" dedi.

Ardından Hz. Muâviye, İbn-i Zübeyr'e haber gönderdi. Kendisine şöyle dedi: "Ey İbn-i Zübeyr! Sen kurnaz bir tilkisin. Ne zaman bir delikten çıksan diğerine girersin. Sen bu iki adama yönelip onların burunlarına üfledin (yani onları ayarttın). (Bunun üzerine) İbn-i Zübeyr şöyle dedi: "Halîfelikten usandıysan, bırak yerine oğlunu getir, biz de ona biat edelim. Söyler misin, seninle birlikte oğluna da biat edersek hanginizin emrini dinleyeceğiz? Kime itaat edeceğiz? Bir anda ikinize birden biat asla olmaz" dedi ve kalkıp gitti.

Muâviye daha sonra (evinden) ayrıldı ve minbere çıkarak şöyle dedi: "Bazı insanların eksik ve kusurlu sözlerini duyuyoruz.

Bunlar Abdullah b. Ömer, İbn-i Zübeyr ve Abdurrahmân b. Ebi Bekir'in Yezîd'e biat etmediklerini zannediyorlar. Hâlbuki onlar işitip itaat ettiler ve biatta bulundular. Orada bulunan Şamlılar: 'Hayır, Vallahi biz bu kadarına râzı değiliz. Ya gelip herkesin önünde biat ederler ya da boyunlarını vururuz' dediler. Bunun üzerine Hz. Muâviye, 'Subhanallah! Durun bakalım. İnsanlar Kureyş'e kötü davranmakta ne kadar da aceleci hale gelmişler. Bu günden sonra bu sözü hiçbir kimseden işitmeyeyim' dedi" ve minberden aşağı indi.

Daha sonraları ise başkaları bunların hakkında, "Onlar (Abdullah b. Ömer, İbn-i Zübeyr ve Abdurrahmân b. Ebi Bekir) Yezîd'e biat ettiler" diyordu. Onlarsa; "Biz biat etmedik" diyorlardı. İnsanlar da kendilerine "Hayır, siz biat ettiniz" diyorlardı.

Vehb başka bir senetle olayı şöyle rivâyet etmiştir: "Muâviye ^(Radiyallâhu Anh), (Medîne'ye vardığında), hutbe irâd etti ve hutbesinde de İbn-i Ömer'den ^(Radiyallâhu Anh) bahisle "Vallahi ya biat edecektir ya da onu öldüreceğim" dedi. Bunun üzerine oğlu Abdullah (yani Hz. Ömer'in torunu olan Abdullah) Medîne'den Mekke'ye hareket etti. Üç günde Mekke'ye vardı ve olayı babasına haber verdi. İbn-i Ömer ^(Radiyallâhu Anh) ağladı. Haber, Abdullah b. Safvan'a ulaştı. Oda İbn-i Ömer'in ^(Radiyallâhu Anh) yanına gitti ve "Bu adam böyle bir hutbe okudu mu?" diye sordu. İbn-i Ömer ^(Radiyallâhu Anh) de "Evet, okudu" dedi. Abdullah b. Safvan da kendisine; "Ne yapmak istiyorsun? Onunla savaşmayı istiyor musun?" diye sordu. İbn-i Ömer ^(Radiyallâhu Anh) şöyle cevap verdi: "Ey Abdullah b. Safvan! Sabretmek, bundan daha hayırlıdır." Abdullah b. Safvan da kendisine "Vallahi! Bu söylediğini yapmak isterse; onunla savaşırım" dedi. (Bir süre sonra) Muâviye de Mekke'ye geldi ve Za Tuva denilen yerde konakladı. Abdullah b. Safvan, yanına giderek ona şöyle dedi: "Sen, İbn-i Ömer'i ^(Radiyallâhu Anh), oğlun Yezîd'e biat etmemesi halinde kendisini öldüreceğini iddia etmişsin, doğru mu?" Muâviye de "Ben mi! İbn-i Ömer'i ^(Radiyallâhu Anh) öldüreceğim? Vallahi ben, onu öldürmem" dedi.

Yine Vehb, üçüncü bir senetle olayı şöyle rivâyet etti: "Hz. Muâviye, Batnı Murr denilen mevkiden Mekke'ye doğru harekete geçince, güvenlik görevlisine 'Yanıma aldıklarım dışında hiçbir kimsenin benimle yola devam etmesine müsaade etme' talimatını verdi ve tek başına yola devam etti. Vesata'l-Erak'a ulaştığında, Hz. Hüseyin ile karşılaşınca durdu ve kendisine, 'Müslüman gençlerin efendisi, Resûlüllah'ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) kızının oğlu merhabalar, hoş geldiniz' dedi. (Daha sonra da) 'Hz. Hüseyin'in binmesi için bir hayvan getirilmesini' emretti. Bir at getirildi, oda ata bindi. Daha sonra Abdurrahmân b. Ebi Bekir çıka geldi. Ona da; "Bu ümmetin Sıddîk'ının, efendisinin ve Kureyş'in şeyhinin oğlu merhaba, hoş geldiniz' dedi. (Daha sonra da) 'Abdurrahmân'ın binmesi için bir hayvan getirilmesini' emretti. Ona da bir at getirildi, oda ata bindi. Daha sonra İbn-i Ömer (Radiyallâhu Anh) çıkageldi. Ona da, 'Müslümanların efendisi, Faruk'un oğlu ve Resûlüllah'ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) arkadaşına merhaba, hoş geldiniz' dedi. (Sonra da) binmesi için bir hayvan getirilmesini emretti. Getirilen hayvana bindi. Daha sonra İbn-i Zübeyr (Radiyallâhu Anh) çıkageldi. Ona da; 'Resûlüllah'ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) halasının, Sıddîk'ın ve Resûlüllah'ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) havarisinin oğlu merhaba, hoş geldiniz' dedi. (Sonra da) binmesi için bir hayvan getirilmesini emretti. O da getirilen hayvana bindi. Böylece Muâviye onlarla birlikte yürümeye başladı. Mekke'ye girinceye dek onlarla birlikte yürüdü ve başkalarını aralarına katmadı. Sonra bunlar, Hz. Muâviye'nin yanına ilk girenler ve en son çıkanlar oldular. Yeryüzünde her sabah olduğunda bunlar, saygı, izzet ve ikram dışında bir şey görmediler. Haccını bitirinceye kadar da içinde bulunduğu durumla ilgili olarak onlara hiçbir şey arz etmedi." (Yani Yezîd'in veliahdliği ile ilgili onlara hiçbir bilgi vermedi.)

Yükler nakledilmeye, Şam'a gidiş yaklaşımaya ve develer çöktürmeye başlandığında, (Hüseyin b. Ali, Abdullah b. Ömer, İbn-i Zübeyr ve Abdurrahmân b. Ebi Bekir gibi orada bulunan) topluluktan bazıları diğerlerine giderek şöyle dediler:

“Ey toplum! Sakın aldanmayın. Muâviye, bu yaptıklarını size olan sevgisinden veya saygınlığınızdan yapmadı. İsteddiği şeye ulaşmak için yaptı. (Bu nedenle) ona cevap hazırlayın.” Topluca Hz. Hüseyin’e gittiler ve kendisine; “Ey Hüseyin! Sen (bizler adına) cevap ver” dediler. O da “İçinizde Kureyş’in şeyhi ve efendisi var. O, konuşmaya daha çok hak sahibidir” diye cevap verdi. Bunun üzerine Abdurrahmân b. Ebi Bekir’e yönelerek; “Ya Eba Muhammed sen (bizler adına) cevap ver” dediler. O da “Ben bu işe uygun değilim. İçinizde Müslümanların efendisinin oğlu ve Resûlullah’ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) arkadaşı İbn-i Ömer (Radiyallâhu Anh) vardır” dedi. Bunun üzerine İbn-i Ömer’e (Radiyallâhu Anh) yönelerek; “Sen (bizler adına) cevap ver” dediler. O da “Ben aradığınız kişi değilim. Sözü İbn-i Zübeyr’e bırakın. O size yeterli olur” dedi. Bunun üzerine İbn-i Zübeyr’e yönelerek, “Sen (bizler adına) cevap ver” dediler. O da, “Evet, bana muhalefet etmeyeceğinize dair yeminli söz verirsiniz, sizin adınıza ben ona gereken cevabı veririm” dedi. Onlar da “İstedğini kabûl ediyoruz” dediler. (Bunun üzerine orada bulunanlar Hz. Muâviye’den görüşmek için izin istediler.) İzin verilince de Hz. Muâviye’nin yanına girdiler. Muâviye, konuşmaya başladı. Allah Teâlâ’ya hamd ve senada bulunduktan sonra şöyle dedi: “İçinizdeki yaşantımı, akrabalık hukukuna olan bağlılığımı, hatalarınızı görmezlikten geldiğimi, kusurlarınıza tahammülkar davrandığımı biliyorsunuz. Emiru’l-mü’mininin oğlu Yezîd, kardeşiniz, amcanızın oğlu ve sizler hakkında insanların en hüsnü niyetlisidir. Onu şimdiden halife olarak kabûl etmenizi, sizlerin ise (onun yardımcıları olarak) dilediğini yöneticilikten alan ve (dilediğini de) yönetici olarak atayan, vergileri toplayan ve taksim eden kişiler olmanızı istedim. Bu hususlarda size hiçbir dahli de olmaz.”

Bunun üzerine toplumda bir sessizlik oluştu. Muâviye (Radiyallâhu Anh) “Cevap vermeyecek misiniz, yoksa kabûl etmiyor musunuz?” dedi. Toplum sustu. Tekrar Muâviye (Radiyallâhu Anh) “Cevap vermeyecek misiniz?” dedi. Toplumdaki sessizlik devam etti.

Bunun üzerine Hz. Muâviye, İbn-i Zübeyr'e yönelerek şöyle dedi: "İbn-i Zübeyr, konuş bakalım. Hayatıma yemin ederim ki, sen, bu toplumun hatibisin." İbn-i Zübeyr de kendisine şöyle cevap verdi: "Evet, Ya emire'l-mü'minin. Seni üç husustan birini tercihte muhayyer bırakıyorum. Hangisini tercih edersen, o senin bileceğin bir iştir." Muâviye de ^(Radiyallâhu Anh) ona, "Allah babana hayırlar versin, üç şeyi arz et bakalım" dedi. O da, "Dilersen, Resûlüllah'ın ^(Sallallâhu Aleyhi Ve seilem) yaptığını yaparsın. Dilersen, Hz. Ebu Bekir'in yaptığını yaparsın ki o, Resûlüllah'dan ^(Sallallâhu Aleyhi Ve seilem) sonra bu ümmetin en hayırlısıdır. Şayet dilersen de, Hz. Ömer'in ^(Radiyallâhu Anh) yaptığını yaparsın ki o, Hz. Ebu Bekir'den sonra bu ümmetin en hayırlısıdır." Muâviye de ^(Radiyallâhu Anh) ona, "Allah babana hayırlar versin, onlar ne yaptılar?" dedi. O da, "Resûlüllah ^(Sallallâhu Aleyhi Ve seilem) vefat ettiğinde hiçbir kimseyi veliaht olarak seçmedi. Müslümanlarsa Ebu Bekir'in halife olmasına râzı oldular. Eğer dilersen Allah Teâlâ kader ve kazasını icra edene dek Müslümanların işini kendilerine bırak. Onlarda kendileri için birini (halife olarak) seçerler." Muâviye de ^(Radiyallâhu Anh) ona; "İyi güzelde, bugün aranızda Ebu Bekir gibi birisi yoktur. Ben sizlerin ihtilafa düşmenizden emin değilim" dedi. O da, "Hz. Ebu Bekir'in yaptığı gibi yap. O, babasının çocuklarından birini değil de Kureyş kabilesinin en uzak boyundan olan birini seçerek veliaht yaptı." Muâviye ^(Radiyallâhu Anh) tekrar ona, "Allah babana hayırlar versin, üçüncü teklifin nedir?" dedi. O da, "Ömer'in yaptığı gibi yap. O halife seçme işini Kureyş'ten olan altı kişilik şûra heyetine bıraktı. Aralarında babasının çocuklarından hiçbir kimse yoktu" dedi. Muâviye ^(Radiyallâhu Anh) tekrar ona, "Bu üçten başka teklifin var mı" dedi. O da, "Hayır" dedi. Muâviye ^(Radiyallâhu Anh), orada hazır olanlara da, "Sizlerin söyleyeceği bir şey var mı?" diye sordu. Onlarda, "Bizlerin ilave edeceği bir şey yoktur" dediler.

Bunun üzerine Muâviye ^(Radiyallâhu Anh) onlara şöyle dedi: "Tekliflerinize hayır, ben size yakın olmak istemişim. Şurası muhakkak ki, uyaran mazur sayılır. Sizden biri kalkar da toplum içinde beni yalanlarsa, sorumluluğu kendisine aittir. Zira ben bir

söz söyleyeceğim. Doğru söylersem, doğruluğumun (sevabı) banadır. Yalan söylersem, yalanımın vebali de banadır. Allah'a yemin ederim ki, sizden biri sözüme itiraz edecek olursa; sözünü bitirmeden başı bana ulaşır." Sonra koruma amirini çağırdı ve kendisine, "Bunlardan her birinin başına muhafızlarından iki adam koy. Bunlardan herhangi biri, ister doğru ister yalan olsun, sözüme itiraz edecek olursa; başını vursunlar" talimatını verdi. Sonra Hz. Muâviye'nin arkasından onlar da (mescide) gittiler. Muâviye ^(Radıyallahü Anh) minbere çıktı ve Allah'a hamd ve senadan sonra şöyle dedi: "Bu toplum, mü'minlerin efendisi ve onların en seçkinleridir. Onlar olmaksızın hiçbir işi tek başımıza yapamayız. Onlarla istişare etmeden hiçbir hüküm veremeyiz. Onlarsa mü'minlerin emirinin oğlu Yezîd'e, kendisinden sonra halife olarak râzı olup biat ettiler. Sizlerde Allah'ın ismini anarak biat ediniz." Onlarda ellerini onun (Hz. Muâviye'nin) elinin üstüne koyarak biat ettiler. Sonra Hz. Muâviye binitine binerek oradan ayrılıp gitti.

Bazı kimseler onlarla karşılaştıklarında; "Şöyle şöyle iddialarda bulundunuz. Sizler memnun edilip de mükâfat ve ödüle boğulunca biat ediverdiniz" dediler. Onlarsa; "Vallahi bizler biat etmedik" dediler. O kimselerde kendilerine; "Bu adam (Muâviye), yalan söylediğinde cevap vermenize engel neydi" dediler. Sonra da hem şehir halkı hem de diğer insanlar biat ettiler. Daha sonra Muâviye Şam'a hareket etti.

Kadı Ebu Bekir (Allah Teâlâ kendisinden râzı olsun) şöyle dedi: "Yaşananları inkâr edecek değiliz. Cehalet bizi kaldırıp bir yerlere atmış da değildir. Ayrıca bizde hakka karşı cahiliyyenin hamiyeti de yoktur. Yine biz, Muhammed'in ^(Sallallahü Aleyhi Ve sellem) ashâbından birine de asla içimizde kin tutmayız. Bilakis şöyle diyoruz: "Rabbimiz, bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde inananlara karşı bir kin bırakma! Rabbimiz! Sen çok şefkatli, çok merhametlisin!" (Haşr, 59/10)

Bizim söylediğimiz şudur: “Hz. Muâviye, halife seçimini şûraya bırakmayıp hilâfeti akrabalarından birine tahsis etmekle, özellikle de kendisine veliaht olarak seçtiği bu yakını, çocuğu olduğu için (dinen) efdal olanı terk etmiştir. Aynı şekilde Abdullah b. Zübeyr’in kendisine önerdiği üç tekliften birine uymayı reddetmekle de (dinen) efdal olanı yapmamıştır. Ancak Hz. Muâviye, (halifenin seçim işini, şûraya bırakmak veya Müslümanların kendi hür iradeleri ile halifelerini seçmelerine olanak sağlamak böylece de efdal olanı yapmak yerine) oğlunun halife olması fikrinde ısrarcı oldu ve biatin ona yapılmasını sağladı. İnsanlarda ona biat ettiler. Biat etmekten kaçınarlarsa biat etmediler. Böylece Yezîd’e yapılan biat dinen sahih olmuş oldu. Çünkü ehlü’l-hal ve’l-akd’den bir kişinin biatiyle biat işi tamamlanmış olur. Bazıları biatin, iki kişinin biat etmesiyle sahih olacağını söylemişlerdir.”

Şayet yapılan biatin sahih olması halife olma şartlarını taşıyan kişi içindir denilecek olursa, buna şöyle cevap veririz: Yaş, hilâfet şartlarından değildir. Yezîd’in hilâfet şartlarını taşıyıp taşımadığında eksikliği olduğu da tarihen sabit değildir.

Şayet bu şartlardan biri de kendisine biat edilen kişinin adaletli ve ilim sahibi olmasıdır. Yezîd ise adil olmadığı gibi ilim sahibi de değildir denilecek olursa, buna şöyle cevap veririz: İlimin ya da adaletin olmadığı ne ile biliriz? Eğer ilim ve adaletten yoksun olsaydı, Muâviye’ye böyle yapmamasını (oğlu Yezîd’i veliaht tayin etmemesini) kendisine işaret eden o üç fazıl adam söylerdi. Hâlbuki onlar, halife seçiminde tahakküm etmesini (tek başına karar vermesini, müstebit davranmasını) ayıpladılar ve tahakkümü bırakıp işi şûraya havale etmesini istediler.

Şayet, o esnada adalet ve ilim bakımından Yezîd’in fevkinde bulunan yüzlerce, belki binlerce kişi vardı ve bunlar halife olmaya ondan daha çok hak sahibi idiler denilecek olursa,

buna şöyle cevap veririz: Efdal (daha layık biri) varken, mefdulun (fazilet bakımından daha aşağı olan birinin) imameti (halife olması) caiz olup olmadığı meselesi, âlimlerin gerekli yerlerde zikrettiği gibi ihtilafı bir konudur.

İmam Buhârî bu konuyu kökünden halletti ve doğru yolda yürüdü. "el-Camiu's-Sahih" isimli eserinde söz konusu iddiaları tamamen iptal eden (ortadan kaldıran) bir haber rivâyet etmiştir. Bu rivâyet ise şudur: Hz. Muâviye, İbn-i Ömer'in de hazır bulunduğu bir sırada hutbe okur. Buhârî'nin İkrime b. Halid'ten rivâyet ettiğine göre İbn-i Ömer ^(Radiyallahü Anh) şöyle dedi: Hz. Hafsa'nın yanına girdim (Hz. Hafsa, İbn-i Ömer ^(Radiyallahü Anh)'in kardeşidir.) (Yıkamış olduğu için) örgülerinden su damlıyordu. Kendisine şöyle dedim: "İnsanların (halife seçim) işleri, gördüğün gibi oldu. Bu konuda bana hiçbir şey sağlanmadı." Hz. Hafsa da ona, 'Onlara ulaş, seni bekliyorlar. Onlardan uzak kalmamdan ikilik çıkmasından korkuyorum' dedi. Onların yanına gidinceye dek kendisine ısrar etti. Sonunda o da yanlarına gitti. Toplumda bulunan insanlar dağılınca Hz. Muâviye bir hitapta bulundu ve şöyle dedi: 'Bu konuda kim konuşmak istiyorsa, bize boyunu gösterebilir. Biz bu işe, ondan da babasından da daha çok hak sahibiyiz.' Habib b. Mesleme İbn-i Ömer'e, 'Haydi cevap ver' dedi. İbn-i Ömer de ona, 'Elbisemi çözdüm¹⁷⁷ ve Muâviye'ye bu işe senden daha layık olan, hem seninle hem de babanla Müslüman olmanız için çarpışan kişidir, demeyi düşündüm. Ancak birliği bozacak, kan akmasına sebebiyet verecek ve benim adımla söylemediğim sözlerin (değişik yerlere) taşınacağından korktuğumdan ötürü bir söz söylemekten çekindim. Allah'ın cennetlerde hazırladığı nimetleri hatırladım.' Habib b. Mesleme'de ona şöyle dedi: 'Korundun ve muhafaza edildin.' (Yani Allah seni koruyup muhafaza

177- O günkü Araplar adetleri üzerine oturdukları vakit omuzları üzerine elbisesini atar, iki ucunu da iki ayağına baldırdan bağlardı. Ayağa kalktıklarında da bu bağı çözerlerdi. (Mütercim)

etmiştir.)¹⁷⁸ (İmam Buhârî'nin rivâyetine göre, Medîneliler Yezîd'e yaptıkları biati bırakınca İbn-i Ömer ^(Radyallâhu Anh) maiyetini ve çocuklarını toplar onlara şöyle der: "Ben Resûlüllah'dan ^(Sallallâhu Aleyhi Ve sellern) işittim. O, şöyle buyurdu: 'Ahdini bozan herkes için kıyamet günü bir bayrak dikilir.' Bizler bu adama, Allah ve Resûlüne verilen biatla biat ettik. Ben, Allah ve Resûlüne verilen biatla bir adama biat ettikten sonra o adama savaş açmamızdan daha büyük hainlik bilmiyorum. Sizden bir kişi, yaptığı biatı geri çeker (bozar) veya ona yapılan biatın bozulması için koşturur ise; benimle o kişi arasındaki bağ kesilmiştir, kopmuştur" dedi.¹⁷⁹ Ey Müslümanlar! Şimdi İmam Buhârî'nin "Sahih"inde rivâyet etmiş olduğu bilgilerle, Abdullah b. Ömer'le ilgili olarak daha önce anlatılanları bir mukayese edin. Orada Abdullah b. Ömer'in Yezîd'e biat etmediği, Muâviye'nin buna rağmen biat etti diyerek yalan söylediği ve koruma amirine buna itiraz etmesi halinde Abdullah b. Ömer'in boynunun vurulması emrini verdiği iddia edilmektedir. Hâlbuki o (yani Abdullah b. Ömer), Buhârî'nin rivâyetinde şöyle diyordu: "Bizler bu adama, Allah ve Resûlüne verilen biatla biat ettik." Bu rivâyetler arasındaki tenakuza bir bakın. Sahâbe ve Tabiîn'le ilgili anlatılan olaylarda yanlışa düşmemek ve tehlikelerden kurtulmak için kendi nefsiniz adına kuvvetli olanı tercih edin. Kendilerini görmediğiniz bu insanların müptela oldukları fitnelerden Allah Teâlâ sizleri korumuşken, sizler, dillerinizi onların kanlarına bulaştırmayın. Dillerinizi onların kanlarına bulaştırarak yırtıcı hayvanların avını yiyip bitirdikten sonra geriye yerde bıraktıkları kan bulaşığını yalayan köpekler gibi olmayın.

Her biri adil ve güvenilir râviler olan Abdurrahmân b. Mehdi, Süfyân ve Muhammed b. Münkedir'in rivâyetine göre de Yezîd'e biat edildiğinde İbn-i Ömer ^(Radyallâhu Anh) şöyle demiştir: "Hayırlı biri ise, râzı olduk. Şer biri ise, sabrederiz." Humeyd b.

178- Buhârî, Meğazi, 30 (4108)

179- Buhârî, Fiten, 21(7111)

Abdirrahmân'nın naklettiği şu olay da sabittir. O şöyle demiştir: "Yezîd b. Muâviye veliaht olarak belirlendiği vakit Resûlullah'ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) ashâbından olan bir adamın yanına girdik. O sahabî bize, 'Yezîd b. Muâviye'nin, Muhammed ümmetinin en hayırlısı, en fakîhi ve şerefçe en büyüğü olmadığını söylüyorsunuz. Ben de bunu söylüyorum. Fakat vallahi Ümmet-i Muhammed'in birlik ve beraberliği bana dağılmalarından ve ayrılığa düşmelerinden daha sevimlidir. Bana fikrinizi söyleyin, Ümmet-i Muhammed, bir kapıdan içeri girse ve girilen yerde onlara yeterli gelse; o yer, içeri girmek isteyen bir adama da yeterli gelmez mi, bu adamı da barındırmaktan aciz kalır mı?' Bizde 'Hayır' dedik. Yine, 'Bana fikrinizi söyleyin, Ümmet-i Muhammed'den her bir adam, din kardeşimin kanını dökmeyeceğim ve malını da almayacağım dese; bu onlara yeterli gelmez mi?' Bizde, 'Evet' dedik. O da, 'İşte benim size diyeceğimde budur' dedi ve Resûlullah'ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) şöyle söylediğini ilave etti: 'Sana, hayâdan ancak hayır gelir.'

Bütün bu sahih haberler bizlere şunu göstermektedir: İbn-i Ömer (Radiyallâhu Anih), Yezîd olayını kabullenmiştir. Ona biat etmiş, insanların (halifesine ve devletine karşı) üstlendiği sorumluluğu o da üstlenmiştir. Müslümanların girdiği şeye, o da girmiştir. Kendisine ve ona tabi olanlara, Yezîd'e karşı çıkmayı ya da biatlarını bozmayı yasaklamıştır.

Şu husus da net olarak açığa çıkmıştır ki, kim "Muâviye, 'İbn-i Ömer (Radiyallâhu Anih) biat etmediği halde biat etti' diyerek yalan söylemiştir. Yine İbn-i Ömer ve arkadaşlarına (Yezîd'e biat edip etmedikleri) sorulduğunda, onlar da, 'Bizler, ona biat etmedik' dediler" derse; o adam yalancıdır. İmam Buhârî, Muâviye'nin minberde iken söylemiş olduğu "İbn-i Ömer biat etti" şeklindeki rivâyetinde sâdiktir. Zira bu biatı İbn-i Ömer ikrar etmiş, kabullenmiş ve ısrarla da biatını devam ettirmiştir.

Hangi grup, doğruyu söyleme konusunda daha gerçekçi, İmam Buhârî'nin içinde bulunduğu grup mu? Yoksa

diğer grup mu? Kendi nefsiniz için en doğru ve en kesin olanı alınız ya da tamamen susunuz. Böyle yaparsanız Allah sizi korur ve işlerinizde muvaffak kılar.

Humeyd b. Abdurrahmân'ın üstü kapalı olarak sahib (arkadaş) diye söz ettiği kişi; İbn-i Ömer'dir. Allah, her şeyi en iyi bilendir. Murad edilen o değil de başka birisi olsa da sonuç değişmez. Çünkü kendisine biat edildiği takdirde "Efdal olanı varken, mefdulun hilâfetinin caiz olacağı" hükmünde iki büyük zat (âlim) söz birliği etmiştir. Bu kural kabûl edilmediği takdirde yani "Efdal var diye mefdula yapılmış olan biat" bozulduğunda ya da en efdalı bulmak çabasına girildiğinde bu durum mubah sayılması mümkün olmayan şeylerin, mubah sayılmasına, birlik, beraberliğin bozulmasına ve ümmetin parçalanmasına yol açabilecektir.

Şayet denirse ki, Yezîd içkici biriydi. Bizde deriz ki, böyle bir iddiada bulunmak ancak iki şahitle helâl olur. Kim onun bunu yaptığına şahitlik edecektir? Bilakis adil kişiler, onun adil¹⁸⁰ biri olduğuna şahitlik etmektedirler. Yahya b. Bekir'in rivâyetine göre Leys b. Sa'd¹⁸¹ şöyle demiştir: "Emiru'l-Mü'minin Yezîd şu tarihte vefat ettiğinde..." Leys b. Sa'd, onu devletleri yıkılıp hâkimiyetleri yok olduktan sonra "Emiru'l-Mü'minin" diye isimlendirmiştir. Şayet onu bu makamda görmeseydi, sadece "Yezîd, öldüğünde" derdi. Başkaca bir şey ilave etmezdi.

180- Kısaca hadîs ilminde "adalet" sahibi insan demek, üzerine farz olan dini vazifelerini yerine getiren, emrolunduğu şeylere sımsıkı sarılan, haram ve yasaklardan kaçınan, dine ve mürüvvetine ters- düşen sözlerden dilini korumakla tanınan kimsedir. Bu tanım yaptığı rivâyetin kabul edilmesi için şarttır. Yoksa adaletten kasıt, devlet başkanının, amirin veya mahkemedeki hâkimin adil olması değildir. Burada "Yezîd adildi" demekle mü-ellif, onun farzları yerine getiren ve içki dâhil büyük günahlardan kaçınan biri olduğunu söylemektedir. (Geniş bilgi için bkz. M. Uğur, Hadîs Terimleri Sözlüğü)

181- Bu zat, mutlak müctehid ve muhaddis olan büyük bir âlimdir. Hicri 94 yılı Şaban ayında dünyaya gelmiştir. Tabi'in ve Tebe'i Tabi'in'den çok insanla görüşmüş ve onlardan ilim almıştır. İmam Şafii, ilimde onu İmam Mâlik'ten üstün görmektedir. (Geniş bilgi için bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, 27/164)

Şayet Yezîd'in hiçbir günahı olmasa da sadece Hüseyin b. Ali'yi (Radiyallâhu Anh) öldürmesi ona günah olarak yeterlidir denilecek olursa, buna: Başa gelen musibetlerden dolayı bir kez olarak "Vah üzüntüm!" derim. Hz. Hüseyin'in (Radiyallâhu Anh) başına gelen musibetlerden ötürü ise bin kez "Vah üzüntüm!" derim. (Peygamberimiz (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) onu kucağına aldığı zaman), idrarı Peygamber'in (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) göğsüne akan birinin, kanı toprağa akıyor da bastırılıp korunmuyor! Ey Allah'ım! Ey Müslümanlar! Ne kötü bir durum, ne kadar da üzücü!

Bu konuda rivâyetlerin doğruya en yakın olanı, Yezîd'in, Velîd b. Utbe'ye bir mektup yazarak Hz. Muâviye'nin ölümünü bildirmiş olması ve yukarıda geçtiği üzere Medînelilerden de kendisine biat almasını emretmesidir. Bunun üzerine Velîd, Mervan'ı çağırır ve durumu haber verir. Bunun üzerine Mervan ona, "Hüseyin b. Ali (Radiyallâhu Anh) ile İbn-i Zübeyr'e haber gönderip çağırt. Gelir biat ederlerse, ne güzel. Aksi takdirde boyunlarını vur" der. Velîd de Mervan'a, "Subhanallah! Hüseyin b. Ali (Radiyallâhu Anh) ve İbn-i Zübeyr gibi birisi öldürülür mü?" der. Mervan da ona, "Sana ne diyorsam odur" cevabını verir. Velîd de ikisine haber gönderir. Bunun üzerine İbn-i Zübeyr gelir. Kendisine Hz. Muâviye'nin öldüğünü haber verir ve Yezîd'e biat etmesini ister. İbn-i Zübeyr de Velîd'e, "Benim gibi birisinin biatı burada mı alınır? Minbere çık, ben de insanlarla birlikte açıkça biat edeyim" der. Mervan sıçrayıp ayağa kalkar ve Velîd'e, "Boynunu vur. Zira o, fitne ve şerrin yakın dostudur" der. İbn-i Zübeyr de Mervan'a, "Ey İbn-i Zerka, şer ve fitne yerlerinde dolaşan sensin" diye cevap verir. Birbirlerine karşılıklı olarak ağır sözler söylerler. Velîd ise her ikisine de yanından çıkmalarını söyler. Ardından da Hüseyin b. Ali'ye (Radiyallâhu Anh) haber gönderir. Ancak ona bir şey söylemez. Onlarda yanından çıkarlar. Velîd, her ikisini de takibe ve gözetlemeye aldırır. Sabah olunca her ikisi de (Hz. Hüseyin (Radiyallâhu Anh) ile İbn-i Zübeyr) acelece Mekke'yegiderler ve orada karşılaşırlar. İbn-i Zübeyr, Hz. Hüseyin'e, "Kendinin ve babanın taraftarları ile birlikte olmana engel nedir? Benim onlar gibi

tarafıtarlarım olsaydı, kendilerine giderdim" dedi. İşte bu, en sahih olan rivâyettir.

Tarihçilerin zikrettiklerine göre, Kûfelilerden Hz. Hüseyin'e mektuplar geldi. O da amcasının oğlu Müslim b. Akıl'ı onlardan kendisinin adına biat almak ve ittiba edebileceklerin durumlarına bakmak üzere gönderdi. İbn-i Abbas ^(Radıyallâhu Anh), Hz. Hüseyin'e Kûfelilerin daha önce babasını ve kardeşini yalnız bıraktıklarını söyleyerek vazgeçirmeye çalıştı. İbn-i Zübeyr ise Kûfe'ye gitmesini işaret etti. O da Kûfe'ye hareket etti. Daha Kûfe'ye ulaşmadan Müslim b. Akıl öldürüldü. Onu çağırınlar, onu teslim etmişlerdi. Öğüt almak isteyene, bu öğüt olarak yeter. Olup bitenlere dini gayretinden dolayı kızıp öfkelenen, hakkı tutup ayağa kaldırmak için yürüyüşüne ara vermeksizin devam ettiren Hz. Hüseyin, zamanının en büyük âlimi olan İbn-i Abbas'ın ^(Radıyallâhu Anh) nasihatini dinlemediği gibi Sahâbe'nin şeyhi (lideri) olan İbn-i Ömer'in ^(Radıyallâhu Anh) görüşünden de yüz çevirmişti. En son yapılması gerekeni başta yapmış, istikameti eğri büğrü yollarda, gençliğin parlaklık ve güzelliğini de ihtiyarlıkta aramıştı. Çevresinde bulunanlar arasında dengi olmadığı gibi tarafıtarlarından onun hakkını koruyup gözetecek, onun için canını verecek birileri yoktu. Böylece yeryüzünü Yezid'in içkisinden temizleyelim derken¹⁸² Hz. Hüseyin'in kanını akıttık. Başımıza öyle bir musibet geldi ki, zamanın getireceği bütün sevinçler bu üzüntüyü gideremeyeceği gibi oluşan yaraları da saramaz.

Hz. Hüseyin'e karşı çıkan ancak te'ville karşı çıkmıştır. Yine ona karşı savaşmalarının nedeni, fitneye girmekten sakındıran, zamanla durumun bozulacağını haber veren ve Peygamberler hakkında dahi hüküm verecek olan¹⁸³ dedelerinden duydukları

182- Hz. Hüseyin'i bu işe sokan fitneci grubun iddiasını ve yaptıklarını kastetmektedir.

183- Kendinden önce geçen Peygamberlerin ümmetleri, Peygamberlerinin kendilerine yaptığı tebliği inkâr edince, Peygamberimiz ^(Sallâllâhu Aleyhi ve Aleyhi) onların dini tebliğ ettiğine dair şahitlik edecektir. Burada bu husus kastedilmektedir.

hadîsler sebebiyledir. Dedelerinin yani Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) bu konuda sözleri çoktur. Bu mübârek sözlerinden biri de şudur: "Çok dehşet veren işler ve bozgunculuklar olacaktır. Bu ümmetin toplu bir halde olan işlerini ayırıp dağıtmak isteyen kim olursa olsun boynunu vurun."¹⁸⁴ İnsanlar bu ve benzeri hadîsler sebebiyle savaşılmaya çıktılar.

Şayet bu ümmetin büyüğü, büyüğünün oğlu, şerifi ve şerifinin oğlu olan Hz. Hüseyin, evinde veya arazisinde ya da develerinin içinde oturup kalsaydı ve yine başlarında İbn-i Abbas ve İbn-i Ömer (r.anhum) olmak üzere bütün halk, Hak'kı tutup kaldırması için ona gelip davet etselerdi, O da onlara hiç iltifat etmeseydi bile; Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) ikaz ve uyarıda bulunduğu¹⁸⁵ ve kardeşi hakkında söylediği¹⁸⁶ işler tahakkuk edecekti. Halkın ileri gelenleri onu (Hz. Hasan'ı) istediği ve yeryüzünün orduları da onun yanında yer aldığı halde bu ümmetin fertlerinin kardeşiyle (Hz. Hasan'la) ilgilerini kesip etrafından dağıldıklarını gördü. Sahâbe'nin ileri gelenleri onun etrafından uzaklaşmış ve (giriştiği işten) onu vazgeçirmeye gayret ederken sadece Kûfe'li kuru kalabalıkların onun yanında yer almasından ötürü bu ümmet, onun yanına nasıl dönerdi veya onun yanında nasıl yer alırdı?

Bu konuda Allah Teâlâ'nın kaza ve kaderine teslim olmak ve zaman durdukça Resûlüllah'ın (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) kızının oğluna üzülmekten başka çıkar yol bilmiyorum. Ümmetin lideri ve ileri gelenlerinin, bu işin, Allah Teâlâ tarafından Ehli Beyt'ten uzak tutulduğu ve hiçbir kişinin girmesinin uygun olmayacağı fitne durumu olduğu bilgisi olmasaydı; onu asla teslim etmezlerdi.

184- Müslim, İmaret, 59, (1852).

185- Uyarıda bulunduğu hadîs, "Çok dehşet veren işler ve bozgunculuklar olacaktır. Bu ümmetin toplu bir halde olan işlerini ayırıp dağıtmak isteyen kim olursa olsun boynunu vurun." Müslim, İmaret, 59, (1852)

186- Bu hadîs ise ileride geçen, "Benim bu oğlum seyyittir. Umulur ki Allah Teâlâ, onunla Müslümanlardan iki büyük grubun arasını islah edip düzeltir" hadîsidir.

İşte Ahmed b. Hanbel, zühd hayatına, dindeki yüce konumuna ve takva yaşantısına rağmen "Musned" adlı kitabının "Zühd" bölümünde Yezîd b. Muâviye'nin bir hutbesinde şöyle dediğine yer vermiştir: "Sizden biri herhangi bir hastalığa yakalanır sonra da şifa bulursa, yaptığı en faziletli ameline baksın da onu iltizam (onu devamlı yapmaya gayret) etsin. Yine yaptığı en kötü ameline baksın ve onu terk etsin."

Ahmed b. Hanbel'in Yezîd'in bu sözünü "Musned" adlı eserine alması, onun yanında Yezîd'in değerli bir konumunun olduğuna delalet eder. Öyle ki, o (Ahmed b. Hanbel), kitabında Sahâbe ve Tabiîn'in zahitleri arasında Yezîd'e de yer vermiştir. O Sahâbe ve Tabiînler ki, vaazları sebebiyle günahlar terk edilir ve söyledikleri sözlerine de insanlar uyarlar. Evet, evet. Ahmed b. Hanbel, onu Tabiîn'in hayatlarını anlatmadan önce Sahâbe'nin içinde zikretti. Ahmed b. Hanbel'in ona gösterdiği teveccühle tarihçilerin onu başta içki ve kumar olmak üzere günah deryasına dalmış bir kişi olarak anlatmaları arasındaki farka bir bakın? Utanmıyorlar mı? Allah onlardan edeb ve hayâyı soyup almışsa, sizler pişmanlık duyup hatalarınızdan dönmeyecek misiniz, hatalarınızdan uzaklaşmayacak mısınız? Ümmetin âlim, fazil ve zahitlerine uymayacak mısınız? Bu millete intisab etmiş delillerle, zındıkları içinizden söküp atmayacak mısınız? "İşte bu insanlar için bir açıklama, Allah'tan gereğince korkanlar için doğru yolu gösterme ve bir öğüttür."¹⁸⁷ Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir.

Bundan sonra İbn-i Zübeyr hazretlerine ve Mekke'de iken girdiği biata bakınız, İbn-i Abbas'ın, aklına ve nefsanî arzularını gemleyerek kendisini hesaba çekmesine bir bakınız, İbn-i Ömer'e, yaşına ve dünyanın ona teslim olmasına rağmen onun dünyayı silkip atışına bir bakiverin. Eğer ayaklanmak için bir sebep olsaydı, buna en başta hak sahibi olan İbn-i Abbas hazretleri

olurdu. Zira kardeşi Ubeydullah'ın iki çocuğu, zikredildiğine göre, zülmen öldürülmüşlerdi. Fakat o, "Hz. Osman'ın kâtillerinin cezalandırılmaları imkânı bulunamamışken" kardeşi Ubeydullah'ın iki çocuğunun kâtillerinin cezalandırılmalarının¹⁸⁸ çok çetin ve zor olduğunu gördü. Her ikisi de asıl kuralı korumak ve muhafaza etmek adına onun kanını talep etmekten vazgeçtiler. Bu asıl kural, "Ümmetin birlik ve beraberliğini korumak, kanının akmasına engel olmak ve bir kelime etrafında buluşmalarını temin" etmektir. Bundan sonrasını artık şeriatın sahibi Peygamberimizin (Sallallahu Aleyhi Ve Sellem) emrettiği şekilde burnu kesik, siyahî birisi bile deruhte edebilir. Onlardan her biri kadri yüce müctehitlerdir. Giriştiği işte ecir ve sevaba nail olmuşlardır. Allah'ın burada bir hükmü var, onu da infaz etmiştir. Âhirette de bir hükmü var, gayet sağlam ve mahirane hükmünü vermiş ve onu sonlandırmıştır. Bu işlerin kader çizgisinde cereyan ettiğini takdir edin. İbn-i Abbas ve İbn-i Ömer'in nasıl karşıladığına bakın ve öyle de karşılayın. O halde kendilerine hiçbir yarar getirmeyen dünyevi işlerinde de fayda sağlamayan hususlarla ilgili olarak çenelerini yoran ve kalem oynatan sefiher grubundan olmayın.

Her yönüyle seçkin olan âlim ve fakîhlere bir bakın, bu tür saçmalıklara hiç yöneldiler mi? Bu tür ahmakça şeyleri hiç konuştular mı? Bilakis bu tür şeylerin cahiliyetten kalma ırkçılık kavgası ve boş bir taassup olduğunu bildiler. Bunların halkın arasındaki bağları koparmaktan, birlik ve beraberliğini parçalamaktan ve dirlik ve düzenini bozup ayrılığa düşürmekten başka bir faydasının olmadığını anladılar. Olan olmuştur. Tarihçiler söyleyeceğini söylemiştir. Bundan sonrası ya sukut etmek ya da ilim ehline uymak ve bir kısım tarihçi ve edebiyatçının saçmalıklarını bir kenara atmaktır. Allah Teâlâ size ve bize rahmetiyle nimetlerini tamamlasın.

188- Devlet, Emevîlerin elinde olmasına rağmen Hz. Osman'ın kâtillerinden hesap sorulamamışken, kardeşi Ubeydullah'ın çocuklarının kanının hesabı nasıl sorulur? Bunu iyi anladığı için hesabı âhirete bırakmıştır.

NÜKTE:

Emeviler ve Halife Oluşlarındaki Bazı Esrarlar

İnsanların, Ümeye oğullarının (Emevîlerin) hükümlerini (halîfeliklerini ve halife olmalarını) çok görmelerine şaşmak gerekir. Çünkü onlara hükümlerlik hakkını akdeden ilk kişi Resûlüllah'dır (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem). Zira Resûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) fetih günü, Allah'ın en hayırlı beldesi ve haremî olan Mekke'ye Attab b. Useyd b. Ebî'l-Âs b. Ümeye'yi yönetici olarak atamıştır. O esnada Attab, filiz gibi bir delikanlı idi. Muâviye b. Ebu Süfyân'ı ise güvenilir bir vahiy kâtibi olarak kullanmıştı. Sonra da Hz. Ebu Bekir (Radıyallâhu Anh), Hz. Muâviye'nin kardeşi olan Yezîd b. Ebu Süfyân'ı Şam'a vali olarak atamıştı. Bundan sonra da kendilerini saygın insanlar konumuna taşıyınca dek (devlet kurup halife oluncaya kadar) şan ve şeref yolunda tırmanmaya, izzet ve itibar basamaklarında birer birer yükselmeye devam ettiler.

İnsanlar onlar hakkında aslı olmayan uydurma hadîsler rivâyet ettiler. Bu uydurma hadîslerden biri de Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) rüyasında, Ümeye oğullarını kendi minberine maymun gibi sıçrayıp çıktıklarını görmesi ve bu durumun kendisine çok

ağır gelmesidir. Kendisine güya teselli olması için Allah Teâlâ tarafından Ümeyye oğullarının hükmedeceği bin aylık zamandan daha hayırlı olan kadir gecesi verilir.¹⁸⁹

Şayet bu hadîs sahih olsaydı, Hz. Peygamber, onların hükümlerine gidecek yolu açmazdı ve yine onları, yeryüzünün en efdal toprağı olan Mekke'de yönetici olarak atamazdı. İşte temel nokta burasıdır. Bütün güçle bu noktaya vurgu yapmak gerekir.

Şayet Hz. Muâviye'nin, batılla hüküm verdiği ve Ziyad'ı kardeşleri arasına ilhak ederek helâl olmayan hükümler ihdas ettiği ileri sürülecek olursa, buna şöyle cevap veririz: Birden fazla yerde açıkladığımız gibi, Ziyad'ı kardeş kabûl ederek kendi kardeşleri arasına ilhak etmesi, sağlam esaslara dayanmaktadır. Yapılanın doğru bir iş olduğunu, bunu istikametten sapma olarak iddia edenlerin iddiasını zikrettikten sonra açıklayacağız. Zira asılsız ve boş şeylerin izahına gerek yoktur. Çünkü olmayan bir yırtık, yama tutmaz. Batılın dili ise yırtıktan daha büyüktür. Nasıl olurda bu dil kesilmez?

Ubeydes-Sakafi'ye nisbet edilen Ziyad'ın, Haris b. Kelde'nin Sümeyye adlı cariyesinden doğduğunu söylediler. Yani babası bilinmediği için Ubeyd es-Sakafi'ye nisbet edilmektedir. Çünkü onun evinde onun cariyesinden dünyaya gelmiştir. Ziyad, -babası olan- Ubeyd'i bin dirheme satın alır ve azat eder. Ebu Osman en-Nehdi, "Biz ona (Ziyad'a) gıpta ediyorduk" demiştir. Hz. Ömer (Radıyallahü Anh) onu Basra şehrinin zekâtlarının bir kısmını toplamak üzere görevlendirdi. Ebu Musa'ya da kâtiplik yaptığı da söylenmiştir. Diğer şahitlerle birlikte Muğire aleyhine şahitlik etmeyince, (Hz. Ömer) onları (diğer şahitleri) celde¹⁹⁰ cezasıyla cezalandırdı, onu da görevinden azletti ve kendisine şöyle dedi: "Seni utanç veren

189- Tirmizî, Tefsir, 85 (3350); Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, Kadr Süresi; Kurtubî, Ahkâmü'l-Kur'an, 20/133

190- Celde: Kırbaç ve benzeri şeylerle bedene vurmak anlamındadır. Miktarını hâkim belirlemektedir. Ancak Hanefilere göre kırk kamçıyı aşamaz. (geniş bilgi için bkz. Şamil İslâm Ansiklopedisi, 1/367, Madde: Celd)

bir durumdan dolayı azletmedim. Ancak çok akıllı biri olduğunu da insanlara göstermekten hoşlanmadım." Rivâyetlere göre, Hz. Ömer ^(Radıyallâhu Anh) onu Yemen'de çıkan bir bozgunculuğu ıslah etmek üzere göndermiştir. Döndüğünde benzeri işitilmemiş güzel bir hutbe okumuştur. Amr b. Âs ^(Radıyallâhu Anh) onun hakkında şöyle der: "Şayet bu delikanlı Kureyşli olsaydı, insanları asasıyla sürerdi." Ebu Süfyân'ın, "Vallahi ben, bunu, annesinin rahmine koyanı biliyorum" demesi üzerine peki "Kimdir o?" diye Hz. Alide kendisine sorar. Ebu Süfyân da "Ben" der. Hz. Ali'nin "Ebu Süfyân, sen ne diyorsun" demesi üzerine Ebu Süfyân şiirden bazı beyitler okudu: Vallahi bir şahsın (yani Hz. Ömer'in) korkusu olmasaydı/ Ey Ali, beni işi aslına döndürenlerden görürdün/ Sahr b. Harb, onun olayını açığa çıkarırdı da/ Ziyad hakkında söylenecek söz kalmadı/ Sakıflilere ikiyüzlü davranmam pek uzadı/Onların içinde gönül meyvesini bırakmakta.

İşte bu söz, Muâviye'yi buna (Ziyad'ı kardeş kabûl etmeye) sevk eden amildir. Hz. Ali de onu (Ziyad'ı) İran, Hama, Ceba, Fetih ve Aslah eyaletlerinde çeşitli görevlerde görevlendirmiştir. Muâviye onun aklını çelmek arzusuyla kendisine mektup yazdı. Ziyad da mektubu bir şiirle Hz. Ali'ye gönderdi. Hz. Ali de kendisine şu cevabi mektubu yazdı: "Seni görevlendiğim yere görevlendirmemin sebebi, seni buna ehil görmemdir. Senin olduğun yere ancak sabır ve kuvvetli bir iman ile gelinir. Hz. Ömer döneminde Ebu Süfyân'ın küçük bir hatası oldu. Bununla ne nesep ne de mirasçılık hak edilebilir. Muâviye, (kurnazdır) kişiye önünden ve arkasından gelir (de aldatır)." Ziyad mektubu okuyunca şöyle dedi: "Kâbe'nin Rabbine yemin olsun, Ebu'l-Hasan benim için (nesebimin isbatı konusunda) şahitlik etmiştir." İşte bütün bunlar Muâviye ve Ziyad'ı yaptıklarına cesaretlendiren şeylerdir. Sonra da Muâviye hicri kırk dört senesinde onun kendi kardeşi olduğunu iddia etmiştir. Muâviye kızını, Ziyad'ın oğlu Muhammed ile evlendirmiştir. (Evlendirme) haberl ana bir kardeşi olan Eba Bekre'ye ulaştığında; Eba Bekre

de onunla konuşmayacağına dair yemin etti ve şöyle dedi: "Bu annesi zina eden ve babasından nesebi bilinmeyen bir adamdır. Vallahi Sümeyye, Ebu Süfyân'ı kesinlikle görmedi. Bu Ümmü Habibe'ye¹⁹¹ nasıl yapılır? Şayet bu (Ziyad) onu (Ümmü Habibe'yi) görse; Resûlüllah'ın (ﷺ) namusu lekelenmiş olur. Şayet (Ümmü Habibe) ona (Ziyad'a) karşı kapanıp ta perde gerisinden konuşsa; onu (Muâviye'yi) rezil etmiş olur."¹⁹² Ziyad ise; "Allah, Ebu Bekre'nin mükâfatını versin. Çünkü o, hiçbir durumda nasihati terk etmemiştir" derdi. Şairler bu konuda konuştular. Said b. Museyyeb hazretlerinden rivâyet ettiklerine göre o, şöyle demiştir: "İslâm kaza sisteminde verilen ilk batıl hüküm, Ziyad'ın kardeşliğe ilhak edilmesi olayıdır."

Kadı Ebu Bekir (Allah Teâlâ kendisinden râzı olsun) şöyle dedi: Konuyla alakalı bu haberi birden fazla yerde açıkladık. Tekrarına gerek kalmayacak şekilde de üzerinde konuştuk. Fakat bu sefer, bu haberden maksadın ne olduğunu izah etmek gerekmektedir. Biz de deriz ki; zikrettiğiniz her şeyi, ne inkâr ediyor ne de kabûlleniyoruz. Zira buna ihtiyaç yoktur. Gerçek olarak bildiğimiz ve ilmen kesin olan bir şey varsa o da Ziyad'ın sahabî olduğudur. O, ilim ve fıkıh öğrenmekle değil, Peygamber'in (ﷺ) döneminde doğduğu ve Peygamberi gördüğü için sahabîdir.¹⁹³

191- Hz. Peygamber'in (ﷺ) eşi ve mü'minlerin annesidir. Aynı zamanda Ebu Süfyân'ın kızı, Muâviye'nin de kız kardeşidir.

192- Burada söylenmek istenen şudur: Diğer annelerimizde olduğu gibi, Ümmü Habibe validemiz de kendisine yabancı olan erkeklere karşı örtünmesi gerekir. Konuşunca da perde gerisinden konuşmak zorundadır. Ebu Bekre'ye göre Ziyad da ona yabancıdır. Çünkü Ebu Süfyân'ın kesinlikle oğlu değildir. Bu nedenle Ümmü Habibe annemiz sıkıntıya sokulmuş olmaktadır. Kardeş olmadığı halde kardeş muamelesi yapsa; Hz. Peygamber'in (ﷺ) namusuna leke getirmiş olur. Kardeş kabul etmeyip de kapanıp onunla perde gerisinden konuşsa; kardeşi Muâviye'yi rezil etmiş olur. Çünkü bu durumda hem Muâviye'yi hem de Ziyad'ın kardeşi olduğu iddiasını yalanlamış olur.

193- Ziyad, Mekke'nin fethedildiği yılda doğmuştur. Diğer bir rivâyette ise, hicret edildiği yıl dünyaya gelmiştir. İbn-i Asakir'e göre ise Peygamberimize yetişmiştir. Ancak onu görmemiştir. (Muhibbiddin el-Hatib,el- Avâsım mine'l-Kavâsım Talikleri,238)

Babası meselesine gelince; kesin olan şu ki, Hz. Muâviye, onun kardeşi olduğunu iddia etmezden önce, babasının kim olduğunu bilmiyorduk. Bu tarihçilerin ihtilafı sözlerinden ibaret bir konudur. Onu -babası diye iddia edilen- Ubeyd es-Sakafî'yi satın alması ise, kendisini yetiştirip büyütmesini gözetmesinden ötürüdür. Zira Ubeyd, Ziyad'ı kendi yanına geldiği andan itibaren evinde yetiştirmiş ve büyütüştür.¹⁹⁴ Bu nedenle ona nisbet edilmiştir.

Ebu Osman en-Nehdi'nin kendisine gıpta ile baktığına dair sözlerine gelince; Ebu Osman'ın bu sözü söylemesi, uzak bir ihtimaldir. Çünkü kişinin yetiştiricisini veya babasını satın alıp azat etmesi, Ebu Osman ve onun gibilerin gıpta ile bakmasını gerektirecek bir meziyet değildir. Zira bu zengin, fakir, değerli ve değersiz herkesin rahatça ulaşabileceği bir mertebedir. Velev ki çok büyük miktarlarda mal harcayarak sıcak bir akrabalık ve dostluk bağlarının korunması adına büyük kitleleri aşağılayarak ve horlayarak mürüvvetinin kıymetini müdâfaa için çarpışsa dahi bu gıpta edilecek bir şey değildir. Bu hikâyeyi ileri sürmelerinin nedeni, ona bir baba bulmak ve (bu sayede de) onu, babasından nesebini inkâr eden biri konumuna düşürmek istemelerindedir.

Hz. Ömer'in (*Radıyallâhu Anh*) onu devlet görevlerinde kullanması ise; doğrudur. Bu da kendisi için din, şeref ve tezkiye adına yeterde artar.

Haksız ve gerçeğe uymayan bir konuda, şahitlikte bulunmadığından ötürü, Hz. Ömer'in (*Radıyallâhu Anh*) onu azlettiğini belirten sözlerine gelince; bilakis o ve üç arkadaşı şahitlikte bulunmaya başladığında Hz. Ömer (*Radıyallâhu Anh*), her seferinde Muğire'ye şöyle diyordu: "Dörtte birin gitti, yarın gitti, dörtte üçün gitti." Ziyad huzura geldiğinde ona şöyle dedi: "Ben seni parlak yüzlü

194- Ziyad'ın annesi Sümeyye, Haris b. Kelde'nin cariyesidir. Yine Ubeyd es-Sakafî de aynı kişinin kölesidir. Annesi onu Ubeyd'in evinde doğurmuştur. Bu nedenle de Ubeyd'e nispet edilmekte ve Ubeyd'de onun babası gibi kabul edilmektedir. (Mütercim)

görüyorum ve umuyorum ki, Allah Teâlâ seninle Muhammed'in
(Sallâllâhu
Aleyhi Ve sellem) ashâbından birini rüsvay etmez."

Amr'ın çok beğendiğini söyledikleri Ziyad'ın hutbesine gelince; Ziyad'ın, Amr'ın ne üstündekileri ne de altındakileri aşabilecek durumda fazlaca ne bir ilmi ve ne de fasihliği vardır. Müfteri olan şeyhin¹⁹⁵ (onun adına düzdüğü ve) kitabına soktuğu hutbeler, zikredilen seviyede de değildir.

Ebu Süfyân'ın Ziyad'ı oğlu olarak itiraf ettiği ve bu konuda şiir söylediğine dair sözlerine gelince; Ebu Süfyân, Hz. Ömer hayatta iken Ziyad'ın oğlu olduğunu itiraf etmiş olsaydı, hiçbir şeyden korkmayacağına akıl ve ilim sahibi olan kimse şüphe etmez. Çünkü bu durum, iki şıktan biridir. Şayet Ebu Süfyân böyle bir itirafta bulunsaydı, Hz. Ömer onun bu itirafı üzerine Ziyad'ın Ebu Süfyân'ın nesebine ilhak edilmesi kanaatine varır ve onu oğlu olarak tanırdı. Nitekim başkalarında da bu durum olmuştur. Onları da çocuğu olduğunu itiraf edenlere nesepçe ilhak etmiştir. Ya da Hz. Ömer, bu itiraf ve iddiayı reddeder, Ebu Süfyân'a da cahiliyede yaptığı günahtan ötürü bir şey lazım gelmezdi. (Zira İslâm, kişinin Müslüman olmazdan önce yaptığı günahları siler ve temizler.) Bu uydurma, soğuk, saçma ve din dışı hikâyeyi aktarmalarının hiçbir manası yoktur.

Hz. Ali'nin (Radıyallâhu
Anih) onu vali olarak ataması ise; onun için tezkiye sayılır.

Hz. Muâviye'nin kendisiyle birlikte hareket etmesini sağlamak için ona mektup gönderdiği ise; kısmen doğru olabilir. Muâviye'nin ona yazdığı mektubun detayları veya Ziyad'ın gelen bu mektupları Hz. Ali'ye yazılı bildirmesi, Hz. Ali'nin bu mektuplara karşı Ziyad'a cevabı ise, hepsi uydurmadır.

195- Kadı Ebu Bekir, Müfteri diye Cahiz'i kast etmiş olabilir. Çünkü Ziyad'ın olduğu söylenen hutbeleri Cahiz, "el-Beyan ve't-Tebyin" adlı eserinde nakletmiştir. (Muhibiddin el-Hatib, el-Avâsım mine'l-Kavâsım Talikleri,238)

Hız. Alî'nin, "Hız. Ömer döneminde Ebu Süfyân'ın küçük bir hatası oldu. Bununla ne nesep ne de mirasçılık hak edilebilir" sözüne gelince; şayet bu sözü gerçekten söylemişse, Ziyad'dan nakledildiği gibi bu söz, onun için şahitlik olur. (Yani Ziyad'ın Ebu Süfyân'ın oğlu olduğuna şahitliktir.) Fakat Hız. Muâviye'nin yaptığını iptal de etmez. Zira bu, âlimlerin ihtilaf ettikleri ictihadî bir meseledir. Hız. Ali, bu konuda bir ictihadda bulunmuştur, Muâviye ve başkaları da farklı bir ictihadda bulunmuştur.

Kısacası; Hız. Muâviye'nin Ziyad'ı kardeş olarak ilhak etmesi ve insanların bundan ötürü onu ayıplayıp kınamaları meselesine gelince; şayet Muâviye bunu babasından işitmiş ise, bundan dolayı ayıplanacak ve kınanacak ne var? Cahiliyye döneminde yaptığı zinadan dünyaya gelen oğlunu kendi nesebine katmasında, Ebu Süfyân'a ne gibi utanç vesilesi olabilir? Şöyle ki, Sümeyye'nin, Ebu Süfyân'ın cariyesi olmadığı da malumdur. Nitekim Zem'a'nın cariyesinin doğurduğu çocuk, Utbe'nin çocuğu olmadığı gibi. Şu kadar ki, Utbe'nin davalısı vardı ve bu sebeple hüküm davalı lehine sabit oldu. Muâviye'nin ise Ziyad'la ilgili davalısı yoktu.¹⁹⁶

196- Konuyla ilgili hadîs şöyledir: Ümmü'l-mü'mininin Âişe'nin (رضي الله عنها) şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Utbe İbn-i Ebî Vakkas, kardeşi Sa'd İbn-i Ebî Vakkas'a vasiyet etmiş (şöyle söylemiş): Zem'an'ın câriyesinin oğlu (Abdurrahmân,) ben(im sulbüm)dendir. Bu çocuğu almalısın! Hazret-i Âişe diyor ki: Mekke'nin fethi senesi (Mekke'ye varıldığında) Sa'd İbn-i Ebî Vakkas, çocuğu (Abdurrahmân'i) yakalayıp yanında alıkoymuştu ve: Bu, kardeşim Utbe'nin oğludur. Bunun nesebinin kendisine ilhâkı için bana vasiyet etmiştir, dedi. Bunun üzerine Abd İbn-i Zem'a ayaklanıp: Bu, benim kardeşimdir; babamın câriyesinin oğludur; babamın firâşı (yatağı) üstünde doğmuştur, dedi. Her iki taraf bu dava ve husûmetlerini Peygamberimize (ﷺ) arz ettiler. Sa'd İbn-i Ebî Vakkas: - Yâ Resûlüllah! Bu çocuk, kardeşim Utbe'nin oğludur. Nesebinin kendisine istilhâkına dâir bana vasiyeti vardır, dedi. Abd İbn-i Zem'a da: Bu, benim kardeşimdir ve babamın câriyesi doğurmuştur; babamın firâşı (yatağı) üstünde doğmuştur, dedi. Resûlüllah da (ﷺ): Yâ Abd İbn-i Zem'a! Bu (Abdurrahmân) senin kardeşindir, buyurdu. Sonra da Resûlullah (ﷺ): "Çocuk, (sâhib-i) firâşindir. Zâniye de mahrûmiyet düşer" buyurdu. Sonra Resûl-i Ekrem vesîle-i husûmet olan bu çocuğun sîmâca Utbe'ye benzediğini göreyek, zevci Sevde Bint-i Zem'a'ya: "Ey Sevde! Bundan sonra sen de Abdurrahmân'a (tesettürsüz) gözükme" buyurdu. Bundan sonra Abdurrahmân, Sevde (vefât edip de) Allah'ü Teâlâ'nın rahmetine kavuşuncaya kadar, Ümmü'l-Mü'minin'in yüzünü görmedi" Buhârî, Buyu, 3 (2053), Vasaya, 4(2745).

Allah'ım! Burada hakkında âlimlerin ihtilafa düştükleri bir incelik söz konusudur. Örneğin kardeş, "Bu kişi, babamın oğludur" diyerek kardeşi olarak gördüğü kişiyi babasının nesebine ilhak etse ve bu kişinin konuda başkaca dava edeni bulunmasa, belki sadece kendi iddiasıyla baş başa kalsa; İmam Mâlik, bu kişi, mirasçı olursa da nesebi sabit olmaz demiştir. İmam Şafii ise, iki kavlden birinde, hem nesebi sabit olur hem de mal alır demiştir. Bu hüküm, nesebi ikrar olunan kişinin, önceden bilinen bir nesebi bulunmadığı takdirde geçerlidir. İmam Şafi, Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi Ve sellem), "Yâ Abd İbn-i Zem'a! Bu (Abdurrahmân) senin (kardeşin) dir. Çocuk, (sâhib-i) firâşındır. Zânîye de taş düşer" hadîsini delil olarak almıştır. Görülüyor ki Peygamber (Sallallahu Aleyhi Ve sellem), çocuğun doğduğu yatağa (kimin nikâhlısı ya da cariyesi ise ona) ait olacağına ve nesebinin de sabit olduğuna hükmetmiştir.

Bize göre bu büyük bir cehalettir. Şöyle ki, "Peygamber (Sallallahu Aleyhi Ve sellem), çocuğun doğduğu yatağa ait olacağına hükmetmiştir" sözü doğru ise de bununla nesebin sabit olacağı sözü yanlıştır. Çünkü "Abd İbn-i Zem'a", biri kardeşlik diğeri de (çocuğun) doğduğu yatak olmak üzere iki bakımdan itirazda bulunmuştur. Şayet Peygamber (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) "O, kardeşindir. Çocuk, doğduğu yatağa aittir" demiş olsaydı; bu hükmü ispat ve illetini de zikretmek olurdu. Ancak Peygamber (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) "Kardeş olma" kelimesinden sarfı nazar ederek bu kelimeye hiç değinmemiştir. Nesebin sabit olup olmadığı konusunda açık bir beyanda bulunmamıştır. Sahih-i Buhârî'de, "O, kardeşindir" lafzı ile gelirken diğerlerinde "O, senindir" cümlesiyle varit olmuştur. Manası da, "Sen onu daha iyi bilirsin" demektir. Nitekim konuyu "el-İnsaf fi Mesaili'l-Hilaf" adlı eserde detaylıca açıkladık.

Haris b. Kelde, Ziyad'ın kendisinin oğlu olduğunu iddia etmediği gibi, Ziyad da hiçbir zaman ona (çocuğu olarak) nispet edilmiyordu. Gerçek şu ki Ziyad, onun cariyesinin çocuğudur ve onun evinde doğmuştur. Kim, (nesebi belli olmayan) biri hakkında (bu benim oğlumdur veya kardeşimdir diyerek nesep)

iddiasında bulunursa, bu konuda kendisinden daha yakın bir hak sahibi çıkıp da itirazda bulunmadığı sürece; o, onundur. O halde ortada Hz. Muâviye'nin kötülenmesini gerektirecek bir durum yoktur. Bilakis İmam Mâlik'in mezhebine göre de hak olanı yapmıştır.

Şayet "Sahâbe bu durumu neden hoş karşılamadı?" diye itiraz edilecek olursa; esasen bu ictihâdî bir meseledir deriz. Nesebin bir tek varisle ilhak edilemeyeceği görüşünde olanlar, bu durumu hoş karşılamamış ve bunu büyük vebal saymıştır.

Şayet insanlar, Peygamber (Sallallahu Aleyhi Ve sellem)'in "Kim babasından başkasının çocuğu olduğunu iddia ederse veya kendisini âzâd edenlerden başkasının azadlısı olduğunu söylerse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun" şeklindeki sözlerini delil getirerek kendisini niçin lanet etmişlerdir denilecek olursa; ona lanet edenler iki nedenden ötürü lanet etmişlerdir deriz. Birincisi, (Ziyad), nesebini bu yoldan isbat ettiği için, ikincisi de bu sebepten ötürü lanet edilmesini caiz görmeyenlerde başka sebeplerden ötürü lanet ettiler. Onlara göre Ziyad, Muâviye'nin kendisini ilhak etmesinden sonra yaptığı kötülüklerden ötürü lanet edilmeyi hak eden birisidir.

Şayet Peygamber (Sallallahu Aleyhi Ve sellem) "Ey Sevde! Bundan sonra sen de (Abdurrahmân'a) gözükmeye, yani ona karşı tesettürlü ol buyurarak zinayı haram olma sebebi kılmış ve bunun üzerine bir hüküm bina etmiştir. Bu hadis, sahih nikâhla taalluk eden ilişki haramlığının zinadan ötürü de taalluk ettiğine delalet eder"¹⁹⁷ denirse; Evet bu Kûfelilerin (Hanefilerin) görüşüdür. İbn-i Kasım'ın rivâyetine göre İmam Mâlik de bu meselede onlara (Hanefilere)

197- Bilindiği gibi evlilik engellerinden biri de, evliliklerden sonra teşekkül eden akrabalıktır ki, buna "sıhriyet, müsaheret" denmiştir. Müsaheret yoluyla haramlık, diğer bir ifadeyle hurmet-i müsahere sahih akid denilen meşru nikâh yoluyla olduğu gibi, mut'a nikâhı gibi fasit akidle ve zina yoluyla da sabit olur. Bu itibarla Hanefi mezhebine göre bir insan bir kadınla zinada bulunursa, artık o insan o kadının kızları, torunları ve annesiyle evlenemez. Şafil mezhebine göre ise zina ile hürmet-i müsahere sabit olmaz. (Mütercim)

katılmaktadır. Ancak bu sonuca Hanefilerin getirdiği delillerle değil başka delillerle ulaşılmıştır. Bunu, "Kitabu'n-Nikâh"ta açıkladık. İmam Şafi şöyle demektedir: "Abd'ın dava etmesiyle (Abdurrahmân'ın) Zem'a'dan nesebinin sabit olması ve Sevde ile kardeşliği sahih olmasına rağmen; Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) Sevde'ye onun yanında örtünmesini emretmiş olmasının nedeni, Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) eşlerinin saygınlığına tazimdir. Zira onlar şeref ve fazilette herhangi bir kadın gibi değillerdir."

İmam Şafii'nin bu sözüne biz şöyle cevap veririz: Şayet "Abdurrahmân dediğiniz gibi Sevde'nin sahih ve sabit bir neseple kardeşi olsaydı, Hz. Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem), 'Çocuk doğduğu yatağa aittir' sözü, nesebi gerçekleştirmiş olurdu ki, bu durumda Hz. Peygamber (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem), Sevde'ye onun yanında tesettürlü olmasını emretmeyeceği gibi onunla görüşmesine de engel olmazdı. Nitekim Hz. Âişe yanında bulunan adam hakkında, 'Bu benim sütkardeşim' dediğinde, onunla görüşmesine engel olmamış ve 'Kimlerin kardeşleriniz olduğuna iyi bakın'¹⁹⁸ buyurmuştur."

Said b. Museyyeb hazretlerinden rivâyet olunan söze gelince; o bununla yapılan neseb ilhakının kendi ictihadına göre caiz olmadığını haber vermektedir. Nitekim onun dışında da Sahâbe ve Tabi'in'den bu ilhakı caiz görmeyenler vardır. Bu mesele, ümmetin ve fakîhlerin ihtilaf ettikleri bir meseleye dönüştü. Sonuçta eleştiri sınırlarını aşmış itikadî bir çizgiye taşındı. İmam Mâlik "Muvatta" adlı eserinde onun nesebini açıklarken Abbasiler döneminden bahisle "Ziyad b. Ebu Süfyân..." diyerek bahsetmiş, hasımlarının dediği gibi "Ziyad İbn-i Ebihi" (Babasının oğlu Ziyad) dememiştir. Kaldı ki o (İmam Mâlik), bir kişinin sözünü nesebin sabit olmayacağı görüşündedir. O bu konuda değme kişinin anlayamayacağı eşsiz bir fıkıh anlayışı ortaya koymuştur. Şöyle ki, ihtilafli bir meselede hüküm iki görüşten birine göre infaz edilince; artık bundan geri dönüş olmaz. Zira ihtilafli konularda

198- Buhârî, Şehadet, 7 (2674), Nikah, 22 (5102).

hâkim, iki görüşten birine uyarak karar verince, uygulama ona göre yapılır ve mesele de ihtilafı olmaktan çıkar. Allah'ü A'lem.

Hiz. Ömer'in ^(Radiyallâhu)_{Anh} onun hakkında söylediğini ileri sürdükleri, "Ancak çok akıllı biri olduğunu da insanlara göstermekten hoşlanmadım" sözüne gelince; bu asılsız bir söz olup yarım akıllı birinin rivâyete ilavesidir. Hiz. Ömer ^(Radiyallâhu)_{Anh} döneminde Ziyad'ın hangi akıllı, insanların aklından fazla idi? Sahâbe'nin her biri, Ziyad'dan daha akıllı ve ondan daha da bilgili idiler. Bu nedenledir ki, kimin akıllı, diğerinden daha kâmil olursa, o, başka insanlarla karışıp kaynaşmaya daha uygundur. Onun hakkında dahi idi, diyorlar. Bu sözleri, çok dayanaksızdır. Deha ve kabiliyet, manaları bilmek ve daha başlangıçtan sona istidlalde bulunmaktır. Sahâbe ve Tabiîn'den her biri, Ziyad'ın çok çok üstündeydiler. Onun savaşlarda kullandığı hileler ve düşmanını kırıp geçirmesiyle ilgili tarihçilerin uydurup aktardıkları tüm rivâyetler, bu gün herkes, aynısını veya daha fazlasını yapmaya kadirdir. Hile (bir iş veya sıkıntıdan çıkmak için oluşturulan çözüm), dine uygun olursa rivâyet edilebilir. Dine muhalif olan hikâyelerin, rivâyet edilmesinde bir yarar olmadığı gibi aklen de uygun değildir. İnsanlar özellikle de Ümeyye oğullarının yöneticileri, Ziyad'dan daha akıllı ve ondan daha fasihtir. Rivâyet edilen yalanlara asla iltifat etmeyin.

NÜKTE

Devletin Üst Kademelerine Yapılan Atamalarla İlgili Müellifin Görüşleri

Valilik gibi üst düzey yöneticiliklere getirilmek ve o görevlerden azledilmek; ince siyaseti gerektiren anlamları ve bir takım hakikatleri içerir. İnsanların çoğu bunları bilmez. Bildiğiniz gibi Peygamber (Sallallâhu Aleyhi Ve sellem) vefat ettiğinde yaklaşık olarak bilinen on iki bin Sahâbe vardı. Bunlardan iki bin küsuru tanınmış değerli kişilerdir. Hz. Ebu Bekir, Sahâbe-i Kirâm'dan başta Sa'd, Ebu Ubeyde, Yezîd, Halid b. Velîd, İkrime b. Ebu Cehil olmak üzere pek çoklarını çeşitli devlet organlarında görevlendirmiştir. Hz. Ebu Bekir, Peygamberimizin Attab b. Üseyd b. Ebi'l-Âs b. Ümeyye'yi görevlendirmesini örnek alarak Hz. Enes b. Mâlik'i yirmi yaşlarında olmasına rağmen Bahreyn'de görevlendirmiştir. Orta yaşlılardan yönetici olabilecekleri atadıktan sonra gençleri almaya başladılar. Hz. Ömer de (Radıyallâhu Anih) onun gibi atamalarda bulundu. Hz. Halid'in azlinde aceleci davrandı. Bütün bunlarla alakalı, harika bilgiler ve sağlam bir fikhî anlayış içeren usûl kitaplarından "el-İmame ve's-Siyase" kitaplarının özel yerlerinde açıklamalar vardır. Bu bab, edebiyatçıların ağızlarını doldura

doldura konuşarak sakız gibi çiğnedikleri yerlerden değildir.

Hiz. Muâviye'den rivâyet olunan, "O, şahitleri çağırıldı. Selûlî ve diğçerleri şahitlik ettiler" sözüne gelince; Selûlî'den rivâyet edilen şeyler hakkında (Allah'tan) doğruyu iste. Zira böyle bir şahitlik olayı yoktur. Hikâyeyi rivâyet eden Sa'd veya Said'in adaletini düşürmekle de mesut ol. Muâviye'nin ana bir kardeşi olan Ebu Bekre'nin konuyla ilgili sözüne gelince; bu söz Hiz. Muâviye'ye zarar vermez. Çünkü bu, Ebu Bekre'nin kişisel görüşü ve ictihadıdır. Bu konuyla ilgili olarak Ebu Bekre'den rivâyet edilen, "Bu, annesiyle zina edilen adamdır" sözüne gelince; bu söz doğru olsa bile, cahiliye döneminde işlenmiş olan bir günah ona (Ziyad'ın annesine) dinen bir zarar vermez. Çünkü İslâm'la birlikte Allah Teâlâ cahiliye döneminde işlenmiş günahları affetmiş, bu suçların hem günahını hem de bundan ötürü ayıplanmayı düşürmüştür. Bu tür olayları ancak cahil olanlar anlatır.

Kadı Ebu Bekir -Allah Teâlâ kendisinden râzı olsun- şöyle dedi: "Kuşkusuz insanlar, birisinin ayıp ve kusurunu bulamayınca, kıskançlıkları ve düşmanlıklarının kendilerine galebe çalması sebebiyle; onun aleyhine işlemediği bir takım ayıplar uydururlar." O halde tavsiyelerime uyarak sizde haber ve rivâyetlerin sadece sahih olanına îtibar edin, daha önce söylediğim gibi (ince eleyip sık dokumayan) tarihçilerden uzak durun. Çünkü onlar, batıl ve yalan haberlerin revaç bulabilmesi için Selef-i Sâlihîn'den çok az sayıda sahih rivâyette bulunmuşlardır. Bu hareketleriyle de batıl ve yalandan ibaret olan rivâyetlerinin önünü açabilmeyi murat etmişlerdir. Ta ki, insanların kalbine Allah Teâlâ'nın râzı olmayacağı şeyleri sokmak, Selef-i Sâlihîn'i hor ve hakir görmelerini temin etmek ve dini küçümsemelerini sağlamak imkânına ulaşsınlar. Hâlbuki din, bütün bunlardan hem daha yüce, hem daha kuvvetli, Selef de, onlardan hem Allah Teâlâ katında, hem de insanlar katında daha saygındır. Allah Teâlâ hepsinden râzı olsun.

Sahâbe-i Kirâm'ın (din uğrunda) yaptıklarına bakan kimse, tarihçilerin zayıf insanların kalplerine sokabilmek için uydurdukları bu rezilliklerin batıl ve boş şeyler olduklarını anlar. İşte Ziyad! Ölümünün yaklaştığını hissedince, Sahâbe'nin büyüklerinden Semure b. Cündüb'ü kendine vekâleten (Basra şehrine) emir olarak seçer. Semure de, onun halefi olmayı kabûl eder. Onun yüce konuma rağmen, dini bir temel olmaksızın zalim birinin hükümranlığını kabûl edebileceği nasıl düşünülebilir? Zira o, bir sahabîdir. Bu vekâletin verilisinde ve kabûl edilisinde ne ikrah ne de takiyye vardır. İşte bu, apaçık delildir. Kiminle birlikte olmak istiyorsunuz? Semure b. Cündüb ile mi? Yoksa Mes'udi, Müberred, İbn-i Kuteybe ve benzerleriyle mi? Bu açıklamada ulaşılabilecek son noktadır. (Bundan daha açık bir delil olur mu?)

KÂSİME

Bekriye, Ömeriyye, Osmaniye, Abbasiyye ve Garrabiye Fırkalarının İddiaları

Cahiliye dönemi, asabiyet (ırkçılık) üzerine temellendirilmişti. Bu nedenle aralarındaki muameleler de ırk temeli üzerine oturtulmuştu. İslâm, hakkı getirdi. Allah Teâlâ da kullarına olan nimetini izhar etti ve şöyle buyurdu: "Allah'ın üzerinizdeki nimetini düşünün. Hani siz birbirinize düşmanlar idiniz de, O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun (bu) nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz."¹⁹⁹ Ayrıca Allah Teâlâ, Peygamber'e (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) hitaben şöyle buyurmuştur: "Şayet yeryüzündeki şeyleri tümüyle harcasaydın sen onların kalplerini uzlaştıramazdın. Fakat Allah onların arasını uzlaştırdı."²⁰⁰ Hz. Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) manevi bereketi, onları bir araya getirdi, birlik ve beraberliklerini temin etti, kalplerini ıslah edip düzelitti, kin ve düşmanlıklarını da imha etti.

Peygamber (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) vefat edince, nefisler (insanlar)

199- Ali İmran, 3/103

200- Enfal, 8/63

birbirlerinden uzaklaşmaya başladı. Terazi (dini ölçüler) ayakta kaldığı müddetçe dış görünüşteki birbirine bağlılık da devam etti. Daha önce geçen bir hadîste ifade edildiği üzere terazi (dini ölçüler) kaldırılınca da, Allah Teâlâ kalplerden ülfet ve muhabbeti kaldırdı, terazinin kanatlarından birine ilişkilerin kesilmesini koydu. Hz. Osman'ın öldürülmesiyle birlikte iki kanadı da (kesintide) eşitledi. Bu diyalogsuzluk ve bir araya gelememe etrafa hızla yayıldı. Arkasından da kargaşa ve kaos ortamı kıyamete dek aralıksız devam edecek, insanlar gruplara ayırılacak ve ırkçılık vadilerinde dolaşıp duracaklardır. Onlardan bazıları; Bekriler, Ömeriler, Osmanîler, Aleviler ve Abbasilerdir. Onların her biri, hakkın kendileriyle birlikte olduğunu iddia etmekte, kendilerinin dışında kalanları ise zalim, despot, hayrı çok az veya hiç yok olan kişiler olarak nitelendirmektedirler. Bu yol, yol değildir. Burada söylenecek söz de yoktur. Bütün bunlar ahmaklık, cahillik veya dalalet ve sapıklık içinde oluşturulmuş tuzaklardır. Ta ki din yok olsun, zındıklar bu milletle istihza etsin, şeytan onlarla oynayıp eğlensin. Zaten Şeytan onları, gidilmemesi gereken yerlere ve yollara alıp götürdü.

Bekriye şöyle demektedir: “Resûlullah (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem), kendisine namaz kıldırma görevini vermekle Hz. Ebu Bekir'i halîfe tayin etmiştir. Ümmet de dünya işleri için buna râzı oldu. Hz. Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) katında yüce bir konuma haizdi ve halisane bir sevgiye de nail olmuştu. Halîfe oldu, adaletle hükmetti. Kendisinden sonra gelecek halîfeyi seçti ve seçimi de güzel yaptı. Ancak şu var ki, Hz. Ömer konusunda hesabı eksik yapmıştır. Çünkü onun işleri sert, kabalığı galipti. Hz. Ömer için bir takım ayıplar zikrettiler. Osman'a gelince, yaptıkları gizli değildir. Ali de öyledir. Abbas'a gelince, o hiç zikredilmemiştir.”

Ömeriye şöyle demektedir: “Ebu Bekir, fazıl bir insan ama zayıftır. Ömer ise daha önce zikredilen 'Rüya, kova ve yiğit' hadîsinde²⁰¹ ifade edildiği üzere Hz. Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem)

201- Daha önce 34. sahife de verilen Hadîs-i Şerif şöyledir: Peygamber (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) şöyle

methettiği kuvvetli ve adil bir halifedir. Osman'a gelince, yoldan çıkmıştır: Vali seçmedi, kimseye hakkını tam vermedi, akrabalarını devlet işlerinden uzak tutmadı ve kendinden önce geçenlerin takip ettikleri yola uymadı. Ali'ye gelince, kan akıtmada cüretkârdır. Bazı meclislerde İbn-i Cüreyc'den Hz. Ömer'in, Hz. Ebu Bekir'den üstün olduğunu söylerken işittim. Tartûş'yi de: 'Biri, Hz. Ömer'in Hz. Ebu Bekir'den üstün olduğunu söylese; bende ona uyurım'derken işittim.'

Osmaniye şöyle demektedir: "Hz. Osman'ın ilk Müslümanlardandır. Zatında ve malında nice faziletleri vardır. Mazlum olarak öldürülmüştür."

Aleviler şöyle demektedir: "Ali, Hz. Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) amcaoğlu, damadı, iki torununun babası olup Hz. Peygamber'in (Sallâllâhu Aleyhi Ve sellem) terbiyesinde büyümüştür."

Abbasiyye şöyle demektedir: "O, Peygamberin babasıdır. Ondan sonra öne geçirilmeye en çok hak sahibi olan odur." Bu konuda çok şey söylemişler de, söylenenlerin oldukça basit sözler olmasından ötürü burada zikretmenin bir manası yoktur. Konuyla ilgili bir takım hadisler rivâyet ettiler ki, içerdiği iftiralar ve râvîlerinin düşük karakterli kişiler olması hasebiyle bu sözleri burada zikretmek de helâl olmaz.

Zındıkların çoğunluğu, (kendi zındıklıklarını gizlemek adına) Ehli Beyt'e tutunmuşlardır. Bunlar Hz. Ali'yi bütün insanlardan üstün görmektedirler. Hatta Rafıziler yirmi fırkaya ayrılmışlardır. En zararlıları ise, Hz. Ali'nin hâşâ Allah olduğunu söyleyenlerdir.

buyurdu: "Bir defa ben uyurken kendimi bir kuyu başında gördüm. Kuyunun üzerinde bir kova bulunuyordu. Ben hemen o kuyudan Allah'ın dilediği kadar su çıkardım. Sonra kovayı Ebu Kuhafe'nin oğlu aldı, o da bir yahut iki kova su çekti. Allah ona mağfîret eyesin! Onun su çekişinde biraz zayıflık vardı. Sonra o kova, daha büyük bir kova hâline dönüştü. Onu Hattab'ın oğlu aldı. Ben insanlardan Ömer b. Hattab gibi su çeken bir yiğit görmedim. Nihayet insanlar suyun çokluğundan ötürü kuyunun etrafında (develerini sulamak için) ağıllar edindiler." (Buhârî, Fazailu's-Sahâbe, 6 (3676 ve 3682); Müslîm, Fazailu's-Sahâbe 17, (2392).

Garrabiye taifesi ise Hz. Ali'nin Peygamber olduğunu, ancak Cebrail'in ırkçı hislerinden ötürü onu bırakarak Hz. Muhammed'e gittiğini söylemektedirler... Bu sözler buz gibi küfürdür. Bunu ancak kılıcın harareti ısıtır. Karşılıklı münazaranın sıcaklığı buna tesir etmez.

ÂSİME

Bütün Bunlara Verilen Detaylı Cevaplar

Bunları sizler için zikrettim ki; bazı insanlardan sakınasınız. Özellikle de ilmi kıstaslara uymayan müfessir, tarihçi ve edebiyatçılardan sakınasınız. Zira bunlar, dinin koyduğu yasakları bilmezler ya da ısrarla bidâtlere sarılırlar. Bunların rivâyetlerine önem vermeyin. Muhaddis olmayanların rivâyetlerini kabûl etmeyin. Taberi²⁰² dışındaki tarihçileri dinlemeyin. Diğerleri, kızıl ölüm ve büyük derttir. Zira bunlar, içerisinde Sahâbe ve Selef'in horlanıp aşağılandığı bir takım düzmece sözler uyduruyorlar. Öyle ki, onlar aleyhine sözlü ve fiili

202- İmam Taberi, meşhur "Tarih" kitabında zikrettiği bütün haberlerin râvîlerini zikretmiştir ki, okuyan ve araştıran neyle karşı karşıya kaldığını açıkça görsün. Zira kendisi de zayıf ve uydurma rivâyetleri kitabında zikretmiştir. Ancak bunları gizlememiştir. Konuya çok açık tembihte bulunmuş ve meşhur "Tarih" kitabının mukaddimesinde konuyla ilgili olarak şöyle demiştir: "Geçmişteki bazı kişilerle ilgili olarak bu kitabımda zikrettiğim haberlerden bir kısmını, okuyucusu doğru ve gerçek bulmayabilir veya çirkin sayabilir, onlar bilsinler ki, bu haberler tarafımızdan uydurulmuş değildir. Bazı nakilciler bu haberleri bizlere ulaştırdılar. Bu haberler, bize nasıl nakledilmiş ise, biz de aynı şekilde sonrakilere naklettik." (Taberi, Tarih, 1/5; Aynı eserin yeni baskılarında ise Taberi, Tarihu'l-Ümeme ve'l-Muluk, Beyrut-Lübnan, Tahkik: Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, 1/8)

yalanları uydurmada kendilerini gayet rahat hissetmektedirler. Maksatları, dini kullanıp dünyevi çıkarlar elde etmek, haktan görünüp hevâ ve arzularını pazarlamaktır.

Yanlış kişilerle bütün alakalarınızı kestiğinizde ve sadece adil kişilerin rivâyetlerini aldığınızda, bu ölüm tuzaklarından kurtulursunuz. Bu tür zararlı şeylere gönlünüzde yer vermeyin. İnsanlara akıllı geçinen cahilden veya hilekâr bidâtçiden daha zararlısı yoktur. Cahilden kastım, İbn-i Kuteybe'dir. Çünkü o, "el-İmame ve's-Siyase" adlı eserinde Sahâbe'nin ismini de resmini de bırakmadı. Tabii ki bu söz, bu eserdeki yazılanların tamamını, onun yazdığı şeklindeki bilgi doğru ise geçerlidir.²⁰³ "el-Edebî" adlı eseriyle Muberrid²⁰⁴ de böyledir. Onun akli ile "Emalî'nin müellifi olan İmam Sa'leb'in akli seviyesi nerede? İmam Sa'leb, bu eserini ümmetin seçkin insanlarına dil uzatmadan gayet edebî bir üslupla okuyucuya sunmuştur. Hilekâr bidâtçi ise, Mes'udi'dir. Konuyla ilgili yaptığı rivâyetlerden (insana), zındıklık sınırında durduğu hissi geliyor. Bidâtçılığında ise, şüphe yoktur.²⁰⁵ Kulaklarınızı ve gözlerinizi bâtılı mütalaa etmekten korur ve her hangi bir halîfeyle ilgili olarak, onun layık olmadığı şeylerin kendisine nisbet edildiğini veya hiçbir yerde nakli caiz

203- "el-İmame ve's-Siyase" adlı bu eserin, İbn-i Kuteybe'ye ait olup olmadığı tartışmalıdır. Araştırmacılar İbn-i Kuteybe'nin böyle bir eseri olmadığını belki anılan eserin ona nisbet edildiğini belirtmektedirler. Nitekim TDV İslâm Ansiklopedisinde İbn-i Kuteybe maddesini yazan Hüseyin Yazıcı, İbn-i Kuteybe'nin eserlerini zikrederken, "el-İmame ve's-Siyâse" isimli eserle ilgili olarak şöyle demektedir: "Eserin İbn-i Kuteybe'ye aidiyeti Dozy, Gayangos ve Goeje tarafından şüpheyle karşılanmıştır." (TDV İslâm Ansiklopedisi, 20/148, Mad: İbn-i Kuteybe) İslâm âleminde araştırma kimliğiyle meşhur olmuş olan Muhibbiddin el-Hatib ile Hasan Selman bu eserin İbn-i Kuteybe'ye ait olmadığını delilleriyle birlikte açıklamaktadırlar. Zira İbn-i Kuteybe, bu kitapta kendilerinden nakilde bulunduğu iki Mısırlı âlimi hiç görmemiştir ve o, Mısır'a da hayatında hiç gitmemiştir. (bkz. Muhibbiddin el-Hatib, el-Meysir ve'l-Gidah, s. 26-27; Muhibbiddin el-Hatib, el-Avâsım mine'l-Kavâsım Talikleri, 248; Hasan Selman, Kutubun Hazzere minha el-Ulema, 2/298-301) Ayrıca görüldüğü gibi müellif İbn-i Arabî de söz konusu eserin müellifinin, İbn-i Kuteybe olup olmadığına şüphe etmektedir.

204- Dil bilimcisidir. Rivâyet ilmiyle alakası yok denecek derecede zayıftır. Hariciler meyilli bir kişiliğe sahipti. (bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, 31/432; Muhibbiddin el-Hatib, el-Avâsım mine'l-Kavâsım Talikleri, 249)

205- Mes'udi, mutaassıp bir Şii'dir. (bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, 29/353)

olmayan şeylerin onun adına söylendiğini işittiğinizde, bunları dinlemezseniz; Selef-i Sâlihîn'in yolunda yürümüş ve batıl olan yollardan da uzak durmuş olursunuz.

İşte Mâlik! "Muvatta" adlı eserinde Abdulmelik b. Mervan'ın verdiği hükmü delil olarak kullanmıştır. Bu hükmü de, dinin koyduğu kurallar arasında göstermiştir.

İmam Mâlik, kendisinden rivâyette bulunurken söze "Ziyad b. Ebi Süfyân'dan..." diyerek başlamış ve onu (Ziyad'ı), Ebu Süfyân'a nisbet etmiştir. Hâlbuki onun hakkında söylenenleri pekâlâ bilmektedir. Şayet avamın dediklerini sahih/doğru kabûl etseydi, onu, Ebu Süfyân'a nisbet etmez ve İslâm için telif ettiği bir eserde ondan bahsetmezdi. Bütün bunlar Abbasiler döneminde toplanıp bir araya getirilmiştir. Devlet onlarda, yönetimde ellerindedir. Hal böyleyken kitabını değiştirtmediler, yaptığına da asla hoşnutsuzluk göstermediler. Zira onlar, ilim ve irfanları sayesinde bu konunun ictihâdî bir mesele olduğunu ve insanların bu konuda ihtilaf ettiklerini biliyorlardı. Âlimlerin bir kısmı bunun caiz olduğunu söylerken, diğer bir kısmı caiz olmadığına kail olmuşlardır. Bu konuya itiraz etmelerine de bir yol yoktur.

Halife, İmam Mâlik'e "Muvatta"yı okuyunca, orada Abdulmelik b. Mervan'ın adının geçmiş olması ve verdiği hükmün Muvatta da zikredilmesinden hoşnut olmuştur. Çünkü âlimler, onun verdiği bir hükmü delil olarak kullanmışlarsa, aynen kendisinin vereceği hükmü de delil olarak kullanacaklardır. Şayet âlimler ona tan etselerdi, günün birinde kendisine de tan edecekleri (ayıplayıp kınayacakları) bir gerçektir. İmam Buhârî'nin, Abdullah b. Dinar hazretlerinden yaptığı tahrice²⁰⁶

206- Tahrir: Sözlükte çıkarmak anlamına gelen tahrir, hadis terimi olarak, bir hadisi isnadıyla birlikte bir kitapta nakletmeye denir. Ayrıca herhangi bir kitapta bulunan hadislerin her birini, bütün isnadları ile birlikte göstermek, bu hadis ve senetlerinin sıhhatlerini açıklamak, eksik ve ziyadelerini belirtmek, senetin ilk râvisini belirtmek suretiyle yapılan çalışmaya da tahrir denir. Tahrir yapana muhric veya "muharric" hadisin alındığı kaynak

göre, o şöyle demiştir: "İnsanlar, Abdulmelik b. Mervan'ın etrafına toplanmışlarken Hz. İbn-i Ömer'i şöyle yazarken gördüm: 'Allah Teâlâ'nın emri, Resûlüllah'ın (Sallâllâhu Aleyhi'Ve sellem) sünneti üzere, gücüm yettiği nisbette Abdulmelik b. Mervan'ın emrini dinleyip itaat etmeyi kabûl ve ikrar ediyorum. Oğullarımda aynısını, kabûl ve ikrar etmişlerdir."

İşte halife Me'mun! Kur'ân'ın mahlûk olduğunu²⁰⁷ söylüyordu. Vasık da böyle diyordu. Bidâtlarını açığa vuruyorlardı. Bu mesele, "Kadı veya halife, bir bidât işlerse; kadılığı, halîfeliği sahih olur mu? Verdikleri hükümler uygulanır mı? Yoksa reddedilir mi?" başlığıyla bilinen bir mesele olmuştur. Bu tarz bidâtlar, tarihçilerin barut fıçısı gibi ortaya saçtıkları, 'filan halife içki içti, şarkı söyledi, günah işledi veya zina yaptı' gibi sözlerinden daha zarar vericidir. Zira Kur'ân hakkında söylenen bu sözün 'bidât veya küfür' olacağı hususunda âlimler ihtilaf etmişlerdir. Ancak onlar bu sözleriyle meşhur oldular. İşlenen bu günahlara gelince; günahları işledilerse bile aleni yapmadılar. Halîfelerin, bu tür günahları işledikleri nasıl olurda bu türküçülerin ve borazancılarının sözleriyle sabit olur? Zira bu türküçü ve borazancıların kastı; insanların günah işlemesini kolaylaştırmak ve halkın, 'halîfelerimiz bu tür günahları yapıyorlarsa; bizim yapmamızda yadırganamaz' demelerini sağlamaktır. Sorumlu mevkilerde olanlarda aynı işlere rağbetlerinden ötürü bu kitapların yayılmasına ve okunmasına yardım ettiler de maruf

veya râvîye mahrec denir. (bkz. Diyanet İşleri Başkanlığı, Komisyon, Dini Kavramlar Sözlüğü, mad. Tahric)

207- Selef-i Sâlihîn döneminde, "Kur'ân mahlûk mu değil mi?" gibi düşünceler asla söz konusu değildi. Onlar, Kur'ân'a: 'Allah onu bize nasıl gönderdi ve Peygamber Efendimiz nasıl ta'lim buyurduysa öylece inanır; bu gibi konuların hiç münakaşasını yapmadan, 'Kelâmullah' deyip kabûl ederlerdi. Ne zaman ki birileri çıkıp, bu münakaşayı ortaya attı; işte o zaman, İmam Ebu Mansur el-Maturidî, Ebu'l-Hasani'l-Eş'arî gibi muhakkik zatlar, Kur'ân'ın, Kelâm-ı nefsi olması itibariyle Kelâm sıfatının bir yönünü teşkil ettiğini ve bu zaviyeden ona 'mahlûk' denemeyeceğini; ancak mahlûkata taallûku itibariyle yazılmış haline 'mahlûk' denebileceğini söyleyip, meseleyi kapattılar (bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, 26/388, Mad: Kur'ân).

(iyilik ve güzellikler) münkere (kötülük ve çirkinliğe), münkerde marufa dönüştü. Hatta Cahiz'in kitaplarının mescitlerde okunmasına izin verdiler. Hâlbuki bu kitapların içleri batıl, yalan, münker ve bazı Peygamberlerin nikahsız beraberlikten doğduğu gibi yazılarla doludur. Nitekim Cahiz'in "Dalal ve Tıdlat" kitabında Hz. İshak'ın ^(Aleyhis Selâm) nikâhsız beraberlikten dünyaya geldiği anlatılmaktadır. Yine felsefecilerin Allah'ı inkâr ve şeriatları iptal eden bazı kitaplarının mescitlerde okunmasına izin verdiler. Bütün bunlara, vezirlerinin ve yakınlarında bulunan özel adamlarının, bozuk niyetleri ve batıl maksatları sebebiyet vermiştir."

Bir fakîh hata ederse veya bir âlim ibaresinde kötü üslup kullanırsa; bu söylediği kötü söz, "Kevkeb"²⁰⁸ dağının başında yanan ateş olur.

Bu tür fazla bilgiye vakıf olmakla niyetleriniz güzelleşir ve sizden önce geçenlere karşı, kalplerinizde oluşacak değişiklikten korunursunuz.

Sizlere şunu açıklamak isterim ki, sizler, bir dinar, belki bir dirhemle ilgili olarak aleyhinizde yapılacak şahitliklerde ancak adil, töhmetten uzak, şehvi duygu ve hırslarına düşkünlükten beri olan insanların şahitliğini kabûl edersiniz. Peki, Selef-i Sâlihîn'in durumlarıyla ilgili olarak ve yine çok önceleri yaşayanlar arasında cereyan eden olaylar hakkında, dinde hiçbir rütbesi olmayan kişilerin şahitliklerini nasıl kabûl edersiniz? Ya adaleti hiç olmayanların şahitlikleri nasıl kabûl edilir?

Allah Teâlâ, Ömer b. Abdülaziz'e rahmet eylesin. Sahâbe arasında cereyan eden olaylar hakkında (bazıları) konuştuklarında o, şöyle dedi: "İşte onlar bir ümmetti, geldi geçti. Onların kazandığı kendilerine, sizin kazandığınız da sizedir. Siz onların işlediklerinden sorguya çekilmezsiniz."²⁰⁹

Hamd, verdiği nimetlerle güzelliklerin tamama erdiği Allah'a aittir.

208- Arafat'ın arkasında kalan bir dağdır.

209- Bakara, 2/134